

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione
Et Anima

Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682

Tractatus III. De Secunda & Tertia Operatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95667)

TRACTATUS III.

De Secunda & Tertia Operatione.

Secunda Operatio sicut ordine, ita & tractatione, precedet Tertiam.

DISPUTATIO VII.

De Secunda Operatione.

DE secunda Operatione tractando, multa intermittenda sunt, quæ circa Voces & Enunciationem adferri potius deberent, quam expendi. Videantur hæc apud alios. Ad difficiliora accedendo, sit

QUÆSTIO I.

De Proprietate Enunciationis, quæ est Veritas.

Missis illis quæ magis Dialectica sunt, agetur hic maxime de proprietate Operationum, quæ est Veritas.

DIFFICULTAS I.

Proponitur quid sit apud alios Veritas cognitionis.

Sunt qui constituent Veritatem in Relatione actus ad objectum; in qua sententia sunt Scottus & Vasquez saltem verbo tenus, quia quando ille, docet veritatem esse relationem rationis, intelligendus est quod velit illam esse denominationem extrinsecam ab objecto; quas denominationes ipse appellat relationes rationis, sed quidquid sit de mente illius.

DICENDUM est 1. *Veritatem seu conformitatem actus cum objecto non esse relationem rationis.*

PROBAT 1. Suarez Disp. 8. Metaph. Sect. 2. num. 8. Relatio hæc rationis non potest confingere, nisi supposito aliquo per modum fundamenti & termini, sed ex vi ejus quod præsupponitur ad talem relationem, actus est verus; est enim conformis objecto: Ergo Veritas non est sita in isto ente rationis.

PROBAT 2. Hurtadus Disp. 2. de Anima. Sect. 3. Actus Dei erant ab æterno sine ulla fi-

atione, quæ involvitur in omni ente rationis: Ergo ratio communis Veritatis non est ab ista fitione desumenda; aliàs deberet ista fictio, & ens rationis competere divinæ veritati.

PROBAT 3. Arriaga Disp. 14. Logica num. 3. Propositionem esse veram nihil aliud est quam affirmare objectum sicuti ipsum est à parte rei, sed totum hoc datur ante ens rationis & fitionem intellectus: Ergo dabitur & veritas.

CONFIRMATUR. Supponamus in instanti. A. quo currit Petrus dicere Paulum Petrus currit: & in instanti B. dicere idem quando jam Petrus non currit: quo posito, ita arguitur. In instanti A, quo currit Petrus, vel poterat resurgere relatio falsi in illa propositione, vel non poterat: (idem dico de relatione veri: an illa scilicet resurgere potuerit in propositione quæ dicebat Petrum currere cum ille non currebat) si poterat relatio falsi resultare in propositione quæ dicebat Petrum currere cum currebat, ergo corrente Petro potest falsum esse illum currere, quod est manifestè falsum: si non poterat relatio falsi resultare cum Petrus currebat & dicebatur de illo quod currebat, ergo habebat prædicatū impossibile illa propositio, cum falsitate formali, est Veritas formalis, ergo antequam aliqua rationis relatio resultaret, habebat illa propositio veritatem formalem, quia habebat prædicatū impossibile cum falsitate formali.

DICENDUM 2. *Quod veritas non sit aliqua relatio realis.*

PROBAT 1. Suarez. Tum quia possunt esse cognitiones aliquæ veræ, & non habere relationem realem ad objecta, & ita cognitio cognoscens seipsum, cognitio item Dei cognoscens Deum, est cognitio & quidem formaliter vera, tamen propter summam identitatem, nec cognitio Dei ad Deum, nec cognitio sui ipsius ad se,

ad se, potest dicere relationem realem, Ergo apparet non esse veritatem formalem sitam in relatione reali. Deinde supponamus per impossibile impediri resultantiam relationis quæ apud Scotistas est res, adhuc actus esset verus, modo enunciet de objecto, quod importat ipsum objectum, esset enim cognitio adhuc Conformis objecto.

PROBAT 2. Hurtado. Tum quia actus divini sunt veri, sine ulla relatione per solam conformitatem cum objecto. Confirmatur. Ista relatio ut plurimum censetur esse Prædicamentalis, sed prædicamentalis esse non potest; quia relatio prædicamentalis debet esse inter terminos realiter existentes, sæpe autem est propositio vera formaliter, de objecto realiter non existente, immò & de impossibili.

PROBATUR 3. Argumento quod est propositum quarto Loco contra præcedentem Conclusionem.

RESPONDET Mastrius. Non dicere Divinam veritatem relationem realem ad objecta cognita, nam quod Deus cognoscit, est vel Deus vel Creatura. Si Deus, relationem ad se non dicit; si Creatura, non dicit etiam cognitio Divina ad illam relationem, quia nullæ dantur relationes reales De ad Creaturam. Dat insuper duplicem disparitatem Disp. 10. Log. q. 2. art. 3. num. 26. ostendens quare Cognitio Creatæ in ratione veræ constituatur per relationem realem, non dicat autem increata cognitio similem relationem. Quia scilicet cognitio Divina est infinita, illimitata, nostra autem cognitio est finita, limitata, adeoque etiam ab objecto dependens; si dependens ab objecto, relationem hoc ipso dicit ad objectum. Rursus cognitio nostra non est ita essentialiter vera ex sui natura, sicut cognitio Divina, non ergo necesse erit Divinam cognitionem dicere Relationem, quam dicit Creatæ.

CONTRA 1. est. Quia hæc doctrina supponit falsum, nullas scilicet dari reales relationes ad Creaturas, cuius oppositum docuimus; supponit item quod relatio sit Entitas realiter superaddita, quod etiam falsum est.

CONTRA 2. Ergo veritas formalis Divinæ cognitionis, nec Analogicè convenit cum veritate formali Creatæ cognitionis, cum tamen in hoc Scotista univocam convenientiam agnoscant. Illatum probatur, Prædicatum constituens rationem formalem veritatis creatæ, non participat veritas formalis cognitionis Divinæ; non participat enim rationem Relationis, quæ per Mastrium constituit veritatem in ratione formali Veritatis; ergo non conveniunt secum etiā analogicè, quia ad analogicam convenientiam, est necesse participare de eodem prædicato, licet non sine aliqua ratione differendi.

CONTRA 3. Divina cognitio licet sit infinita, debet tamen esse vera; ergo Divina cognitio

quantumvis sit infinita debet habere rationem formalem veritatis, quæ per Mastrium debet esse relatio, nec video quid prosit ad hoc infinitudo, ut cognitio dicatur vera, si non dicit relationem ad objectum, in qua statuitur è Mastrio veritas.

RESPONDET 2. Idem. Quod sublata relatione, & posita sola affirmatione objecti, illiusque ut affirmatur positione, solum erit propositio fundamentaliter non formaliter vera. Sed hanc responsum impugnavimus in materia de relatione in simili; An Relatio sit Res.

DICENDUM est 3. *Veritatem non esse essentialem propositioni*. Est hoc specialiter contra Hurtado, & ejus sequaces, qui dicunt; veram propositionem habere aliquod prædicatum intrinsecum, specificum, & differentiale, per quod condistinguitur à propositione falsa.

PROBATUR 1. Auctoritate Aristotelis, qui in prædicamentis cap. de Substantia docet; Veritatem, & falsitatem, esse accidentalem propositioni.

PROBAT 2. Arriaga. Eo ipso quia affirmamus Petrum currere, currente Petro, nulla alia posita intrinseca & essentiali differentia in illa propositione, hoc ipso est formalissimè vera propositio: quia propositionem esse veram de cursu Petri, est propositionem affirmare cursum Petri, & ipsum cursum dari à parte rei; Ergo veritas non consistit formaliter in aliquo prædicato essentiali propositionis.

CONFIRMATUR hoc idem. Quia si propositio vera includeret aliquod prædicatum essentiali, quod non includeret falsa, posset Angelus certò cognoscere omnia futura, quod negant Theologi. Sequela probatur, quia in hac propositione. Petrus peccabit, videret aliquod prædicatum intrinsecum constituens propositionem hanc in ratione veræ, quod non videret in propositione quæ diceret; Petrus non peccabit; ergo cognosceret verum esse, quod Petrus esset peccaturus.

RESPONDETUR huic argumento. Angelum si deberet comprehendere hanc propositionem veram ut veram, debere inquam prius cognoscere futuritionem peccati, quam quia non agnoscit, nec actum illum ut verus est cognoscit.

CONTRA est ex Arriaga. Non est necesse futuritionem ipsam peccati prius cognoscere; quia ille ipse actus, informaret de illa futuritione; ad eum planè modum, quo non est necesse, ante cognitionem materiæ, quæ dicit respectum essentiali ad formam, non est inquam necesse prius in se præcognoscere formam, sed ex ipsa materia cognita, potest deveniri in cognitionem formæ: ita ex ipso actu cognito, deveniretur in cognitionem futuritionis peccati.

RESPON-

RESPONDETUR II. Angelo sicut non debetur concursus ad cognoscenda futura, ita nec ad penetranda ista objecta, ex quibus certò futura cognosci possunt.

CONTRA ex Arriaga. Angelus cognoscit possibilia hæc esse iudicia. Petrus peccabit, Petrus non peccabit, cognosciturque unam propositionem intrinsecè habere prædicatum, quod ostendat illam esse veram; ergo cognoscitur quod sit peccaturus vel non.

Hac ratione non est contentus Oviedo; eò quod dicat, Angelum in iudiciis istis possibilibus non posse verum à falso discernere. Sed omnino immeritò. Quæro potestne Angelus cognoscere & formare istam propositionem: Petrus peccabit, & istam propositionem? Petrus non peccabit? si non potest, quæ hujus ratio? si potest, ergo poterit cognoscere etiam prædicata intrinseca hujus propositionis, consequenter etiam veritatem.

PROBAT III. eandem Conclusionem Oviedo. Quia Hurtadus id nec consequenter, nec verè docet; non docet consequenter: quia per illam similitudinem consistit, in utroque extremo, & non in uno tantum; ergo & conformitas, sive veritas, non in sola cognitione: sed & in objecto, stare debuit; Non docet verè: quia hæc propositio Petrus currit, potest sua omnia intrinseca habere, sive corrente, sive non corrente Petro, & objectum cum sæpe non existat, non potest Physicè influere in actum, nec potest moraliter influere: quia nullum est hujus moralitatis fundamentum: & quia posset aliàs Deus, hanc propositionem; Petrus currit, producere, cum intrinseca perfectione veritatis, etiam si Petrus non sit cursum.

CONFIRMATUR. Supponamus hodie currere Petrum, & dici de illo, Petrus currit, supponamus deinde, cras non currere Petrum, & tamen dici de illo: Petrus currit; quæ hodierna propositio, comparata ad crastinam, vel habet aliquod intrinsecum prædicatum, quod non habet crastina, vel non habet; si non habet, ergo propositioni hodiernæ veræ, non est intrinsecum prædicatum veritas, neque propositio vera vel falsa intrinseco distinguitur; si habet, rogo quod illud, & cureadem in entitate heri, & cras durare non possit; sicut est eadem entitas hominis cras & hodie durantis. Unde etiam urget sic Mastrius. Si propositio ex natura sua essentialiter esset vera vel falsa, sequeretur hanc propositionem Petrus currit, non corrente Petro, dicere ordinem essentialem, ad duo contradictoria, quod est falsum. Sequela probatur. Diceret enim ordinem essentialem illa propositio ad cursum Petri, affirmat enim quod currat Petrus, & diceret ordinem essentialem ad negationem talis cursus, quod ipsum probatur: ut enim sit falsa hæc propositio Petrus currit, debet affirmare & cursum Petri, & carentiam ipsius. In

Oppositum

Rationes, quòd Veritas sit Relatio.

OBJICITUR I. Quod pendet à termino, illud est relativum, Veritas pendet à termino; quia sicut mutato termino mutatur relatio, ita mutato objecto, mutatur veritas vel falsitas.

RESPONDETUR. Quod pendet à termino in quantum pendet à termino, est relativum, secus si habeat formalitatem non pendentis: jam autem invenitur quidem relatio quædam, ex conformitate actus ad objectum resultans, cæterum veritas hæc, non in ista relatione consistit, sed in fundamento præcedente relationem.

OBJICITUR II. Veritas non est de essentia actus, ergo est ejus accidens, sed non est accidens absolutum, ergo est accidens relativum.

RESPONDETUR. Negando quòd veritas non sit accidens absolutum; nam etiam fundamenta relationum dicuntur absoluta, licet ex hoc fundamento, quod est veritas, pullulet postea relatio. Alii dicunt quòd veritas, sit accidens Logicum, relativum consequenter, non verò relativum primariò.

OBJICITUR III. Veritas nihil aliud est, quàm conformitas quædam, Conformitas est quid relativum; est enim similitudo & convenientia &c. ergo & veritas.

RESPONDETUR. Confirmatorem esse quid relativum, consequenter non primariò, primariò enim veritas dicit radicem conformitatis, quæ est quid absolutum.

INSTABIS. Veritas est assimilatio cum objecto eaque realis, assimilatio autem est ordo realis, ad terminum.

RESPONDETUR. Veritatem esse radicem illius ordinis & fundamentum, adeoque non esse nisi quid consequenter relativum.

Pro Parte afferentium Veritatem esse Prædicatum intrinsecum.

OBJICITUR I. Hurtadus. Iste actus: Petrus est homo, per suam essentiam est representans Petrum sicuti est, Petrus enim est homo & representatur ut homo; ergo ille actus, per suammet essentiam, est representatio Petri sicuti est, ergo & per suam essentiam, est formaliter verus.

RESPONDETUR. Iste actus: Petrus est homo, per suam essentiam positam in circumstantia Petri ita se habentis, & in obliquo importati, est representatio Petri sicuti est, Conc. Antec. Iste actus: Petrus est homo, per suam essentiam, hoc est non ex vi connotati extrinseci, est representatio Petri sicuti est, Nego Anteced. hoc ergo solum sensu, actus ille per suam essentiam representat Petrum, quia veritas non est res, aut aliqua entitas modalis superaddita, sed nō in hoc sensu dictus actus per suam essentiam representat Petrum sicuti est, quasi habeat id ex aliquo intrinseco, & non ex mera connotatione. Confirmiter ad Connotata dici potest, quòd scilicet actus

† Q 9

actus per suam essentiam sit representatio obiecti sicuti est, in quantum representatio sumitur pro eo, quod dicitur pro subiecto, pro intrinseco, & in recto; licet actus non per suam essentiam sit representatio, in quantum representatio dicitur aliquid pro connotato.

OBJICIT II. Idem. Actus per suam essentiam vel assimilatur obiecto, vel non, si assimilatur, ergo per suam essentiam est formaliter verus, si non assimilatur, ergo per suam essentiam, est formaliter falsus.

RESPONDETUR. Simile esse hoc argumentum. Petrus vel per suam essentiam est albus, & sic albedo non erit accidens, vel per suam essentiam non est albus, adeoque nunquam poterit dealbari. Directe autem dici potest, quod non assimilatur per suam essentiam actus obiecto; inde tamen non est arguendum, quod per suam essentiam sit falsus, quia non licet à termino negativo argumentari ad positivum, quale positivum, est falsitas; alias bona esset hæc illatio: hic paries non est albus per essentiam, ergo est niger per essentiam. Dici etiam potest quod actus assimilatur obiecto per suam essentiam, secundum id quod dicitur assimilatio in Recto.

INSTAT Idem. Actus in Ratione veri, non dicit majorem dependentiam ab obiecto, quam in ratione representantis; sed in ratione representantis constituitur per solam suam essentiam, intrinsece connotando obiectum, ergo & in ratione veri.

RESPONDETUR. Concesso subsumpti Antecedente, negatur consequentia. Actui enim intellectus esse representativum est intrinsecum prædicatum, si enim Actui Intellectus seu mentis, non est quid extrinsecum, esse verbum mentis, ita nec erit extrinsecum, esse representationem, ita ut ipsa Natura Intellectionis, penetratâ, hoc ipso penetraretur, Representatio obiecti. Jam autem nullum est tale prædicatum intrinsecum Actui, quo penetrato, sit devenire in cognitionem, quod ille Actus verus sit.

OBJICIT III. Idem. Veritas est intrinseca actui, ergo non includit obiectum.

RESPONDEO. Veritatem secundum id, quod dicitur in recto, esse intrinsecam actui, non secundum id, quod dicitur in obliquo. Unde distincto Antecedenti Nego Consequentiam.

INSTAT primo. Veritas est perfectio actus, ergo extrinsecum quid actui esse non potest.

RESPONDET Arriaga, Veritatem esse perfectionem actus, non secundum se totam, sed secundum quod est actus.

RESPONDET Oviedo Negando Consequentiam, quia multa sunt extrinseca, quæ tamen sunt perfectio alicujus, arguuntque intrinsecam illis perfectionem.

RESPONDERI denique potest, distinguendo consequens, Ergo veritas extrinseca esse actui non potest, id est non debet esse exigens aliquid

extrinsecum ad suam denominationem & formalitatem; Nego Consequentiam; ergo extrinsecum esse non potest actui, id est non debet esse quid supra ipsum actum, entitativè superadditum. Concedo Consequentiam. Et certe esse verum, non absimili omnino modo habet se in sua perfectione, sicut esse conservatum, & sicut esse conservatum est perfectio pendens ab aliquo extrinseco, hoc est Deo conservante, quantumvis, conservatio rei conservatæ, non sit Entitas superaddita, ita & veritas.

INSTAT II. Si veritas constitueretur ex Actu & Obiecto, veritas hujus propositionis Petrus, non currit, consisteret in aggregato ex Actu & Negatione cursus: Falsitas autem consisteret in aggregato ex Actu, & Cursu Petri, & Actu de cursu Petri, quam aggregatum ex Actu, & Negatione cursus. Ergo perfectior esset falsitas quam veritas.

RESPONDET Oviedo: Aggregatum illud quod importat ille actus falsus secundum se, est perfectius, tamen in ordine ad Obiectum circa quod versatur, & Actum quem denominat, est illud aggregatum omnino imperfectius: Falsitas enim est imperfectio actus.

OBJICITUR IV. Veritas Divina quæ me Deus cognoscit existentem, est perfectior veritate Creatæ, quæ ego cognosco Deum existere, sed non esset perfectior, si ex actu & obiecto constitueretur veritas: quod probatur: utraq; veritas coalesceret ex Deo & me, ergo utraq; esset æqualis, ergo una non esset perfectior aliâ.

RESPONDET Arriaga, veritatem creatam, quæ cognoscit Deum esse, & veritatem increatam, quæ cognoscit Creaturam esse, non esse veritates æque perfectas, in ea ratione quam in Recto important, veritas enim creatæ importat in Recto actum creatum, veritas autem increatæ importat cognitionem Divinam increatam, licet quoad id quod dicitur utraq; tam in Recto quam in Obliquo non sit una perfectior aliâ, utraq; enim importat Deum & Creaturam.

INSTABIS. Si veritas non esset, intrinseca actui, non esset unde Deo repugnaret falsitas, quia etiam si Deus haberet propositionem falsam, adhuc illa esset tã perfectior intrinsece, quam est perfecta vera cognitio, quia utraq; diceret cognitionem in Recto Divinam, defectibilitas autem illa, quam adfert falsitas, esset extra Deum; ergo non esset unde falsitas Deo repugnaret.

RESPONDET Arriaga. Ex eo tantum repugnare Deo falsitatem, quia argueret, in Deo imperfectionem, ignorantiam & defectum Cognitionis evidenter.

RESPONDERI potest & aliter quod scilicet, etiam si cognitio Divina sit formaliter vera, ab existentia obiecti, habet tamen radicalem exigentiam veritatis, cui exigentiæ contrairer falsitas, & quidem contrairer, tantumquam

quam alicui intrinseco in Deo, hæc enim existentia, est intrinseca perfectio Dei.

OBJICITUR V. Bonitas Actuum est sita in ipso Actu, non verò in Objecto. Ergo & veritas, est sita in solo Actu.

RESPONDETUR I. quòd scilicet bonitas actuum Physica, sit sita in ipso actu, non verò bonitas Moralis.

RESPONDERI potest II. Disparitatem esse, quia scilicet bonitas Actuum non pendet ex Objecto, idq; ex eo, quia circa Objectum bonum, si reputetur esse prohibitum, & tamen ametur à voluntate, erit actus malus, & circa objectum malum, si reputetur bonum, erit actus bonus. Ergo apparet bonitatem actus, à bonitate objecti, non pendere; jam autem si ita se habeat objectum, & intellectus non iudicet ita se habere, hoc ipso, erit actus falsus, Ergo apparet falsitatem pendere ab objecto.

INSTABIS. Amor Dei circa Creaturas, non constituitur in ratione boni formaliter, per ipsas Creaturas sed per seipsum; Ergo & actus Dei verus.

RESPONDETUR. Adferendo disparitatem supra adlatam.

OBJICITUR VI. Si objectum esset pars veritatis, posset ipsum objectum dici verum, quàm potest dici verus ipse actus, sed hoc est absurdum, ergo & illud. Minor probatur; quia actui soli competit formaliter esse verum. Major probatur. Quia quando denominatio ab utroq; extremo sumitur, tunc illa denominatio æquè primò utriq; convenit ut pater in ratione similis, æqualis, &c.

RESPONDETUR. Negando sequelam, & certè Relatio Creatoris in Deo, requirit Creaturam, & tamen Creatura, Creator dici non potest; ergo & actus verus potest exigere objectum, & tamen ipsum objectum potest non appellari formaliter verum. Porro tunc denominatio sumpta à duobus extremis, denominat æquè utrumque primò extremum, quando ipsa extrema sunt ejusdem rationis, in illo genere: diversæ autem rationis extremum est, Actus, & Objectum.

OBJICIT. VII. Si veritas defumeretur ex actu & objecto, sequeretur quòd si Objectum esset Ens Rationis, veritas esset partim realis partim Ens Rationis. Si item objectum sit futurum vel præteritum, veritas illius esset partim præterita partim præsens.

RESPONDEO Negando sequelam. Ratio negandi est, quia denominatio veri, sumitur principaliter ab ipsa entitate actus, quæ entitas actus, quia non est ens rationis, idè nec actus verus erit partim ens rationis, partim præteritus. Potest hic etiam esse questio de voce, quia si dixeris, idè actum verum esse ens rationis, quia habet pro objecto ens rationis bene senties, sed phrasis hæc non consentiet communi sermoni: Quando verò dicitur objectum esse mensura

actus veri, adeoq; quòd inde debeat non esse constitutiva actus veri? respondendum erit: ex modo nostro significandi, objectum esse mensuram actus veri, non verò de se, ut superius dixi. Addo multas ex his objectiones hoc urgere, quòd Actus verus, non componatur objecto tanquam parte, quod etiam nos asserimus.

DIFFICULTAS II.

Proponitur tenenda Sententia.

DICENDUM est I. *In re nihil aliud esse veritatem, nisi hæc duo, Actum & Objectum, ita se habens, ut dicit Actus.* Probandum est, iisdem rationibus, quibus probatum, in re, nihil aliud esse relationem, nisi duo absoluta.

DICENDUM II. *Conceptum Veritatis formalis, unum dicere in Recto, hoc est ipsum actum intellectus, & aliud dicere in Obliquo, seu pro Circumstantia, Connotato, hoc est ipsum objectum, ita se habens.* Hanc eandem Conclusionem aliis verbis docet Suarez, disp: 8. Sect. 2. n. 9. Veritas cognitionis, ultra ipsum actum, nihil addit reale, vel intrinsecum, sed connotat solum objectum, ita se habere, sicut per actum repræsentatur.

PROBAT Suarez. Actum esse verum plus dicit quam esse actum, & tamen non dicit aliquid reale absolutum, vel relativum ultra ipsum actum, ergo esse verum nihil aliud addere potest, nisi connotationem, seu denominationem consurgentem, ex tali conjunctione actus & objecti.

CONFIRMAT Idem. Mutato objecto, mutatur Veritas cognitionis, & tamen non mutatur Intrinsecum cognitionis, ut supra probatum, sed tollitur tantum, seu potius mutatur objectum. Ergo veritas, est ipse Actus, importans Objectum.

OBJICIT. Arriaga, & supponit propositionem hanc naturaliter elicitam: Antichristus erit, esse veram, sicq; argumentatur: Illa denominatio intrinseca, non provenit ab entitate propositionis dictæ, invariata enim illa propositio, poterit esse falsa, si fortè Antichristus non sit futurus, neq; provenit ab Antichristo futuro, quia hic, tam nihil est defacto, quam si non esset futurus.

RESPONDETUR. Illam denominationem veri in Recto, esse ab ipso subjecto veritatis, hoc est ab ipsa propositione; in quantum autem hæc denominatio, postulat intrinsecè aliquid connotatum, in tantum ab objecto proveniet; bene autem id, quod se habet tantum per modum termini, & connotati, potest connotare aliquid, quantumvis actu non existat, ut patet in Relatione transcendentali, quæ in omnium sententia potest connotare (saltem aliqua) terminum possibilem. Dicit etiam potest, pro hac

† Q9 2 diffe-

differentia temporis, quæ nunc est, nihil esse Antichristum, sed pro differentia temporis, cui ille est coexistens, tam verè est Antichristus, quàm si nunc defacto esset, ratione quæ huius coexistentiæ potest denominare propositionem veram.

INSTAT idem. Denominationem veri, obiectum non existens, neque tribuere potest formaliter, neque efficienter; non efficienter, quia quod non est existens, efficere ne quidquam potest, neque tribuit hanc denominationem obiectum non existens formaliter, quia forma, non dat suum effectum, nisi quando existit.

RESPONDETUR. Tribuit denominationem hanc, obiectum formaliter, hoc est terminativè, quia scilicet terminat illum actum, secundum id esse, cui conformatur actus.

DICENDUM est III. *Possè à nobis concipi veritatem, per modum pullulantis formalitatis, ex radicali illa conformitate.*

PROBATUR id, argumentis, quibus in simili actum est de Relatione.

ADDO I. Sunt aliqui actus naturales, ita necessarii veri, ut non possint esse falsi, idque ex necessitate obiecti: hæc enim propositio: homo est animal; est ita vera, ut nec divinitus possit esse falsa, idque ideo, quia nec Deus facere potest, ut homo non sit animal.

ADDO II. Sunt aliquæ propositiones ita falsæ, ut nunquam veræ esse possint, & ita hæc propositio: homo est hirco cervus, est ita falsa, ut nunquam possit transire in veram, hocque est commune omnibus propositionibus, in materia necessaria, & impossibili, quod scilicet veritas illarum, vel falsitas, nunquam mutari possit.

ADDO III. Propositiones, quæ significant determinatè aliquod instans, nunquam possunt de veris in falsas, de falsis in veras transire, respectu ejusdem instantis.

RATIO est I. Ex Arriaga. Implicat obiectum, quod semel pro aliquo determinato tempore existit, aut existiturum est, pro illo non existere, aliàs, simul existeret, & non existeret, ergo etiam implicabit, propositionem affirmantem, v.g. cursum Petri, pro instanti A, quæ fuit semel vera, mutari in falsam, respectu ejusdem instantis. Probatur consequentia; quia repugnat mutari, de vera in falsam propositionem, siue mutatione obiecti.

RATIO II. A propositione potest affirmari tempus tripliciter. 1. Indeterminatè, v.g. dicendo Petrus currit, vel nunc, vel nunc, & sic propositio semper est, vel vera, vel falsa. Si enim quocumque vel uno instanti currat, verum erit illum currere, quod si nullo instanti ex dictis currat, erit falsa. 2. Potest tempus significari collectivè, dicendo v.g. Petrus currit, & subintelligendo, quod omni instanti currat, & sic, si vel uno instanti non currat, falsa erit propositio, si omnibus currat, vera erit. 3. Potest

tempus v.g. significari determinatè, pro illo primo instanti, quo profertur, & sic respectu huius instantis, etiam tempore transacto, vera erit & ita v.g. si dicatur, Petrus currit in instanti A, producaturnque hæc eadem propositio, ad instans B, etiam in instanti B, verum erit dicere, quod pro instanti A, currit Petrus.

RATIO III. est. Quia in quantum talis propositio redderetur falsa, intantum non respiceret jam determinatum instans. Ergo. Ceterum videndum restat: an non aliquo modo, possit una propositio, de vera, in falsam transire.

DIFFICULTAS III.

Quomodo una Propositio de vera possit transire in falsam.

DICTUM immediate supra, quod propositio, respectu ejus instantis, quid importat, semper sit & immutabiliter talis, ut nunquam de vera in falsam transire possit, nihilominus, quia potest fieri adhuc comparatio ad diversum instans, Hinc

DICENDUM est. *Propositiones quæ significant determinatè aliquod instans si comparentur ad diversum instans, possunt esse v.g. falsæ, quantumvis respectu alijs instantis, sint veræ, & è contra, & in hoc sensu, possunt dici Propositiones de veris, transire in falsas.*

PROBATUR I. Auctoritate Aristotelis in Prædicamentis: Cap: de Substantia, & S. Thomæ, prima parte, quæst. 14. ar. 15. ad tertium, assertentium, propositionem de vera, posse transire in falsam; quem locum explicat quidem Arriaga, quod scilicet possit esse propositio omnino similis falsæ, vel quod erit illa propositio non nisi externa: quæ explicatio ut impugnetur:

PROBATUR II. Suppono non implicare Contradictionem, ut idem entitativè actus, pluribus instantibus duret, immò hanc durationem, ejusdem in entitate Visionis beatæ, nihil vetat admittere, hocque suppositum Probatur per negativum medium terminum, quia in hoc nulla est contradictio. Supponamus ergo Petrum currere pro instanti A, dicaturque Petrus currit, vera erit Propositio. Supponamus deinde Petrum non currere, in instanti B. durante tamen eodem actu numero, certè hæc propositio, comparata ad instans A. erit vera, comparata ad instans B. erit falsa, quia erit difformis obiecti.

CONFIRMATUR. Ista propositio: Hoc currrens, est animal rationale, si comparetur ad Petrum currentem vera erit, si comparetur ad Equum, falsa, ergo etiam respectu diversorum instantium, propositio, quæ comparatè ad unum instans est vera, potest respectu diversi instantis, esse falsa.

PROB. III. Argumento, cujus etiam meminerunt Arriaga & Oviedo. Quando ego dico: Homines qui sunt in foro currunt, si Petrus est in foro, illum

illum significat, si Joannes illum etiam, si verò non fuisset Petrus, & Joannes, sed Paulus, illum etiam significaret; hoc posito: formatur argumentum. Eadem propositio est indifferens, ad significandum, vel hoc, vel illud objectum, ergo & ad significandum hoc vel illud instans, ergo poterit mutare significationem, ergo ulterius in uno instanti, poterit significare instans A. in altero instans B. esseq; vera, respectu instantis A. non verò respectu instantis B.

RESPONDET Arriaga, dictæ propositionis esse sensum conditionatum, æquivalere enim huic; si Petrus est in foro currit, si Paulus, currit &c. Consequenter eodem significat, & eodem modo conditionatè, quantumvis determinatè nonnisi de Paulo verificetur, si ille sit in foro, non verò Petrus.

CONTRA. Tum quia propositio illa conditionata, potest transire ex determinatè significante Petrum, in non significantem determinatè Petrum, sed Paulum; ergo etiam potest transire, ex significante verè hoc instans, in significantem falsò aliud instans. Tum quia hujus conditionalis sensus appingendi nullum est fundamentum, aliàs, quas cunq; absolutas enuntiationes, possemus dicere conditionatas; additq; Oviedo: si illa propositio faceret sensum conditionatum, nullo existente in foro, posset esse vera, quia conditionalis, non fit ex eo falsa, quòd conditio illius, non sit impleta. Tum quia etiam illius propositionis, quam dicimus comparatè ad unum instans esse veram, comparatè ad aliud, falsam; dicam etiam sensum esse conditionatum; si comparatur ad illud instans, poteritq; substitui unum instans pro alio instanti ad falsificandam propositionem, sicut substituto Paulo, pro Petro, ut concedit Arriaga, falsificabitur propositio.

RESPONDET II. Oviedo. Hujus propositionis: Homines qui sunt in foro, currunt, sensus est. Aliqui homines sunt in foro & hi quicunq; illi sunt currunt, quo sensu posito, non sequitur, propositionem non esse determinatam, ad hunc, quàm illum significandum, sed tantum esse indifferenter, ut de hoc, vel illo, verificetur. Docetq; ulterius, quod scilicet propositio; Aliquis homo currit, non sit indifferens, ad diversas significationes, sed tantum ad diversas verificationes.

CONTRA. Dicta propositio, ut conceditur, est indifferens ad diversas verificationes, neq; est determinata ad unam verificationem, ergo etià & hæc propositio, Petrus currit, non est ita determinata ad instans A. quo currit, ut non possit referri ad instans B. quo Petrus non currit, adeoq; falsificari. Deinde Propositio hæc; Petrus currit, prolata in instanti, A. in quo currit, si in illa duretur ad instans B. quo non currit, vel significabit cursum Petri, ergo significabit falsò, adeoq; de vera transibit in falsam, vel non significabit: & hoc non potest dici, cum defacto ipsa propositio id habeat.

Deniq; verificatio propositionis, & significatio, indissolubiliter secum junguntur, ergo si propositio hæc, Aliquis homo currit, est indifferens ad verificationem, erit etiam indifferens ad significationem. Videantur dicta in materia de Præcisionibus objectivis in Divinis in simili.

RESPONDERI Potest III. Propositionem hanc: Petrus currit, prolata in instanti A, quando est cursus Petri, si proferatur in instanti B, quo non est cursus Petri, non esse mutandum de vera in falsam, quia etiam in instanti A, si comparatur ad instans B, erit falsa, consequenter nò transibit de vera, in falsam, sed sicut ab initio erat respectu instantis B. falsa, ita, & in instanti B, respectu ejusdem instantis, est falsa.

CONTRA est I. Quia hæc Responsio est prævisa à Conclusionem, quia scilicet in isto tantum sensu admittimus propositionem, de vera, posse transire in falsam, quia scilicet hæc propositio, quæ respectu certi instantis, est vera, comparata ad aliud instans, potest esse falsa, quidquid sit, quòd non possit dici, rigorosè transire de vera in falsam, idq; ob rationem in responsione adlatam, potest tamen aliquo modo dici transiens transitu Logico, & ex modo concipiendi, quia videlicet, non stat in sola sua veritate, vel falsitate, sed ratione distincti instantis, ab extremo, ad extremum venit.

CONTRA II. Successivè illud objectum quod est cursus Petri, factum est falsum, quia successivè desit cursus Petri, qui erat, Ergo & propositio, quæ dicit: Petrus currit, facta est falsa successivè.

CONTRA III. quia propositio, quæ significat determinatè instans A, si per impossibile significaret instans B. redderetur falsa. Ergo etiam si comparatur ad instans B, debet dici, quòd ex vera fiat falsa.

OBJICITUR. Si Propositio hæc; Petrus currit, determinatè significans instans A, in quo est cursus Petri, censeretur esse falsa, si comparatur ad instans B. in quo non est cursus Petri, sequeretur nullam dari propositionem absolute veram, sed hoc est absurdum, Ergo. Sequela probatur inductione: hæc propositio. Petrus dormit, orat, peccat, comedit, &c. sunt veræ, ratione alicujus instantis, & respectu alijs instantis, sunt omnino falsæ. Ergo nulla datur propositio absolute vera.

RESPONDETUR. Negando Sequelam, & probationis ejus consequentiam, propter insufficientem enumerationem, ceterè enim hæc propositio, homo est animal rationale, respectu nullius instantis est falsa, in nullo enim instanti est homo, in quo non sit animal rationale.

INSTABIS. Etiam hæc propositio, homo est animal rationale, respectu bovis est falsa, ergo nulla daretur absolute vera.

RESPOND. Hæc propositio, homo est animal rationale, respectu bovis, neq; est falsa, quia prius est propositionem esse significativam, postea

† Qq 3 veram

veram vel falsam, prius est propositionem supponere Objectum, quod importat, & postea verè vel falsò supponere, cum ergo ista propositio, homo est animal rationale, nec supponat, pro bove, nec illum significet, respectu ejus, falsa non erit. Deinde alia est omnino ratio de hac propositione, Petrus currit, si dicatur in instanti B. quo ille non currit, cum tamen curreret, in instanti A, & aliud est, de hac propositione, homo est animal rationale comparata ad bovem, quia hæc Propositio, Petrus curret, in omni instanti, significat, & Petrum & cursum, hæc autem propositio, homo est animal rationale, in nullo instanti, significat bovem.

QUÆSTIO II.

De veritate in particulari Propositionum absolutarum.

Maxima hinc erit Difficultas circa propositiones de futuro, de quo

PRÆMITTO I. *Quid sit futurum.* quod bene definit Hurtado disp. 9. Anim. Sect. 6. Subsect. 1. idq; ad mentem S. August. Futurum est existentia rei, in instanti sequenti, connotando carentiam sui in instanti præsentis, ly sequenti non accipiendi tantum pro immediato.

PRÆMITTO II. *Divisionem futuri.* Futurum aliud est Necessarium, aliud Liberum. Futurum Necessarium est, quod proficiscitur, à Causa ad agendum determinata, ubi fuerint posita prærequisita ad agendum, & ita v.g. ignitio stipula, ubi ei fuerit approximatus ignis, est Futurum Necessarium. Futurum Liberum, est futurum quod proficiscitur à Causa, quæ positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere, & non agere, & ita Petrus cantabit, Petrus peccabit, &c. sunt talia Futura Libera.

PRÆMITTO III. *Rursus hoc futurum Liberum aliud est Absolutum, aliud Conditionatum.* Futurum est absolutum v.g. Petrus peccabit. Futurum Conditionatum est v.g. Petrus, si ingressus fuerit atrium Pontificis, peccabit. Agemus hinc de Veritate hujus utriusq; futuri liberi, Theologis merè Theologica relinquendo.

DICENDUM est, quod Futura absoluta libera habeant determinatam veritatem, est conclusio Catholica Contra Aristot. 1. Perier. C. 6. qui dicit, ex his propositionibus, omnis homo curret, aliquis homo non curret, esse determinatam Veritatem vel falsitatem; sed in his propositionibus singularibus, Plato curret, Plato non curret, dicit non esse determinatam veritatem, sed solum in sensu disjuncto, id est quod sit vel cursum vel non cursum. Consequenterq; errabat, negando Deo Scientiam singularium propositionum, de futuro Libero.

PROBAT I. Hurtado. Id quod erit, determinatè erit, ergo futurum est determinatè, ergo

& verum est determinatè. Antecedens probatur, quod produceretur extra suas causas, erit determinatè; Causæ enim nihil indeterminati producant, sed id quod erit, produceretur extra suas Causas, ergo id quod erit, erit determinatè. Consequenter Imi Enthymematis probatur, quod erit determinatè, futurum est determinatè, sed id, quod erit, erit determinatè, ergo id quod erit, futurum est determinatè.

CONFIRMAT I. Hurtado dialecticè. Supponamus hanc propositionem esse falsam. Omnis homo curret, vera erit per Aristotelem hæc contradictoria, aliquis homo non curret, quo posito ita arguit. Hæc propositio, Aliquis homo non curret, vera erit etiam si reliqui cucurrerint, & unus forte non curret, ergo si illa propositio, Aliquis homo curret, est vera determinatè ratione Sortis, etiam hæc propositio, Sortes curret, erit determinatè vera, cum utrobique idem dicatur, unde dicit Hurtado Aristotelem contra Sumulas, contra Philosophiam, contra Theologiam naturalem, circa hanc materiam errasse.

PROBAT II. Arriaga. Quantumvis Petrus sit indifferens ad peccandum, vel non peccandum, accedente tamen instanti crastino determinatè faciet unum ex illis, neque enim datur medium inter hoc, quod est peccare, & non peccare: ergo ulterius, Propositio quæ affirmabat eum peccaturum, fuit determinatè vera, quia ita existit objectum tempore importato per copulam, sicut per ipsam propositionem enuntiaturum fuit.

CONFIRMAT idem sic. Vel enim peccatum Petri nunc est determinatè futurum, vel non; si est, ergo etiam verum erit nunc affirmare illud; si verò nunc non est determinatè futurum, ergo propositio affirmans esse futurum, erit saltem determinatè falsa.

PROBAT III. Oviedo Communi argumento. Petrus curret, Petrus non curret, sunt Contradictoria; sunt enim affirmatio & negatio ejusdem, de eodem; ergo una debet esse vera, altera falsa.

CONFIRMATUR ex eodem. In instanti quo Petrus currit, verum est dicere; Petrus currit, ergo & heri, respectu hujus instantis, verum erat dicere, Petrus curret: idem enim affirmaretur.

OBJICIT I. Aristot. Si determinatam veritatem haberent singularia futura libera, cognosceret illa Deus: Sed non cognoscit, ut probat, quia si Deus cognosceret hanc Propositionem, Sortes curret, tolleretur libertas Sortis in cursu; sed non debet tolli, Ergo. Sequela probatur, necessario jam curreret Petrus, esset enim determinatè verum illum cursurum, Ergo.

RESPONDETUR. Negando Minorem Probationis. Nego sequelam majoris, cum sua probatione: illam verò propositionem, Esset determinatè verum illum cursurum, Distinguo, Esset verum determinatè, determinatione orta ex sup-

poli-

positione antecedenti, Nego Probationem, determinatione orta ex suppositione consequenti, concedo hanc probationem; consequentia autem absolute negatur. Explicui hanc distinctionem fusè in materia de libertate actuum humanorum in Ethicis, & in Materia de Prædeterminatione, in prima parte. Nunc breviter dico, alia est suppositio & necessitas antecedens, alia consequens. Suppositio Antecedens, est necessitas orta ex causa determinante ad effectum: qualis est necessitas in igne, ad ponendam ignitionem, si fuerit adnota stipula. Alia est necessitas orta ex suppositione consequenti, quæ est necessitas orta ex ipsa actione, seu effectu: qualis est necessitas, quia currentem impossibile est non currere, sedentem item impossibile est non sedere. Hæc secunda suppositio non tollit libertatem, reperiturque in futuro libero.

INSTABIS I. Cujus Antecedens est necessarium; ex 1. Poster. tex 17. Sed hoc Antecedens Deus peccatum Petri præscivit, est necessarium, ergo & consequens est necessarium, nempe peccatum Petri.

RESPONDETUR. ex S. Thoma 1. parte q. 13. quod cujus Antecedens est necessarium, illius & consequens sit necessarium, eo modo necessitas quo & antecedens est necessarium; sed non alio modo necessitatis; hoc autem antecedens quod est cognitio peccati futuri, est necessarium necessitate consequenti, seu necessitate orta ex suppositione peccati, non verò est necessarium necessitate antecedenti; non enim ideo est futuritio peccati, quia præscitur peccatum, sed ideo præscitur, quia est illius futuritio.

INSTABIS II. Ante omnem positionem effectus liberi futuri, antecedit scientia Dei, ergo illa tolleret libertatem.

RESPONDETUR. Ante omnem positionem effectus liberè futuri, antecedit Scientia Dei tempore seu duratione, ab æterno enim Deus habet illam scientiam; sed non antecedit causalitate, non enim ut dixi ideo peccatum est futurum, quia noscitur futurum.

INSTABIS III. Ego non possum facere, ut non sit scientia DEI de peccato futuro, ergo neque possum facere, ut positâ illâ scientia non sit peccatum.

RESPONDETUR. Ex suppositione consequenti, seu quod jam me determinârim ad peccandum; non possum facere, ne id sciat Deus; sicut etiam supposito, quod determinârim me ad peccandum, non possum non esse determinatus ad peccandum, licet secundum suppositionem antecedentem, potuerim non exhibere Divinæ scientiæ hoc objectum, quod est meum peccatum.

OBJICIT. II. Arist. Quod existit determinatè, necessariò existit; sed futurum liberum per nos determinatè existit. Ergo necessariò existit.

RESPONDETUR. Quod existit determinatè secundum suppositionem antecedentem, necessariò existit; Secus si existat determinatè ex suppositione consequenti, seu ex suppositione sui ad se.

INSTABIS I. Scientia Dei est intrinsecè infallibilis, ergo non solum habet connexionem cū effectu ex suppositione consequenti, quia talis suppositio adhuc stare potest, ut res potuerit non esse.

RESPONDETUR. Res determinata ex suppositione Consequentis, potest adhuc non esse, si spectetur in suis causis, secus si spectetur in suppositione sui ad se, secundum quam suppositionem, infallibilis est per modum termini Scientiam Divinam.

INSTABIS II. Si verum est, futurum illud posse adhuc non esse, ergo adhuc non habet determinatam veritatem; quia nec determinatum esse.

RESPONDETUR. Cum ly posse non esse, verificetur tunc de illo effectu in causis liberis spectato, Concedo, quod in illis effectus liber, non habeat determinatum esse, nec determinatam veritatem.

INSTABIS III. Accedente tempore futuro, quo Petrus peccaturus, dicitur, rogo utrum Petrus possit non peccare pro suo libitu, an verò teneatur peccare: si tenetur, ergo non est liber; si potest non peccare, ergo propositio affirmans Petrum peccaturum, fuit vera ut supponitur, & simul falsa; quia non peccabit Petrus, quod est absurdum.

RESPONDETUR. Potest non peccare Petrus, nec tenetur peccare, sed inde non sequitur, quod non sit peccaturus, & cum ex suppositione consequenti sit peccaturus, habebit adhuc peccatum determinatam Veritatem.

OBJICITUR III. Veritas conflat ex actu & ex objecto ipso, ergo antequam illud objectum existat non potest esse Veritas.

RESPONDETUR. Illud connotatum objectum ab actu vero, non est necesse ut existat Physicè, sufficit ut existat intentionaliter; & quantum ad præsens attinet, sufficit ut futurum illud existat in aliqua certa differentia temporis.

INFERES. Propositiones de futuris esse in se veras, non verò ratione nostris, cum nos determinatè futuritiones istas, vel non futuritiones liberas, non attingamus.

QUÆSTIO III.

*De Veritate Futurorum liberorum
Conditionatorum.*

PRÆMITTO I. Ex Oviedo Contr. 7. Animast. pun: 6. *Futurum conditionatum dicitur illud, quod*

† Qq 4

quod

quod casu quotalis Conditioponatur, esset, sivetalis conditio ponenda sit siue non; & inde est quod dicunt Dialectici; Conditionalem nihil ponere in rebus, non enim importat, quod res sit, sed tantum importat, quod esset, si conditio poneretur.

PRÆMITTO II. Ex eodem Quod dentur propositiones non solum de futuro conditionato, sed etiam de præterito & præsentis conditionato. v.g. Si ingressus fuisset Jacobus atrium Pontificis, negasset Christum, erit propositio conditionata de præterito. Si ingreditur, negat, est propositio de præsentis conditionato. Si ingreditur vel ingrederetur, negabit, est propositio de futuro conditionato. Agitur tamen difficultas potissimum de Futuris, quantumvis, etiam reliquæ propositiones habeant suas difficultates.

PRÆMITTO III. Propositionem tam de præterito conditionato, quam de præsentis, quam de futuro, interdum esse purè conditionatam, interdum non esse purè conditionatam: purè conditionata est, quæ nihil ponit in esse; non purè autem conditionata est, quæ affirmat vel futurum esse, vel præsens esse, vel præteritum esse, si talis conditio ponatur, & insuper virtualiter & implicite importat negationem aut positionem eventus propter defectum Conditionis.

PRÆMITTO IV. ex communi sententia. Propositiones conditionales quasdam constare conditione disparata, quasdam conditione proportionata, conditio disparata est v.g. si Turca dormit, Papa orat. Conditio autem proportionata erit, ubi dixerit. Si Turca petierit, Papa pro illo orabit. Propositiones illæ priores, seu quæ habent disparatam conditionem, cognoscuntur vi sola coexistenti ita ut sensus sit: Si Turca dormiet coexistet huic dormitioni illius, Oratio Papæ: posteriores verò conditionatæ, seu quæ habent conditionem proportionatam, habent sensum quodammodo illativum, ita ut ex petitione Turcæ, tanquam conditione, inferri quodammodo possit, Oratio Papæ: Cæterum si etiam Deus faceret decretum, ut si ponatur dormitio Turcæ, ponatur Oratio Papæ, tali suppositione data, vi etiam illationis, vera erit illa condicionalis; bene enim ex hoc decreto alligato illi dormitioni, tanquam conditioni, inferretur Oratio Papæ.

PRÆMITTO V. Propositiones Conditionales, quæ sensum habent quodammodo illativum interdum constant Conditione, necessaria; v.g. Si animal est rationale, risibile erit: interdum constant Conditione impossibili v.g. si equus esset rationalis, risivus esset: interdum constant Conditione quæ sit aliquo modo causa & conditio requisita consequentis; quantum est ex vi causæ, & illius Conditionis, possit non sequi consequens.

PRÆMITTO VI. Quantumvis aliqua Conditionales sint veræ in sensu illativo, illatio tamē hæc non est illatio vi formæ, & legitimæ deductionis: quia si esset hoc illatio vi formæ & legitimæ deductionis, semper teneret, & in omni subiecto est

enim regula Dialectica. Consequentia quæ semel est bona. Unde si vi legitimæ deductionis teneret hoc consequens; Petrus si ingressus fuerit atrium Pontificis, Christum negabit, teneret etiam in hoc subiecto, si Joannes ingressus fuerit atrium Pontificis, Christum negabit quod falsum est. Quod ulterius in hoc resolvitur omnis illatio supponit necessarium aliquo modo connexionem consequentis cum antecedenti, quæ quia hic non habetur non erit illatio vi formæ.

PRÆMITTO VII. Censere omnes quod ut de objecto Conditionato, infallibiliter procedat scientia, tunc ex parte Conditionis, debet poni totum id, quod requiritur tanquam principium ad effectum conditionatum requisitum.

PRÆMITTO VIII. In hoc esse difficultatem, An inter Conditiones prærequisitas ad cognoscendum infallibiliter effectum liberum conditionatum, sit etiam decretum DEI necessarium, quo dicat v.g. Deus, Volo si?

PRÆMITTO IX. Quod nostri Doctores cum sentiant hoc decretum non esse necessarium ad cognoscendos effectus liberos conditionatè futuros, immo censeant illud esse destructivum libertatis nostræ, admittunt nihilominus, cognosci hæc futura in se ipsis, seu ex supposita determinatione voluntatis.

PRÆMITTO X. Quantumvis nostri Doctores non agnoscant formari à Deo ullum decretum de ipso effectui conditionatè futuro, censeant tamen formari à Deo decretum de dandis prærequisitis ad agendum, de quibus dixi Præmissio I. ut v.g. de exhibendo concursu, de danda gratia, si sit effectus supernaturalis; ut post alios docet Martinon Disp. 5. n. 160. prima parte citans pro se Suarez. Dicitq; hanc esse communem nostrorum Doctrinam. Nectamen est hoc decretum absolutum, quia & tolleretur libertatem, & potius fundaret scientiam visionis, & esset improporionatum; quomodo enim de futuro conditionato quod nunquam futurum est, potest dari decretum absolutum, quantum est ex parte Actus. Vide Fulgen. Suavis Concordiæ Disp. 4. Sect. 2. n. 1. His præmissis

DICENDUM est. Propositiones de objecto libero conditionatè futuro esse veras determinatè. Ita omnes nostri & primus Fonsca lib. 6. Metaph. post eum, Molina lib. 1. de Concordia gratiæ cum libero arbitrio, Disp. 14. & 1. parte q. 14. à 13. Adferentur probationes merè ex locis Philosophicis. Hinc

PROBATUR I. Ex principio Metaphysico. Quodlibet est aut non est illæ propositiones quæ habent determinatum esse, habent determinatam veritatem, cum ipsius Esse passio, sit veritas; Sed propositiones de futura Conditionato Libero, habent determinatum Esse, ergo & determinatam veritatem. Minor prob. Petrus si vocatus fuerit, ut converteretur, aut non converteretur. Ergo propositiones de futuro Conditionato

naro Libero, habent determinatum Esse, habere enim v.g. Esse, vel non Esse conversi Si, est habere esse vel non Esse determinati Si. Antec prob. quodlibet est aut non est. Ergo & Petrus Si vocatus fuerit aut converteretur aut non converteretur.

PROBATUR II. Ex principio Logico. Ex duabus Contradictoriis alterutra debet esse vera: hæc propositiones: Si vocaretur Petrus converteretur, & Si vocaretur Petrus non converteretur, sunt propositiones de futuro contingenti libero conditionatæ & contradictoriæ, ergo alterutra illarum necessario est vera.

PROBATUR III. Tum quia in instanti quo Petrus vocatus convertitur, vera est hæc propositio. Petrus vocatus convertitur, est enim conformis objecto, ergo etiam antea vera erat propositio. Petrus si vocatus fuerit converteretur Prob. Conseq. quia propositio conditionata, totum id, & de eodem objecto enuntiat, quod & absoluta, excepto modo enuntiandi; ergo si absoluta propositio in statu absoluto est vera, etiam conditionata in sensu conditionato erit vera, licet alio modo enuntiet.

IDEM. Sic proponi potest: Supponamus quod hæc propositio sit vera. Petrus convertitur, debet esse etiam vera hæc, Petrus vocatus convertitur, quia propositio semel vera, semper respectu ejusdem instantis à propositione importati, est vera; ergo ulterius vera erit etiam hæc propositio, si vocatus fuerit convertetur, solo enim statu hæc propositiones differunt, seu modo enuntiandi, habent autem idem objectum adeoque eandem veritatem: consequenter si eandem veritas, licet alio modo enuntietur, erit semper vera propositio, licet alio modo formetur. Tum quia supponamus poni Conversionem Petri vocati, hoc supposito Vera est determinatè hæc propositio; Petrus vocatus convertitur est; ergo falsa fuit determinatè illa, Petrus si vocatus fuerit non convertetur, idem enim de-

terminatè negat, quod prior affirmat, Ergo hæc propositio, si Petrus vocatus fuerit convertetur, determinatè fuit vera antecedenter, siquidem illa altera, determinatè fuit falsa. Tum quia si Deus talia non noscit, deberet dicere Nescio, sed quæ proponibilis est legitime interrogatio Deo, cui omniscitivitas Divina, non possit satisfacere nisi per Nescio.

OBJICITUR I. Si vera esset determinatè una propositio Conditionata de effectu futuro libero, vera esset propter bonitatem Consequentia, quod tamen nos negamus. Sequela probatur, quia veritas conditionalis apud Dialecticos sumitur ex connexionione Antecedentis cum Consequenti.

RESPONDETUR. Id docere Dialecticos de veritate conditionalium in materia necessaria, nam in Liberis, sufficit coexistentia eventus cum conditione Si.

OBJICITUR II. Objectum propositionis conditionatæ non existit determinatè, Ergo & ipsa propositio, non est determinatè vera.

RESPONDETUR. Objectum conditionatè si spectetur in suis causis non existit determinatè, sicut si spectetur in suppositione sui ad se.

OBJICITUR III. Si daretur determinata veritas talium propositionum, tolleretur libertas. Status enim ille conditionatus, antecedens statum absolutum, debet esse talis, ut ex eo inferri possit necessario effectus.

RESPONDETUR. Ex statu conditionato non inferretur necessario effectus, necessitate orta ex suppositione antecedenti, & habente se per modum causæ, sed esset ille effectus necessarius, ex suppositione consequenti.

COLLIGES. Quod noster intellectus, quando idem affirmat de contingenti conditionatè futuro, quod affirmat Deus, veram propositionem faciat, per ordinem ad objectum, licet non sit vera in ordine ad nos, eo quod per ordinem ad nos, careat certitudine.

DISPUTATIO VIII.

De Syllogismo,

Nquantum hic attingemus discursum respondebit Tractatio Libr. Priorum ubi tractat Aristoteles de Discursu in Communi, ejus forma, ac Materia. Tractatio autem de Demonstratione, respondebit Libris posteriorum, ubi de hac materia Aristoteles.

QUÆSTIO I.

Explicatur natura Discursus & Syllogismi.

Discursus est Nomen translatum à cursu corporali ad motum quandam intentionalem, sicut enim per discursum corporalem movet se mobile Corporeum, ita & per discursum intentionalem, movet se Intellectus; & sicut in discursu Corporali proceditur à termino A quo, ad terminum Quem ita & in discursu intentionali, proceditur ab una cognitione notiori, tanquam à termino A quo, ad aliam cognitionem objecti minus noti, tanquam ad terminum Ad quem. Artatus verò nomine termini A quo, in progressu intentionali, intelligit objectum formale, quod per se primo attingitur à scientia & A quo primum incipit currere intellectus, terminum autem Ad quem, dicit esse Objectum materiale quod cognoscitur à potentia cū dependentia à potentia cum dependentia à Formali. Namine verò objecti formalis intelligit, præmissas, tanquam objectum formale motivum.

De Discursu.

QUÆRITUR I. *Quid sit discursus.*

RESPONDET Scotus. Discursum esse progressionem intellectus ab uno objecto ad aliud. *Hæc definitio discursus ordinariè admitti non solet.*

RATIO est. Quia competit etiam discursui virtuali, seu æquivalenti & non tantum formali: hinc allata definitio potest quadrare etiam Divinis cognitionibus, unum objectum ex alio, cognoscentibus, cum tamen ordinariè dicatur Deus non discurre.

ALITER Discursum definiunt Conimbrienses, *Quod sit progressio intellectus ab una cognitione in aliam;* Hæc, tenenda erit definitio. Cæterum hic progressus non debet esse merè successio unius post aliam cognitionem, nec debet esse

merè per accidens, & casu, sed ex antecedentibus debet educi alia. Harum autem definitionum in hoc est differentia, quia prior importat alietatem in ipsis objectis, posterior importat in ipsis Actibus.

QUÆRITUR II. *Quotuplex sit Discursus.*

RESPONDETUR Communiter. Prima divisione discursum alium esse Formalem, alium Virtuale. Formalis Discursus, est Discursus constans pluribus cognitionibus distinctis realiter, quarum una inferatur ex alia. Discursus autem Virtualis, Discursus æquivalenter, Discursus objectivus &c. (hæc enim idem sunt) Nihil aliud est, quam progressio ex uno objecto in aliud, per eandem numero cognitionem.

QUÆRITUR III. *An discursus formalis debeat habere partes, hoc est plures Enuntiationes.*

RESPONDET. Hurtado Dis. 7. Anim. Sect. 3. Arriaga, Oviedo hic debere illum habere partes, hoc est tres virtualiter vel formaliter distinctas propositiones. Formaliter distincte propositiones sunt tales, sicut communiter ponuntur in Cathgorico Syllogismo. Propositiones autem virtualiter distincte sunt, quando simplex qualitas propositionis totum id enuntiat quod tribus aliis distinctis enuntiaretur ut si v.g. his tribus propositionibus. Omnis homo est animal; Petrus est homo. Ergo Petrus est animal, si inquam his propositionibus unico actu, præbeat assensus. Ratio communis pro responsione est. Tum quia Aristoteles in definitione Syllogismi qui in re à Discursu (ut inferius explicabitur) non differt, requirit pluralitatem actuum, vultque ut in illo non nisi ex quibusdam positis, aliud sequatur. Tum quia ubi est causa & effectus, illic debet esse pluralitas, sed inter præmissas & conclusionem est ratio causæ & effectus. Ergo. Tum quia ut unum ex alio sequatur per discursum, debet prædicatum & subiectum, prius conjungi cum Medio Terminò, iuxta Principium. Quæ sunt eadem uni tertio: conjungi autem prædicatum & subiectum Conclusionis non potest cum medio terminò, nisi sint duæ propositiones, in quarum una subiectum, cum medio terminò, & in altera prædicatum, cum eodem medio terminò, conjungantur, tertia autem propositio erit conjunctio ipsius subiecti & prædicati inter se, quæ omnia actus vel formaliter vel virtualiter plures requirunt.

Dices

Dices. Bonus est hic Discursus, Omnis homo est animal, Ergo Petrus homo, est animal, & tamen in hoc discursu, unum extremum in una præmissa, aliud autem extremum nõ in alia præmissa, sed in ipsa illa, cum medio termino conjungitur. Ergo ad discursum non est necessaria etiam virtualiter duplex præmissa.

RESPONDERI potest: quod illa illatio sit simul virtualiter & æquivalenter præmissa, illa enim illatio Ergo Petrus homo, est animal, æquivaleret his duabus propositionibus, scilicet Petrus est homo, & Petrus est animal.

RESPONDET II. Oviedo. Negando bonum illum esse discursum. Ratio negandi est, quia non innitur illi principio quæ sunt eadem uni tertio. Attendendo etiam ad Illationem, omnis homo currit. Ergo aliquis homo currit, docet Arriaga esse hic duplicem virtualiter præmissam, subintelligitur enim hæc minor sed in omnis homo, includitur aliquis homo.

De Syllogismo.

QUÆRITUR I. Quid sit Syllogismus.

RESPONDERI P. flet, hic esse difficultas, an ly: Oratio, quod adhibetur ad definitionem tam Syllogismi quam Definitionis, sit genus proximum an remotum. Censent aliqui esse hoc genus remotum, idque ideo, quia proximus genus ad Syllogismi est argumentatio. Sed hæc ratio non convincit, quia argumentatio & Syllogismus idem sunt & æquè latè patent, Ergo argumentatio non est genus ad Syllogismum. Dat aliam rationem Arriaga quare ly: Oratio sit genus remotum; quia scilicet argumentatio cum Definitione & Divisione conveniunt in hoc, quod sunt modi sciendi, Oratio autem extenditur etiam ad ea, quæ non sunt modi sciendi, hinc propositio simplex, est Oratio, & tamen non est modus sciendi. Huic etiam rationi Responderi posset, quod sicut conveniunt in ratione modi sciendi Argumentatio, Definitio, & Divisio, ita etiam in ratione Orationis, cur ergo etiam Oratio non erit genus proximum. Deinde sit licet quod Oratio extendatur etiam ad ea quæ non sunt modi sciendi, non sequetur Orationem non esse Genus, sicut licet animal extendatur ad ea quæ non sunt rationalia & non sunt homo, non sequitur tamen genus proximum hominis non esse animal. Puro itaque quod ly Oratio sit Genus proximum ad definiendum Syllogismum sitque non aliud quam operatio intellectus, quæ est Verbum mentis, quod ipsum verbum mentis, est Oratio animæ &c. Ex quo colliges & referes ad dicta superius de objecto: quod in re Oratio Logica sit Objectum Logica, quia ut dixi operationes intellectus sunt objectum Logica, Oratio autem Logica in re sunt ipsæ operationes intellectus: sed non est objectum adæquatum Logica, quia terminus per se est species ob-

jecti Logica, & tamen illi non convenit esset Orationem. Nec debet vocari nomine Orationis Logica objectum ejusdem, quia Oratio Logica, est æquè ignota ac ipsa Logica: Objectum autem scientiæ debet esse quid notius, ut ex illo dignosci scientia penitus possit. Et quia an vocari debeat Objectum Logica Oratio, est questio de voce, in qua cum pluribus sentiendum.

QUÆRES II. Quid sentiendum sit de Figura Galeni.

RESPONDETUR. Dari illam imprimis. Eò quod detur talis positio terminorum, ut id quod fuit in priori propositione prædicatum, fiat in posteriori subjectum, quod est figura Galeni rectè concludens, quia innitur iisdem principiis communibus Syllogismorum. Imò non ignoravit istam figuram Aristoteles, ut videre est secundi priorum Cap. ultimo videreque est in multis locis ita argumentantem Aristotelem. Definitur ergo hæc figura, est in qua medium prædicatur in Prima, subjicitur in Secunda Propositione. Deinde dico hanc figuram in re idem esse cum prima Aristotelica, sed tantum habet propositiones transpositas, nam ea propositio quæ secundo loco ponitur est verè Major, continet enim in se Majus extremum, & ista quæ primo loco ponitur est verè Minor, continens Minus extremum: hinc si posita loco secundo propositio, ponatur pro prima, eodem omnino modo concludet; quo prima figura. Recitat Hurado Versiculos qui denotant modos debitos Galeni Figure, confimiles tamen modis Aristotelis suntque tales.

Barnaba, Calee, Dimari, Firemo, Bamalipton.

INFER. Non ideo Galenicam figuram non esse essentialiter distinctam ab Aristotelica prima Figura, quia Galenica est reducibilis ad Aristotelicam Primam, aliàs Secunda & Tertia Figura non essent distinctæ à Prima, quia sunt reducibiles ad Primam: Sed ideo quia illic est distincta combinatio medii cum extremis, ista enim combinatio, est figura. Sed in Galenica figura, non est diversa combinatio medii cum extremis: quod probatur. Sola transpositio Propositionum non est diversa combinatio medii cum extremis, sed in Galenica, est sola transpositio Propositionum, ut dixi, Ergo.

DICES I. In nulla Aristotelica Medium prædicatur in Majori subjicitur in Minori. Ergo Galenica etiam diversam combinationem Medii cum extremis importat.

RESPONDETUR. Negando conseq. Propter Minorem quæ hic subicitur, quod scilicet in Galenica figura, medium prædicatur in Majori, subjicitur in Minori, hæc enim Minor est in re Major, quia continet Majus extremum hoc est Prædicatum conclusionis.

DICES II. Fieri poterit ut ita inferatur Conclusio in Galenica ut habeat pro subjecto id quod poni-

ponitur pro predicato in Minori, pro predicato autem habebit id, quod ponitur pro Subiecto in Prima propositione.

RESPONDETUR. Tunc non fore Categoricum argumentum, salvari tamen poterit, per hoc, quia licitum est pro conversa, convertentem ponere.

DICES III. Figura Galeni habet collocationem Propositionum diversam, à collocatione Aristotelica; Ergo differt ab Aristotelica. Probatur Consequ. Modi Figurarum differunt essentialiter, propter solam transpositionem Propositionum. Ergo & ipsa Figura.

RESPONDETUR. Distinguendo Antecedens & dicendo, quod figura Galeni habeat aliam materialiter collocationem propositionum, non aliam formaliter ut supra dicebam. Transito etiam Antec. Neg. Consequen. utramque. Quia ex alio principio sumitur distinctio Modorum ex alio verò principio sumitur distinctio Figurarum; Cum enim Figura sit combinatio medii cum extremis, ideo Principium ex quo sumitur distinctio Figurarum, est diversa combinatio extremorum cum medio: & quia posita sola transpositione propositionum, non fit diversa combinatio medii cum extremis, ideo nec diversa erit Figura. Principium autem ex quo sumitur distinctio Modorum est diversa dispositio Propositionum, secundum quantitatem & qualitatem: hinc posita diversa transpositione propositionum, necesse erit poni distinctionem Modorum. Porro cum hæc transpositio Propositionum utilis fiat quatuordecim Modis ideo & modi quatuordecim erunt. Combinatio verò extremorum cum medio, quia tantum est ternaria, hinc & figuræ, tantum tres erunt.

INFERES. *Vltra assignatas figuras, nullas alias dari bene concludendi species.* Nam Sorites est coacervatio Syllogismorum, Dilemma, est Syllogismus per divisionem, seu conjunctus, Enthymema autem, Inductio, Exemplum, est syllogismus truncatus voce. Reliqui autem Modi concludendi extra hos nulli sunt recti, & necessariò inferentes. *Contra hoc illatum*

DICES I. Ille Syllogismus, Omnis homo est animal, Omnis lapis est non animal. Ergo nullus lapis est homo, est Syllogismus bonus, & tamen nec est in Galenica, nec in Aristotelis Figura, nulla enim est hic præmissa negativa, cum infinita illa, æquivalcat affirmativa.

RESPONDERI solet Minorem quoad rem, etsi non quoad modum significandi, æquivalere huic Negativæ, Nullus lapis est animal, consequenter hoc Argumentum esse in Camestres.

DICES II. Ille Syllogismus Omnis homo currit, Petrus est homo; Ergo Petrus currit, est bonus: & tamē in nullo est modo Aristotelico, quod probatur. Quia in nullo modo Aristotelico ponitur minor singularis, & Conclusio singularis, in Darii enim v. g. ponitur minor non singularis sed particularis itemque Conclusio.

RESPONDETUR. Certum est aliud esse termi-

num vel propositionem particularem, aliud singularem, hinc expositivus Syllogismus constat tribus singularibus, recteque concludit, non concludit ex Particularibus. Discrimen autem inter singulare & particulare est, quia particulare non habet subiectum determinatum, habet singulare. Cæterum tamen hic Syllogismus ut sentit Hurtadus Dispositio. 10. Log. Sect. 15. n. 75. revocari potest ad Darii particularem sumendo propositionem pro quacunque, quæ non est universalis, cum ergo tam particularis quàm singularis Propositio, sit Propositio non Universalis, ideo cum particularis Minor & Conclusio cum tali dispositione medii termini debeatur Darii, etiam cum simili dispositione medii termini. Minor & Conclusio singularis, revocabitur ad Darii.

DICES III. Bonus est iste Syllogismus aliquod animal currit, omnis homo est animal; ergo aliquis homo currit & tamen hic Syllogismus in nulla est Aristotelica Figura.

RESPONDETUR. Negando. Bonum esse istum Syllogismum. Ratio est quia non necessariò concludit, potestque ei negari consequentia. Quod non necessariò concludat hoc inde est, quia non innititur Principio Quæ sunt eadem Uni tertio, neque Principio Dici de omni & Dici de nullo, quod ipsum probo. Quia non ostendit identitatem hominis & currentis quam infert in Conclusionem; quod non ostendat identitatem hominis & currentis, hoc inde est; quia quando dico aliquod animal currit, vera potest esse propositio de Bove currente & non Homine. Ergo hic Syllogismus, non ostendit identitatem inter currentem & hominem. Deinde medius terminus vel semel distribuitur, Medius enim terminus in dicto non distribuitur, Medius enim terminus in dicto Syllogismo est animal, qui neque in priori Præmissa distribuitur, quia illa præmissa est particularis; neque distribuitur in secunda præmissa, quia illa est affirmativa universalis, adeoque non distribuens Ly Animal pro predicato positum.

COLLIGES. Non dari modos indirectos in secunda & tertia Figura rigorose dictos. Quia licet in secunda & tertia Figura, possit Convertens loco Conversæ poni, non tamen per hoc fiet modus rigorose indirectus, quia in secunda figura id subjiçietur quod subjiçietur in præmissa, in tertia autem Figura id prædicabitur in Conclusionem, quod prædicabatur in Præmissa; ad Modum autem rigorose indirectum, requiritur ut non sit subiectum Conclusionis aut Prædicatum quod erat Subiectum Præmissarum aut Prædicatum.

QVÆRES III. *An universale sit illud principium regulativum Syllogismorum affirmativorum. Quæ sunt eadem uni tertio.*

RESPONDETUR. Vasquez, non esse universale immò fallibile, eò quod fallat in Divinis, iste enim Syllogismus expositivus Natura divina est Paternitas; Filiatio est Natura Divina, Ergo Filiatio est Paternitas: iste inquam Syllogismus, innititur principio huic, & tamen negari in illo debet Consequentia. Unde potius sentit Syllogismum inniti illi principio Dici de omni & dici de nullo.

Sed

Sed RESPONDENT Alii ut Hurtado disp. 10. Logica Sect. 16. Ovideo in Dial. Valere istud principium universaliter & infallibile esse.

RATIO imprimis ex Hurtado est. Dicitur de omni & dicitur de nullo; fundatur in isto Principio; Quæ sunt eadem uni tertio. Ergo si fallit principium, Quæ sunt eadem uni tertio, fallit & dicitur de omni. Antec. prob. auctoritate Arist. ex Prior. cap. 1. *In toto autem quopiam esse, & de omni quopiam esse, & de omni quopiam quodpiam prædicari, idem significat, atque tum de omni dictum prædicari, cum nihil potest subjecti sumi de quo alterum non dicatur.* Reflexe te ad verba illa in toto esse & de omni quopiam prædicari idem significat.

CONFIRMATUR idem. Ideo verificatur dici de omni, quia quidquid prædicatur de superiori prædicatur de inferiori quod ipsum inde est: quia inferius identificatur cum superiori. Quod si ex identificatione inferioris cum superiori habetur, sequitur verificari illud propter principium Quæ sunt eadem uni tertio.

RATIO 2. ejusdem Hurtadi. Si falleret in Divinis principium illud Quæ sunt eadem &c. falleret etiam dici de omni in Divinis quod probatur: quia dicitur de omni, significat prædicatum unum dici de aliqua re, de omni alia quæ sit idem realiter cum illa, sed quod dicitur de natura Divina non dicitur de omni, quod est realiter natura Divina, Ergo istud etiam Principium in Divinis falleret. Minor prob. Dicitur enim de Natura quod communicetur & non dicitur de Paternitate illi identificata realiter, quod communicetur. Ergo.

RATIO 3. Ovidi. Dicitur de omni & dicitur de nullo non possunt esse strictè loquendo regulativa principia Syllogismorum in Divinis, quod probatur. Quia in Divinis non est Omne & Nullum, quia ly Omne & Nullum sunt Prædicata universalis, quæ in inferioribus multiplicantur. Natura autem Divina, non multiplicatur in Personis. *Quomodo autem istud Principium valeat in Divinis.*

EXPLICAT I. S. Thom. 1. par. q. 28. quod scilicet quæ sunt eadem uni tertio materialiter, & formaliter, ea sunt idem inter se, non verò quæ sunt eadem, uni tertio tantum materialiter, & ita actio & passio non sunt idem inter se, licet materialiter sint idem cum motu, cum ergo Paternitas & Filiatio sint idem materialiter cum natura Divina, non est necesse illa esse idem inter se. *Sed hæc explicatio indiget adhuc ulteriori explanatione.* Quia falsum est, quod ea quæ sunt idem, materialiter cum tertio, non sint realiter idem inter se, nec id probatur exemplum quod adducitur, quia etiam actio & passio, sunt idem materialiter cum motu, quantumvis non sint idem formaliter, tamen sunt idem realiter inter se. Tum quia apud S. Thom. quæ sunt realiter idem inter se, in tantum censentur idem non esse formali-

ter, in quantum censentur, non esse idem per rationem, sive hæc sit cum fundamento in re, ut statuat distinctionem Rationis Rationatæ, sive sit cum fundamento circa rem ut statuat distinctionem Rationis Ratiocinantis. Alietas autem formalitatum, quæ fit per rationem, non facit, ut aliqua non sint idem realiter. Ergo alietas formalis inter naturam divinam & Paternitatem, item inter eandem naturam Divinam & Filiationem, non facit quominus sint idem realiter Paternitas & Filiatio. Modus autem S. Thomæ explicari poterit per ea, quæ inferius subdam. Exemplum non exactum S. Thomæ doctrinæ non offit, quia in his requiritur Veritas ut ait pro præfenti Hurtado.

EXPLICAT 2. Scotus. Quomodo hoc principium valeat in Divinis in 1. Dist. 2. q. 4. §. 4. ad primum Principale. Quia scilicet quæ sunt eadem ex natura rei Unitertio, sunt eadem inter se, cum ergo ex natura rei, non sunt idem Natura & Paternitas, item Natura & Filiatio, ideo non erit necesse idem esse Paternitatem & Filiationem. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Quæ sunt eadem ex Natura rei uni tertio, sunt eadem inter se ex Natura rei, ergo & quæ sunt eadem uni tertio tantum Realiter, sunt idem realiter inter se, sed paternitas itemque Filiatio quantumvis non sint idem ex natura rei, cum natura Divina, sunt tamen idem Realiter cum eadem. Ergo Paternitas & Filiatio, quantumvis non sint idem ex natura rei, erunt idem realiter. Rursus quamvis animal non sit idem ex natura rei per Scotum cum rationali, quia tamen identificatur cum homine, ideo sunt idem realiter inter se animal & rationale. Ergo non ex eo argui debet aliqua non esse idem realiter, quia non sunt identificata ex natura rei.

EXPLICAT 3. Hurtado loco citato. n. 92. Quæ sunt eadem realiter & virtualiter uni tertio, ea sunt idem inter se, cum ergo in Divinis licet sit Paternitas & Filiatio licet inquam idem sit realiter cum natura Divina una, quia tamen illa natura una, est virtualiter multiplex, ideo licet tam Paternitas quam Filiatio sint idem cum natura divina, non sequitur ea esse idem inter se. Et quia diximus in materia de distinctionibus non dari distinctionem virtualem in ordine ad prædicata Physica & primo Intentionalia in Creatis, ideo quæ sunt eadem uni tertio realiter in creatis, idem inter se sunt. Idem hoc est quod dixi Summulis scilicet quæ sunt eadem uni tertio incommunicabili, sunt eadem inter se. Et hoc est puto quod voluit S. Thomas superius citatus. Sine autem recursum ad virtualem etiam identitatem, tenet prædictum Principium, hoc sensu, Quæ sunt eadem uni tertio, secundum quod sunt eadem, sunt eadem inter se, & ita in ratione naturæ, sunt idem personæ divinæ: quæ natura Divina, est illud tertium.

† R.

QUÆ

QVÆSTIO II.

De Præmissis.

Omissis facilioribus Duo restant quærenda. Primum. Quæ sit Causalitas Præmissarum in Conclusionem. Deinde Quam necessaria & impedibilis sit illatio conclusionis, post præmissas.

DIFFICULTAS I.

Quomodo Præmissæ causent Conclusionem.

DICENDUM est I. *Præmissæ non causant Conclusionem propriè Physicè, in genere causæ efficientis.*

PROBATUR I. Non est minor dependentia reliquorum actuum à potentia intellectiva quàm dependentia primi actus, nullum enim est fundamentum id afferendi, nec est ratio cur actus intellectus, qui est decimus, non potuerit esse primus &c. Sed primus actus, est talis, ut petat nonnisi ab ipso intellectu elici, ergo & reliqui actus. Minor probatur. Quia si primus actus non eliceretur ab ipsa potentia, sed ab illo actu, hoc ipso non esset primus, supponeretur enim ante illum alter, qui scilicet esset principium elicitivum illius.

PROBATUR 2. Unus actus non facit alium actum propriè efficienter, ergo nec præmissæ facient propriè conclusionem efficienter. Antec. probatur, quia nullus actus est propriè potentia, ergo nec ullus id faciet quod est proprium potentia, à qua fit productio actus.

PROBATUR 3. Vel potest intellectus solus elicere conclusionem sine concursu effectivo Præmissarum, vel non potest, si potest, ergo tu id frustra asseris, multiplicasque entia, quia potentias sine necessitate; si non potest, cur non? præcipue cum intellectus conclusionem hanc, sprout simpliciter propositio est, possit elicere sine concursu effectivo Præmissarum, Ergo poterit elicere eandem, etiam ut Conclusio est, quia in hoc nulla repugnantia.

OBJICITUR I. Id præstant Præmissæ respectu Conclusionis, quod præstant species impressæ respectu Præmissarum, Species autem impressæ non concurrunt tunc ad efficiendam Conclusionem.

RESPONDETUR. Negando quòd species impressæ, non concurrant ad Conclusionem, sed solæ præmissæ. Rursus quamvis non concurrerent species ad conclusionem, sed solæ præmissæ, nondum dandus esset concursus effectivus conclusionis præmissis, quia etiam ipsæ species impressæ complent quidem intellectum ad ponendam intellectionem, sed non coëfficiunt eandem per multos.

OBJICITUR 2. Potest Species impressa con-

currere efficienter ad producendas notitias intellectuales, Ergo & præmissæ concurrunt efficienter.

RESPONDETUR. An concursus specierum, sit concursus in genere efficientis dubium est, de hoc consulatur materia de Speciebus. Negatur etiam Consequentia. Quia supposito quòd obiectum, medio aliquo debeat concurrere efficienter ad actum intellectus, non poterit hoc in aliud referri quàm in species, quæ sunt vicariæ obiecti: jam autem efficientia actuum intellectus quamvis non tribuatur actibus, sufficienter referri poterit in ipsam intellectivam.

INSTABIS. Non potest dici, quod species impressa Conclusionis, concurrat efficienter ad Conclusionem. Supponamus enim aliquem primò cognovisse hanc Conclusionem, ergo Petrus est risibilis, ad hunc actum, non posset concurrere species illius Conclusionis impressa, nondum enim est species illius, cum antea non fuerit cognita. Ergo nec ad alias Conclusiones concurreret species impressa earundem.

RESPONDETUR. Non dari Species Conclusionis distinctas à Speciebus Præmissarum, cum nihil sit in Conclusionem, quod non fuerit in Præmissis, consequenter etiam species, quæ concurrunt ad Præmissas, cōcurrere poterunt ad Conclusionem. Deinde etiam concessio quod datur Species Conclusionis, distinctæ à Speciebus Præmissarum, adhuc illæ poterunt concurrere ad Conclusionem primò etiam positam, quia ad hoc, ut dicatur haberi alicujus Species impressa, non est necesse, ante illud fuisse præcognitum, sed sufficit vel habuisse ejus species infusas, vel fabricatas ad similitudinem præcognitarum; & sicut prima cognitio censetur elici dependentè à specie impressa, & tamen ante primam cognitionem nihil fuit cognitum, ita & in præfenti.

OBJICITUR 3. Auctoritas Aristot. ex 1. post. c. 1. & ex 2. Phys. textu 21. ubi docet Conclusionem effici à Præmissis.

RESPONDETUR. Coëffici Conclusionem à præmissis impropiè, hoc est complendo intellectum & illuminando ad faciendam Conclusionem.

DICENDUM est 2. *Causant Præmissæ Conclusionem impropiè in genere Causæ efficientis complendo & illuminando intellectum ad conclusionis assensum & effectiorem.*

PROBATUR I. Auctoritate Aristot. citati. Præmissæ non causant Conclusionem efficienter propriè, & tamen causant efficienter, ergo debent causare impropiè efficienter.

PROBATUR 2. Quia cum admittant oppositorum aliqui, quòd Præmissæ non concurrant ad Conclusionem propriè in genere Causæ efficientis, & tamè volunt illas cōcurrere in genere Causæ Formalis extrinsecæ, cum illis non restabit.

bit quæstio nisi de voce: An scilicet Concursus per modum illuminantis, completis sit in genere Causæ formalis intrinsecæ, & tamen in quæstione de voce cum pluribus est loquendum, nobiscum autem Thomistæ, Averis, Rubius, Smigletius, & alii loquuntur.

PROBATUR 3. Ille qui dirigit ad peccatum & instruit, censetur id facere in genere Causæ efficientis improprie, nec dicitur esse Causa Formalis extrinseca peccati, ergo & Præmissæ quæ illuminant ad assensum Conclusionis, hoc in eodem genere præstabit.

OBJECITUR. Si quocunque modo causarent Præmissæ Conclusionem deberent existere tunc, cum sit Conclusio: omnis enim causa, debet existere in instanti productionis sui effectus: sed Præmissæ non existunt tunc cum sit Conclusio, quia transacta cognitione Præmissarum, non existunt Præmissæ, sed sæpe cum est Conclusio, est transacta cognitio Præmissarum, Ergo.

RESPONDETUR. Sæpe dum est Conclusio, est transacta cognitio Præmissarum, prout absolute propositiones sunt, nunquam tamen est Conclusio, ut non sit cognitio Præmissarum tanquam ob quas fit assensus Conclusionis. De quo infra.

INSTABIS. Voluntas quando eligit Media, non adest tunc Intentio finis. Ergo nec Præmissæ aderunt cum fiet Conclusio:

RESPONDETUR Negan. Antec. Adest enim tunc Intentio finis in aliquo sui, id est in amore sui, & in cognitione bonitatis finis, quæ cognitio bonitatis, ducit ad Media, atque ita finis in aliquo sui, hoc est in cognitione illius utilitatis, quam habent media ad consequendum finem, existit tunc.

DIFFICULTAS II.

Quomodo necessitent Præmissæ ad Conclusionem.

PRÆMITTO ex Hurtado Disp. 7. Animast. Scd. 4. *Necessitatem duplicem agnoscere*: quedam necessitas est quoad speciem actus, quedam necessitas est quoad exercitum actus: tunc est necessitas quoad speciem actus, quando potentia determinatur ad aliquam speciem actus, ita ut non possit elicere actum speciei alijs v. g. quando determinatur potentia volitiva non nisi ad exercendum actum amoris, est tunc determinatio ad speciem actus. Alia necessitas quoad exercitum, quæ tunc est: quando potentia determinatur, ut ab Actu, se retrahere, illumque suscipere, non possit. Necessitati quoad speciem Actus opponitur libertas Contrarietatis, quæ est indifferentia ad actus etiam contrarios, necessitati verò quoad exercitum actus opponitur libertas Contradictionis, quæ est indifferentia ad exercendum vel non exercendum Actum. *Hoc Præmissis,*

DICENDUM est 1. *Intellectum necessitari à Præmissis ad speciem actus, circa Conclusionem eliciendi.* Sensus est. Qui præbuit assensum Præmissis, non jam potest dissensum præbere Conclusioni. quod totum procedit de Conclusionem rectè illata, proceditque de isto, qui advertit bonitatem hanc Consequentiam, nam interdum fit ut temerè negetur Consequentia, si bonitas illationis non penetretur.

PROBAT 1. Hurtado, Qui præbuit assensum præmissis non potest dissentire Conclusioni. Ergo Præmissæ necessitant ad speciem actus. Antec. probatur. Si is qui præbuit assensum præmissis, posset dissentire Conclusioni, posset idem objectum affirmare & negare simul & semel, sed hoc est falsum, aliàs quis posset dicere, de eodem, est & non est, Ergo. Sequela probatur. Idem est objectum Præmissarum quod & Conclusionis, ut inferius probabitur, ergo si is qui præbuit assensum Præmissis, posset dissentire Conclusioni, posset idem objectum affirmare & negare.

CONFIRMATUR ex eodem. Qui semel determinatur ad Præmissas, non potest habere rationem, quæ illum dimoveat à Conclusionem, nisi etiam illum dimoveat ab aliqua Præmissa. Ergo posito assensu Præmissarum, non potest negari Conclusio. Antec. prob. Nulla ratio persuadere potest extrema non esse idem inter se, nisi persuadet extrema non fuisse idem cum medio termino, propter illud Principium, quæ sunt eadem unitertio, Ergo qui assensum præbuit Præmissis, non potest habere rationem, quæ illum dimoveat ab assensu Conclusionis.

PROBAT 2. Arriaga. Intellectus nequit dissentire vero & assentiri falso ut tali evidenter proposito, sed per præmissas proponitur intellectui, ut evidenter verum objectum Conclusionis, & ejus Contrarium ut evidenter falsum. Ergo stantibus illis Præmissis, non habet intellectus potentiam, ad negandum objectum Conclusionis, & assentiendum opposito. Minor prob. quia per præmissas proponuntur extrema Conclusionis unita cum medio termino, Ergo per illas proponitur intellectui ut evidens connexio extremorum inter se, & separatio ut evidenter falsa. Ergo ulterius per Præmissas proponitur intellectui objectum Conclusionis, ita ut nequeat illi dissentire intellectus.

PROBATUR 3. Si posito assensu Præmissarum, posset intellectus dissentire Conclusioni, posset negare Consequentiam etiam argumenti in bona forma: dissensus enim Conclusionis quæ Conclusio est, est negatio consequentiæ, sed argumento in bona forma non potest negari Consequentia. Ergo.

OBJECITUR 1. Saltem in Syllogismo probabili, nõ necessitatur intellectus ad speciem actus circa conclusionem eliciendi, Ergo nõ universaliter Præmissæ determinant ad speciem actus circa

Rr 2

Con-

Conclusionem Antec. prob. Conclusio Syllogismi probabilis est & obscura; Ergo ad illi assentiendum non necessitabitur intellectus.

RESPONDETUR. In Syllogismo probabilis non necessitatur intellectus simpliciter ad speciem actus, Conc. Antec. Non necessitatur vi superioris assensus præbiti Præmissis, Nego Antec. non necessitatur ideo simpliciter intellectus, quia objectum est obscurum in se, necessitatur autem secundum quid, quia illi obscuritati, connectitur illud principium, Quæ sunt eadem unitertio &c. cui dissentire intellectus non potest tanquam evidenti.

OBJICITUR 2. Opiniones mutari possunt; Ergo Opinabili Conclusioni non necessario intellectus assentitur, posito etiam assensu Præmissarum.

RESPONDET HURTADO. Opiniones ratione Præmissarum, quibus potest non exhiberi assensus possunt mutari, sed non possunt mutari supposito assensu Præmissarum. Deinde dici potest quod eadem sit necessitas consequentiæ tam in Syllogismo necessario quam in Syllogismo probabilis, quia utraque Conclusio inititur Principio illi Logico, Quæ sunt eadem uni tertio, licet non sit eadem necessitas Metaphysica Rei & Objecti de quo infertur conclusio; potest enim unum objectum esse necessarium, & immutabile & non aliud, si autem necessitas consequentiæ est par, non potest quis opinionem mutare titulo hoc, quasi non sit æquæ necessaria Consequentia.

OBJICITUR 3. Potest intellectus enuntiare aliquid esse, quod scit non esse verum, Ergo intellectus non necessitatur ad Speciem actus. Anteced. prob. Intellectus enunciat de Hircocervo quod sit Animal, Ergo potest enuntiare aliquid esse verum, quod scit non esse verum.

RESPONDERI solet. Possit intellectum quod scit non esse verum, enuntiare tanquam verum ex suppositione. Concedo Antec. tanquam verum absolute, Nego Antec. dici etiam posset. Quod intellectus sicut habet vim aliquid fingendi, ita habet & vim illi à se ficto tribuendi aliquid verum, verum enim est passio entis, unde & entis ficti passio, erit veritas ficta. Cæterum non est in intellectu vis ut assensu, qualis præbetur Enti non ficto, dicat Hircocervum esse Animal. hinc quando etiam committitur mendacium, non est illic assensus internus, sed est significatio externa, quam significationem externam, potest imperare locutivæ, voluntas, est enim locutiva, despotice subiecta potentiæ volitivæ, & ejus imperio, ut ea etiam enuntiet, quæ intellectus judicat à parte sui non enuntianda. Non est autem hoc despoticum imperium voluntatis, supra intellectum; hinc si voluntas prohibeat ne dicat lingua bis duo facere quatuor, non dicet lingua bis duo facere quatuor, quantumvis autem nescio quo modo prohibeat vo-

luntas, ne judicet intellectus bis duo à se apprehensa facere quatuor, necessario tamen id judicabit intellectus.

INSTABIS. Potentia loco motiva est potentia necessaria, & tamen subest imperio voluntatis, Ergo & intellectus quamvis sit potentia necessaria, subest imperio voluntatis.

RESPONDETUR 1. Retorquendo argumentum. Potentia visiva est potentia necessaria, & quidem talis, ut possit omnibus ad agendum prærequisitis non possit non agere, nec subest in hoc imperio voluntatis, Ergo & intellectus.

RESPONDERI potest secundò. Negando consequentiam, quia nisi accedat imperium voluntatis, non potest ostendi, per quid interdum determinetur potentia loco motiva ad motum, quid enim est illud? ex quo colligimus, interdum imperium voluntatis, esse inter conditiones prærequisitas ad agendum potentia loco motiva, dixi interdum, nam tremor ille manus, qui in juvenibus ex voluntate non nisi provenit, potest invitis provenire senibus: sine autem imperio voluntatis, potest ostendi principium, quod movet intellectum nempe Claritas & Certitudo objecti illius: quæ sunt eadem unitertio &c.

DICENDUM 2. Intellectum necessitari à Præmissis ad exercitium actus circa Conclusionem. Sensus Conclusionis est. Quando v. g. intellectus assensum præbuit Præmissis, item quando penetrato principio: Quæ sunt eadem unitertio, eam vim Syllogismo inclusam esse advertit, non potest cohibere se, quin actu moveat se ad assensum. Ita Hurtado disp. 7. Animæ Sect. 4. n. 27. Arriaga hic, Oviedo citantes pro se S. Thomam in secundum Distinctionum quæst. 1. ar. 2. in 8.

PROBATUR 1. Autoritate Aristotel. 7. Et hic: Cap. 3. Ubi Philosophus inquit, *Posita una universali Propositione, & altera particulari, animam statim agere, necesse est.*

PROBAT 2. Hurtado. Intellectus est potentia necessaria, non potestque suspendere actum suum, si habeat omnia ad agendum requisita, sed posito assensu Præmissarum habet omnia requisita ad exercitium assensus circa Conclusionem, Ergo posito assensu Præmissarum necessitatur intellectus ad exercitium. Minor probatur quia requisita ad agendum assensum Conclusionis sunt, sufficiens objecti representatio, bonitas consequentiæ &c. quæ omnia tunc habentur. Ergo.

PROBATUR 3. Posito assensu Præmissarum, ita est applicatus intellectus ad agendum assensum Conclusionis, atque erat applicatus ad agendum assensum Præmissarum, sed ad agendum assensum Præmissarum quem elicit, sufficienter ante applicatus erat, ergo ad agendum assensum conclusionis, est sufficienter applicatus. Minor probatur. Sufficiens applicatio intellectus

ad dandum assensum Præmissis, in hoc erat, quia erat debita apprehensio terminorum, & apprehensio connexionis illorum, cum medio Termino, sed posito assensu Præmissarum, est debita apprehensio Terminorum & apprehensio connexionis illorum inter se. Ergo. Hæc; tota Probatio procedit etiam de assensu Conclusionis ex probabilibus Præmissis deductæ, quibus cum liberum sit assentiri, posito tamen assensu, necessitatur intellectus ad Conclusionis assensum, propter evidentiam principii illius: Quæ sunt eadem unitertio &c. Quod si intellectus ad ponendum assensum conclusionis, est sufficienter applicatus; indubiè ponere illum debet, quia omnia necessaria, posita sufficienti applicatione, indubiè agunt.

RESPONDERI solet. Inter prærequisita ad assensum circa Conclusionem, esse imperium voluntatis.

CONTRA. Saltem non est universale, esse inter prærequisita ad ponendum assensum conclusionis, Imperium voluntatis. Dantur enim, aliqui assensus in materia necessaria, qui nullo modo dependent ab imperio voluntatis, ad ista enim est imperium voluntatis, quæ sunt vestita ratione boni. Sed aliqui assensus non sunt vestiti ratione boni. Ergo ad illos non datur imperium voluntatis. Major probatur. Imperium voluntatis, est ad actus voluntatis, actus autem voluntatis non potest esse nisi circa ipsum bonum, ut docetur communiter. Sicut actus auditus, non potest esse circa visibile, sed circa sonum, quia objectum auditus sonus est. Minor princip. probatur. Quod bis duo faciant quatuor, istud nullo modo est vestitum ratione boni, item quod ignis approximatus urat, nullā habet rationem boni, si tantum secundum Physicam exigentiam spectetur. Ergo dantur aliqui assensus necessarii, qui non sunt vestiti ratione boni. Tum quia. Datur aliquis actus intellectus præcedens omnem actum voluntatis, Ergo poterit dari & assensus intellectus, qui præcedat actum voluntatis, Ergo ulterius potest dari assensus aliquis, non indigens imperio voluntatis. Antec. probatur, quia prius est cognitum quàm volitum, & primus ex omnibus actibus Creaturæ rationalis, est actus intellectus, neque enim voluntas se movet, nisi præluceat intellectus. Consequentia probatur Paritate rationis; probato autem quod detur aliquis actus intellectus, præcedens imperium voluntatis, inferendum erit. Ergo poterit dari etiam assensus Conclusionis, sine imperio voluntatis. Tum quia Assensus Conclusionis necessaria, nō est dependens ab imperio voluntatis, Ergo & assensus Conclusionis probabilis. Antec. probatur. Supponatur per impossibile, posito assensu Præmissarum, posita penetratione circa bonitatem illationis, supponatur inquam non accedere imperium voluntatis, vel assentietur tunc intellectus vel non assentietur, si assentietur. Ergo

apparet istud imperium non esse ad assensum requisitum; si non assentietur, certum est, quod positivè non sit dissensurus, nam nullus bene dispositus intellectus, potest negare, quod bis duo faciant quatuor, quod etiam non posito imperio voluntatis non sit intellectus se suspensurus, ab actu Probatur. Quia primus actus intellectus non potest suspendi ex imperio voluntatis, aliàs ante istum actum primum intellectus daretur alius prior, qui scilicet præluceret voluntati, non licentianti intellectum ad dandum assensum. Deinde dum est assensus, non potest suspendi ab imperio voluntatis, ut non sit, aliàs idem erit & non erit. Ergo & dum est assensus præbitus Præmissis, & posita est sufficiens advertentia circa bonitatem Illationis, non potest suspendi assensus Conclusionis. Conseq. probatur, quia tam necessarium est, hoc quod est, esse, quàm necessarium est, ut ea, quæ sunt idem Unitertio, sint idem inter se. Deniq; revera est merum figmentum & arbitrariè usurpatur, esse hoc imperium inter prærequisita ad agendum intellectui: dicam & ego ignem nunquam urere, nisi accesserit imperium Intelligentiæ, quæ præest elementis, & quicquid contra hoc figmentum dictum fuerit, idem applicari poterit contra eum, qui hoc imperium requirit. Consequentia autem Enthymematis principalis probatur. Vel innititur bonitas Consequentia in Syllogismo probabili eidem principio, cui innititur bonitas Consequentia in Syllogismo necessario vel non innititur eidem principio: si non innititur, ergo non stas in suppositione, supponit autem id Conclusio & probant Dialectici eidem principio utramque inniti: deinde Conclusio nostra supponit esse illic bonitatem Consequentia necessariam, & hac bonitate supposita querit, an possit circa assensum exhibendum, suspendi potentia: si autem eidem principio innititur iam Consequentia probabilis Syllogismi, quàm Consequentia necessaria: ergo circa utramque æquè necessariò exercetur actus. Ideo enim in materia necessaria, cogimur ad exercitium actus, quia urget principium: Quæ sunt eadem uni tertio, sed etiam in Syllogismo probabili, urget principium. Quæ sunt eadem uni tertio. Ergo, ubi ut vides dico, Conclusioni in materia probabili, quæ simpliciter Propositio est, posse non tribui assensum, seu ipsi objecto præcisè secundum se spectato posse non præberi assensum: licet Conclusioni ex Præmissis deductæ, & innitenti illi principio: Quæ sunt eadem, non possit non præberi assensus ex suppositione præbiti assensus Præmissis.

Fundamenta in Oppositum.

OBJECTUR I. Intellectus est potentia subordinata imperio voluntatis. Ergo potest ab exercitio assensus impediri à voluntate. Antec.

† Rr 3 probatur

probat. Actus fidei imperatur ab actu voluntatis, quantumvis Actus fidei spectet ad intellectum. Hinc Theologi ante omnem actum Fidei, prærequirunt Piam affectionem. Ergo intellectus est potentia subordinata imperio voluntatis.

RESPONDETUR. Negan. Antec. & distinguendo ejus Consequens. Ergo intellectus, est potentia subordinata imperio voluntatis, in ordine ad assensum circa objecta certa sed obscura; Concedo Conseq. in ordine ad objecta certa & evidentia; Nego Conseq. Jam verò supposito assensu Præmissarum certum est & evidens, extrema Conclusionis, esse connexa, inter se, propter principium: Quæ sunt eadem uni tertio. Quanquam etiam in Syllogismo continente articulos fidei, requiritur quidem pia affectio imperans assensum præmissis, sed præbito assensu præmissis, necessariò jam sequetur assensus illi Conclusioni, critque liber denominativè ratione imperii voluntatis, imperantis assensum Præmissis illis. An verò assensus ille Conclusionis, sit futurus Fidei actus, de hoc in Materia de Fide.

INSTABIS I. Experimur assensu præbito Præmissis, posse nos pro nostro arbitrio, suspendere assensum Conclusionis, in quacunque materia, sed maximè in probabili. Ergo intellectus, est potentia subordinata, & non in ordine ad solos assensus obscuros.

RESPONDETUR. Experientiam hanc veram esse, si fuerimus assensu Præmissis, quæ simpliciter Propositiones sunt, non verò si fuerit assensus illis præbitus, tanquam causis Conclusionis, & attempta connexionem inter se extremorum ob connexionem investigatam eorundem, cum Medio.

INSTABIS II. Datur pia affectio ad assensum fidei cujus objectum est certum sed inevidens, Ergo & ad assensum Conclusionis in materia nec certa nec evidenti, dabitur imperium voluntatis.

RESPONDETUR. Nego. Conseq. Disparitas est. Quia intellectus circa Materiam certam sed inevidentem, non habet omnia requisita ad agendum, in Materia autem nec certa nec evidenti, posito assensu Præmissarum habet intellectus omnia requisita ad agendum, quod ipsum probatur. Quia ratione principii regulativi Syllogismi: Quæ sunt eadem uni tertio habet & certitudinem & evidentiam.

INSTABIS III. Ergo saltem habetur intellectum posse aliquando suspendere assensum.

RESPONDETUR. Potest intellectus suspendere assensum, quando non habet omnia requisita ad agendum, hoc ipso enim non habet rationem Principii necessarij, adeoque dare potest locum voluntatis imperio, tanquam supplemento illius præquiri, quod intelligitur non haberi.

OBJICITUR II. Habitus non dantur ad actus,

qui non subduntur imperio voluntatis, Ergo si assensus Conclusionis non subderetur imperio voluntatis, non darentur habitus ad illam eliciendam. Sed dantur, Ergo.

RESPONDETUR. Negando Majorem.

OBJICITUR III. Nullum est bonum creatum, à quo necessitetur voluntas, Ergo neq. verum, à quo necessitetur intellectus.

RESPONDETUR. Negando Conseq. Disparitas reddi solet. Quia voluntas est potentia libera, adeoque potest cohibere suum assensum, etiam si habeat omnia ad agendum requisita, nam hoc exigit definiti libertatis: intellectus autem, est potentia necessaria, adeoque positus omnibus ad agendum prærequisitis, suum assensum cohibere non potest: habet autem ad assensum Conclusioni legitimè deductæ ex Præmissis omnia requisita. Potest & alia disparitas assignari. Quia nullum est bonum creatum, quod sit sine mistura mali, si ergo est cum mistura mali, sicut movet voluntatem ad sui amorem, ita & retinebit ab amore; debebat ergo poni in voluntate pondus quoddam, quo potius in hanc quam in illam partem inclinando, prævaleat voluntas: & hoc est libertas illius, quæ se ad hanc potius, quam ad illam partem determinat: Jam verò datur verum creatum, sine mistura falsi: & talia sunt principia lumine naturæ nota, propositiones æternæ veritatis, & ex illi deductæ Conclusiones. Cum ergo etiam principium illud: Quæ sunt eadem uni tertio, tam in Syllogismo Probabili sit, quantum est de se, sine mistura falsi: ideo necessariò illi, & Conclusioni in illo fundatæ, necessariò inquam exhibebitur assensus; dixi quantum est de se, quia si objectum Conclusionis probabilis spectetur secundum se, & ut Propositio est, non meretur nisi arbitrarium assensum: licet necessitetur intellectus ad assensum in quantum jam deductum ut ante etiam dixi.

INSTABIS. Non potest esse major Connexio extremorum inter se, quam fuerit eorundem Connexio cum Medio in Præmissis. Sed Connexio eorum cum Medio in Præmissis argumenti Theologici fuit exigens imperium voluntatis. Ergo etiam in Conclusionem exigit. Ergo ulterius non necessitabitur intellectus ad exhibendum assensum.

RESPONDETUR. Distin. Major. Non potest esse major Connexio extremorum inter se, vi præcisè ipsius objecti, quam fuit connexio cum Medio, Concedo Majorem vi alius principii Nego Majorem. Concessa minori Distin. Conseq. & Neganda Consequentia. Principium autem illud vi cujus habent majorem Connexionem inter se extrema in argumento Theologico, quam præcisè habeant ratione sui, est illud, Quæ sunt eadem uni tertio. Unde etiam Conclusioni ex probabilibus deductæ, ut assentiamur secundum quod propositio est, necessarium

cessarium est imperium voluntatis, licet non sit necessarium, in quantum jam deducta est, & in quantum innitens Principio, Quæ sunt eadem uni tertio.

OBJICITUR IV. Assensus Præmissarum probabilium indiget imperio voluntatis. Ergo & assensus Conclusionis in materia probabili indiget hoc imperio.

RESPONDETUR. Negando consequentiam, disparitas est. Quia nullum est Principium, quod necessitet ad assensum Præmissarum probabilium, est autem Principium quod necessitet ad assensum Conclusionis in materia probabili, nempe Principium, Quæ sunt eadem uni tertio: immò hæc indifferentia, quæ est ad assentiendum propositioni probabili, non oritur ex indifferentia potentiae, sed ex mala propositione objecti, & defectibilitate illius.

OBJICITUR V. Si voluntas non posset impedire intellectum ab assensu Conclusionis, sequeretur, quod si Conclusio sit Practica de aliquo objecto amando, voluntas necessario illud amabit, quod est absurdum: aliàs iste actus, non esset humanus, quia non esset liber, consequenter nec meritorius. Sequela probatur. Ideo appetitus brutorum necessario fertur in objectum, quia sensus necessario iudicat objectum illud bonum, Ergo & voluntas necessario fertur in objectum, quia intellectus iudicat necessario illud esse bonum.

RESPONDERI SOLET. Concedendo sequentiam, idque ad mentem Aristot. qui I. Ethicor. cap. 3. non iudicat absurdum, posito dictamine practico, necessitari voluntatem. Posset & Disparitas assignari inter appetitum brutorum & voluntatem, non ideo enim adæquatè appetitus brutorum necessario agit, quia sensus illorum utcumque necessario fertur in objectum, sed illa necessitatio à duplici Principio provenit: nempe à cognitione sensuum necessaria, deinde ab ipsa natura appetitus determinati, ut si omnia habeat ad agendum requisita, necessario agat: jam verò voluntas creata non est potentia ita determinata, cum enim sit potentia libera, positis omnibus prærequisitis, potest agere, immò & Motus primo primi, non ideo sunt necessarii quia prævia cognitio ita iudicat, sed quia præveniunt omnem advertentiam & deliberationem. Deinde dici potest aliud est necessitari intellectum ad iudicandum ex suppositis præmissis, quod hoc sit bonum, ut aliud est iudicare quod sit bonum nullam mixturam mali habens, saltem in apprehensione, primum illud contingit in Syllogismo illo practico, non contingit secundum, si non contingit secundum, dat locum ut adhuc liberè voluntas moveatur.

OBJICITUR VI. Præmissis suppositis potest voluntas imperare Conclusionem directam vel indirectam. Ergo Conclusio non elicitur in dependenter ab imperio voluntatis. Antec. pro-

batur. Ex his Præmissis: Omnis homo est animal, Petrus est homo, potest intellectus elicere vel hanc Conclusionem directam. Ergo Petrus est animal, vel hanc indirectam, Ergo aliquod animal est Petrus. Ergo

RESPONDET HURTADO. Suppositis Præmissis, si æquè utraque proponatur Conclusio inferenda, non potest voluntas imperare directam vel indirectam Conclusionem, sed utramque intellectus inferet, quod si non æquè utraque proponatur intellectui conclusio inferenda, eam inferet cuius speciem efficaciorē habebit, quæ ut plurimum, solet esse directam.

ADDIT OVIEDO. Conclusionem vocalem imperari posse à voluntate directam vel indirectam, sed non Conclusionem mentalem, respectu enim ejus non habet libertatem intellectus, sed utramque eliciet, quia ad utramque eliciendam habet omnia requisita.

ADDI POTEST ULTERIUS. Quod intellectus sit indifferens ad hanc vel illam Conclusionem, non sit tamen indifferens ut neutram eliciat, unde ut alterutram eliciat, necessitatur, ut autem hanc potius quàm illam, pendet hoc à voluntate, ad eum planè modum, quo si oculo plura objecta proponerentur, esset ille necessitatus ad videndum, quod verò ex his videre deberet, posset à voluntate determinari.

OBJICITUR VII. Positis his præmissis. Omnis homo Mendax, Christus est homo, manet suspensus intellectus ne inferat, Ergo Christus est mendax, Ergo apparet non determinari intellectum ad assensum Conclusionis ab objecto Præmissarum.

RESPONDETUR. Manere suspensum intellectum, quia non penetravit sufficienter vim Præmissarum, si enim vim illarum apprehendisset intellectus, distinxisset illas; si autem sufficienter vim Præmissarum non apprehendit intellectus, hoc ipso non necessitabitur ad assensum Conclusionis: tunc enim ille necessitatur ad assensum, quando habet omnia requisita, inter quæ, est sufficiens penetratio Præmissarum; hinc infidelis qui censet se vim Præmissarum benè apprehendere, non suspendit intellectum ad inferendam hanc propositionem. Ergo Christus est mendax, Christianus autem redit ad penetrandas Præmissas.

RESPONDERI POSSET & paulò aliter. Posito assensu illarum Præmissarum, manere suspensum intellectum, ad assensum eliciendum illi propositioni, Christus est Mendax, secundum quod præcisè propositio est, non verò secundum quod deducta & illata est: & sicut Aristoteles quando in materia falsa formam Syllogisandi ostendit, v. g. docendo Omne A. est C. omne B. est A. ergo omne B. est C. non erat suspensus ad inferendam Conclusionem in quantum Conclusio est, licet certò Præmissas non ita se habere iudicaret: ita & hic manet suspensus

intellectus, ad hanc propositionem, Christus est Mendax, prout præcisè propositio est, non verò prout deducta & innitens illi principio, Quæ sunt eadem &c.

ADDO. Signantur & per modum Conclusionis. Posse intellectum, impediri à voluntate ab assensu Conclusionis indirecè ut si illum avocet ad aliud cogitandum, vel si nimium sit intentus alteri cogitationi, vel non attendat ad connexionem extremorum quæ sequitur ex connexionem cum medio. Ratio horum est ex Oviedo quia inter requisita ad agendum, est, ne intellectus sit nimium intentus, & ut advertat ad istam connexionem, quam esse necessitativam ad assensum exhibendum, dictum.

DIFFICULTAS III.

De habitudine Conclusionis ad Præmissas.

TRactabimus hic de hac difficultate. An Conclusio respiciat objecta Præmissarum.
Sit

Punctum Difficultatis I.

Premittuntur quedam.

PRÆMITTO I. Ex Arriaga hic Sect. 4. n. 23. *Statum difficultatis in hoc esse.* Quæritur, An quando ego assentior Conclusioni, cognoscatur tunc ratio motiva assentiendi quæ ratio motiva, est ipsum objectum Præmissarum v. g. quando ita dico: Omnis homo est rationalis, Petrus est homo, Ergo Petrus est rationalis, an tunc inquam, ideò huic propositioni assentiar, quia est homo, & omnis homo est rationalis.

PRÆMITTO II. Ex Oviedo. *Dupliciter attingi posse objectum Præmissarum* imprimis tantum ut Quo, deinde & ut Quo & ut Quod simul. Tantum ut Quo attinguntur Præmissæ, quando attinguntur tanquam ratio motiva assensus, ut Quod & Quo attingitur objectum præmissarum quando attinguntur non solum ut ratio Motiva assensus, sed etiam ut de illis ipsis formetur assensus, & aliquid enuntietur vi talis actus. Præsens quæstio inquit: An ab actu illativo, attingatur objectum Præmissarum, tantum ut Quo.

PRÆMITTO III. *Quare queratur an Conclusio respiciat objecta Præmissarum, non verò queritur An Conclusio respiciat Præmissas.* Cujus ratio reddi posset. Quia ly Præmissa ex communi phrasi dicit actum mei intellectus affirmantem vel negantem, seu potius enuntiantem in ordine ad actum inferendi qui subsequitur: jam autem ratio motiva ad assensum Conclusionis, non est actus mei intellectus affirmans vel negans, sed ratio motiva, est ipsum illud affirmatum vel ne-

gatum, hoc est objectum Præmissarum; v. g. quando dico: Ergo Petrus est rationalis, propter medium terminum, quia est homo, ratio motiva assensus ad hanc Conclusionem est, quia est homo, non verò, quia ego assentior cogitoque illum esse hominem, quamvis ego enim id negem & non cogitem, erit tamen Petrus rationalis, ex hac objectiva ratione; quia est homo. Breviter hoc Præmissum indicat, quod ratio assentiendi Conclusioni sint Præmissæ non formales sed objectivè sumptæ, casu quo illas respicere debeat Conclusio.

PRÆMITTO IV. *Actum Conclusionis debere habere aliquid intrinsecum, sui constitutivum per quod à reliquis assensibus differat.*

RATIO. Tum quia quæcunque alia, habent aliquid intrinsecum sui constitutivum, Ergo idem dicendum de Conclusionem. Tum quia ut urget Arriaga, nisi Conclusio intrinsecè differret ab assensibus Præmissarum, multi essent Syllogismi, in quibus non posset ostendi, quis actus defecto esset Conclusio, quod est absurdum. Sequela probatur. Suppono quod dantur tales Syllogismi in quibus quæcunque; ex Præmissis potest esse Conclusio & ex Conclusionem potest esse quæcunque Præmissa, ut videri est in omnibus Expositoriis v. g. Petrus est Rex, Hic homo est Petrus, Ergo hic homo est Rex. Ex hac Conclusionem potest esse Præmissa. Hic homo est Rex, Petrus est hic homo, Ergo Petrus est Rex. Quod si dantur Syllogismi in quibus quæcunque ex Præmissis potest esse Conclusio, & ex Conclusionem Præmissa, si Conclusio intrinsecè non differret ab assensibus Præmissarum, hoc ipso non posset dici quis actus defecto sit Conclusio. Tum quia si Conclusio non habet aliquid intrinsecum sui constitutivum non habet Conclusio, quod sit Conclusio, hoc enim Quo Conclusio esset conclusio, hoc inquam, esset illud intrinsecum constitutivum Conclusionis, si autem non haberet Conclusio, quo esset Conclusio, non esset Conclusio, quia nihil est, sine eo Quo est.

PRÆMITTO V. *Difficultatem esse Quodnam sit illud intrinsecum per quod differt Conclusio à Præmissis.*

EXPLICANT I. Aliqui Constitutivum illud esse, quia Conclusio pendet ab aliis probationibus, seu quia Conclusio habet se per modum illuminatæ, Præmissæ per modum illuminantis.

CONTRA est I. ex Arriaga. Quia querere testat cur potius illuminare dicatur Præmissa Conclusionem, & non illuminari à Conclusionem, tanquam à complemento discursus.

CONTRA II. Per oppositos Propositio est indifferens ad hoc, ut si vel una ex Præmissis, vel ut sit Conclusio, quod ergo est hic determinativum ut habeat hæc Propositio rationem illumi-

illuminativæ seu præmissæ, illa illuminatæ seu conclusionis.

CONTRA 3. Tum quia de hoc ipso quæritur: quid est hoc conclusionem pendere à præmissis. De hoc ipso quæritur, quid est hoc habere se conclusionem per modum illuminatæ, præmissas per modum illuminantis, quærereq; restabit quæ sit nota quod conclusio à præmissis non præmissæ à conclusione pendeant.

EXPLICANT 2. Alii intrinsecum constitutum conclusionis. Quia conclusionem præcedunt Præmissæ si non tempore, saltem naturâ.

CONTRA. Quia quærere restat in quonam sita sit ista præcedentia præmissarum, quomodoq; hæc præcedentia serviat, ut sit intrinsecum constitutum conclusionis.

EXPLICANT 3. alii. Quod intrinsecum constitutum conclusionis, stet in hoc: quia conclusio respicit objecta præmissarum. Ratio, quia nullum aliud ostendi potest intrinsecè constitutum, & quia nisi hoc dicatur, non poterit salvari particula in definitione Syllogismi posita: *Eo quod hæc sint*, ut hoc explanetur. *Sit*

Punctum Difficultatis 2.

An Conclusio respiciat Objecta Præmissarum.

DICENDUM est. *Quod conclusio respiciat objecta præmissarum.* Ita S. Thom. de Veritate quæst. 22. ar. 4. ad 3. & 1ma 2dæ quæst. 8. ar. 3. in (.) ubi expressè fatetur per actum conclusionis attingi etiam ipsa principia quæ prius fuerunt cognita. Sanctum Thomam sequitur Arriaga, Oviedo hic, & alii apud illos.

PROBAT 1. Arriaga. Intellectus est potentia omnino necessaria in suis operationibus, efficiens quantum potest: Ergo si per actus præmissarum semper proponitur illi veritas conclusionis, ut connexa cum veritate præmissarum, semper & necessariò intellectus ita assentietur: Sed proponitur semper veritas conclusionis ut connexa cum veritate præmissarum. Quod ipsum probatur. Quando dico, omnis homo est animal, Petrus est homo, Ergo Petrus est animal, non solum per illas præmissas proponitur mihi connexio inter Petrum & animal, sed etiam hujus ratio, quia scilicet Petrus & animal sunt idem cum uno tertio, hoc est cum homine.

RESPONDERI posset Hoc ipsum ulterius probari debere, quod semper in assensu conclusionis proponatur ratio prædicta.

PROBAT 2. Oviedo. Aliqua debet assignari ratio propter quam ex tribus propositionibus duæ sunt præmissæ, & tertia conclusio: sed non potest esse alia, nisi quia assensus conclusionis fertur in objectum præmissarum tanquam in

formale motivum, assensus autem præmissarum, non attingit objectum conclusionis.

RESPONDERI posset. Quod explicari deberet, quare præmissæ non ferantur in objectum conclusionem, cum præmissæ ferantur in objectum suum, idem autem est objectum conclusionis & præmissarum. Explicari item deberet quomodo etiam conclusio, non sit motivum assensus, casu quo præmissæ possit probari per conclusionem, ut cum dico. Dies est, ergo sol est, poterit per conclusionem probari præmissæ, Sol est, ergo dies est, ut etiam in simili, arguit Oviedo.

PROBATUR 3. Si conclusio non respiceret objecta præmissarum, conclusionis assensus non fieret propter præmissas tanquam propter motivum, idem enim est in præsentem conclusionem respicere objecta præmissarum, & conclusionis assensum, fieri propter præmissas, ut dictum supra. Sed conclusionis assensus fit propter præmissas tanquam propter motivum, quod probatur. Si conclusionis assensus non fieret, propter præmissas tanquam propter motivum, syllogismus non inniteretur huic principio quæ sunt eadem uni tertio. Sequel. probatur. Nihil esset, cui assensus præberetur propter connexionem cum aliquo tertio: Ergo syllogismus non inniteretur huic principio. Et certè nihil aliud est conclusionem respicere objecta præmissarum nisi assensum præberi tertiæ propositioni, propter connexionem cum aliquo tertio.

CONFIRMATUR. Quia nisi fiat assensus conclusioni propter præmissas, seu propter respicere objecta præmissarum, non poterit ostendi per quid conclusio extrahatur à mera ratione secundæ operationis. Neque valet si dicas, extrahi per denominationem extrinsecam; Tum quia per quid transitur ad illam ipsam denominationem extrinsecam. Tum quia secundæ operatio non est duplicata prima operatio, sed extrahitur ad rationem secundæ, per rationem enuntiativi iudicii, non autem per meram denominationem extrinsecam. Ergo & tertia operatio, non erit mera denominatio extrinsecam. Tum quia præmissæ non sortitur denominationem conclusionis, ergo debet haberi aliquid in tertia propositione, ratione cuius servire illi possit id, quod tu appellas denominationem extrinsecam, hoc autem non aliud est, nisi assensus; *Eo quod hæc sint*, adeoq; quod sit assensus ob præmissas, seu ob respicientiam objecti præmissarum, quæ omnia idem sunt.

Adde tamen. Assensum propter præmissas, non debere esse propter præmissas reflexè, iteratò, in conclusione cognitæ, distinctoque actu tractas. Ratio: quia hujus nulla necessitas, essetque hoc multiplicare assensus sine necessitate, præcipue cum id etiam non experiamur.

RESPON-

RESPONDETUR 1. Intellectum distractum non reflectere se ad connexionem cum medio, consequenter nec assentiri propter objectum præmissarum.

CONTRA. Tum quia probandum esset, hanc distractionem semper contingere, si autem non contingit semper, quærere restabit: An non distractus intellectus moveatur objecto præmissarum. Tum quia potest distractus intellectus non necessitari ad conclusionem, neque tamen inde rectè inferitur, posse præbito jam assensu, non præberi assensum conclusioni. Ergo nec rectè ex eadem distractione inferetur, quod intellectus concludens, non respiciat objecta præmissarum. Tum quia intellectus ille distractus, vel adhuc elicit actum conclusionis vel non elicit; si non elicit non procedit de illo conclusio, si elicit, ergo debet ostendi constitutum illius assensus in ratione conclusionis, hoc autem non aliud est ex dictis, nisi respicientia sola, objecti præmissarum.

RESPONDETUR 2. ex Ripalda apud Oviedo. Quod constituatur conclusio, non per respicere objecta præmissarum, sed quia deficientibus aliis propositionibus, deficit conclusio, cum tamen deficientibus aliis, non deficiat præmissa.

CONTRA. Quia vel accipitur conclusio ut conclusio est, vel accipitur ut propositio est, si accipitur ut propositio est, certum est, quod deficientibus præmissis, non deficiat conclusio, est enim jam tunc ita se habens, ac præmissa, quæ tamen tunc non deficit; Si autem accipitur conclusio quæ conclusio est, illa verum quidem est, quod deficientibus præmissis deficiat, sed si quæretur quare ita deficiat, bene id referri potest, quia jam non respicit præmissas, quod tamen intenditur in præsentia. Deinde deficiente etiam conclusione deficiunt præmissæ quæ præmissæ sunt, ergo si ex mera deficientia arguitur formalitas conclusionis, ea etiam præmissis competet. Quod autem deficiente conclusione deficiat præmissa quæ præmissa est, exinde colligitur. Quia præmissa respectu sui non præmittitur, neque respectu aliis præmissis, ergo præmittitur respectu conclusionis, conclusio enim non respectu sui, est clausio cognitionis, sed respectu præmissarum. Denique præmissa quæ præmissa, & conclusio quæ conclusio, sunt quid correlativum: jam autem uno correlativorum ablato, & aliud aufertur.

RESPONDEBIS 3. Respici non nisi interdum præmissas à conclusione, sed non semper, eò quod detur in rudibus assensus conclusionis, qui tamen non est propter illud principium, *Quæ sunt eadem.*

CONTRA. Etiam in rudibus, quando datur assensus conclusionis, datur assensus propter illud principium. *Quæ sunt eadem*, non quidem universaliter & abstractè cognitum, sed tamen

propter cognitum restrictè & in particulari, hinc si quæratur etiam ex rudissimo: istenè est tuus frater? respondebit, Est, ejusdem sumus patris filii, quod est assentiri, propter principium: *Quæ sunt eadem.*

RESPONDEBIS 4. Ex Mastr. hinc disp. II. n. 12. Ly Ergo, solum significat dependentiam conclusionis à principiis, dependentia autem formaliter, non est id, à quo aliud dependet.

CONTRA. Concedo quod dependentia formaliter, non sit id, à quo aliud dependet, adeoque concedo, quod conclusio non sit præmissæ, à quibus dependet, sed si est dependentia conclusionis, à præmissis, hoc ipso conclusio respiciet objecta præmissarum; nihil enim aliud in præsentia intenditur. Quando autem idem Mastrus dicit: sicut cum cognoscimus creaturam ut dependentem à Deo & universaliter cum cognoscimus effectum proveniente à causa, non sequitur causam includi in effectu, Deum in creatura, ita nec sequetur, quod conclusio attingat principia; quando inquam id dicit non convincit. Nam quamvis effectus non includat causam, aliàs idem se ipsum causaret, attingentia tamen effectus propter causam, non relinquit intactam indirectè saltem causam, aliàs, hoc ipso non esset attingentia propter causam ita quamvis conclusionem non ingrediantur præmissæ, quasi sint conclusio, attinguntur tamen, quia conclusio, sit propter præmissas.

RESPONDEBIS 5. ex eodem. Per ly Ergo non exprimi dependentiam ipsius assensus, ad assensum præmissarum, exprimi tamen dependentia objecti conclusionis ad objectum præmissarum, quia per talem assensum, intellectus percipit veritatem conclusionis esse mediatam, & à veritate præmissarum causatam.

CONTRA. Quia etiam posito non exprimi dependentiam, ipsius assensus ad assensum præmissarum, si exprimitur dependentia objecti conclusionis ab objecto præmissarum, habetur jam quod intenditur. Deinde semper in assensu conclusionis ob præmissas, licet non sit motum meus assensus, sed id cui assentior, indubiè tamen præsupponitur etiam assensus præmissis, si enim illis non assentior, quomodo ob illas assentior.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur Objectiones.

OBJICITUR 1. Si conclusio respiceret objecta præmissarum etiam habitus conclusionis respiceret objecta præmissarum. Sed non respicit, quia aliàs nemo posset meminisse conclusionis, quin hoc ipso meminere præmissarum, cuius oppositum experientia probat: possum enim meminisse solius Dei, quem primò cogno-

cognovi ex creaturis, & non meminisse creaturarum. Sequela principalis probatur. Quia habitus debet esse similis actibus ex quibus est genitus: Ergo si actus respiciunt objecta præmissarum, etiam habitus ex illis geniti, respiciunt objecta præmissarum.

RESPONDETUR. Quod nemo possit meminisse conclusionis, quin hoc ipso meminerit præmissarum per se loquendo, si sint omnia ad agendum & cognoscendum utrumque objectum requisita, secus si non sunt omnia ad agendum & cognoscendum utrumque objectum requisita.

EXPLICATUR adlata distinctio. Species, imò & habitus ex actibus respicientibus objecta præmissarum relictus, etiam si ex parte sua indivisibiliter tam conclusionem quam motivum illius sive objectum præmissarum repræsentet, potest tamen excitare cognitionem de uno objecto, non verò de alio: sic dantur in Angelis species concretae perfectiores in perfectioribus Angelis, quarum perfectio in hoc etiam stat, ut una indivisibilis species, repræsentet plura objecta, non semper tamen omnia, sed nunc hæc, nunc illa. Et sicut species visibilis vel propter suam imperfectionem, vel propter dispositionem subjecti pravam, fieri potest, ut non repræsentet rationem individualement vel specificam coloris: ut cum a longè oculus discernere non potest, quod in individuo, hoc sit coloratum, neque potest speciem cognoscere, an hoc sit viride rubrum: ita etiam fieri potest, ut species intellectualis, exciter cognitionem de uno objecto, & non de alio, quantumvis nata sit utriusque objecti cognitionem excitare. Porro tunc species utriusque objecti cognitionem non excitat, quando talia habet requisita, quæ non nisi unius objecti cognitionem excitare possunt, tunc autem non nisi unius objecti cognitionem excitare possunt inter cetera, quando non nisi unum objectum occurrit, & quando notitia unius objecti, non excitat species ad aliud etiam objecti repræsentationem. v. g. est in intellectu Pauli una species vel habitus assentiendi huic propositioni: Parentes mei mortui sunt, tamen hoc non obstante, si quis loquatur de morte suæ matris, poterit v. g. Paulus meminisse non nisi suæ matris, cò quod per sensum auditus, occurrit objectum, non nisi, mater, nec memoria matris, excitavit speciem de patre, quem aliàs posset excitare ex variis circumstantiis.

RESPONDERI 2. posset. Quod nemo possit meminisse conclusionis quæ conclusio est, quin hoc ipso meminerit præmissarum, licet possit meminisse conclusionis ut propositio est, quin meminerit præmissarum.

OBJICITUR 2. Objectum conclusionis habet ex se independentem ab objecto præmissarum vim, ad terminandum assensum. Ergo non est necesse, ut attingatur ab assensu conclusionis, objectum præmissarum.

RESPONDETUR. Quod objectum conclu-

sionis, independentem à præmissis, habeat vim ad terminandum assensum de se, secundum quod propositio est, non autem secundum quod conclusio, quæ secundum quod conclusio est, innititur principio: Quæ sunt eadem, adeoque respicit objecta præmissarum.

OBJICITUR 3. Si assensus conclusionis respiceret objecta præmissarum, non indigeret dependere à præmissis formalibus, sed indigeret: Ergo. Sequela probatur in tantum intellectus indiget præmissis formalibus, in quantum ipsæ, sunt manifestationes objecti, jam autem per nos ipse assensus conclusionis, esset manifestatio objecti, quia ipse ille assensus, diceret connexa extrema, cum aliquo tertio.

RESPONDETUR. Præmissas formales non requiri, ad conclusionem virtuale, tamen requiri ad conclusionem formalem & discursum, qui perficitur: tribus distinctis propositionibus, indigetq; intellectus illis præmissis formalibus, tanquam clariùs distinctiusque præsentantibus motivum, cui pedetentim nata est assentiri ordinaria tenuitas ingenii humani.

INSTABIS 1. Assensus præmissarum non indiget applicari sibi motivum assentiendi ab aliis præmissis, saltem in demonstratione, quæ fit per prima principia: E. neq; assensus conclusionis indigebit applicari sibi motivum assentiendi à præmissis.

RESPONDETUR. Quod assensus conclusionis ut propositio est, non indigeat applicari sibi hoc motivum à præmissis, sed tantum assensus conclusionis ut conclusio est: quare autem assensus conclusionis ut conclusio est, indigeat applicari sibi Motivum per præmissas, non indigeat autem tali applicatione assensus præmissarum, dat disparitatem Ovide. Quia facilius est assentiri objecto præmissarum propter se ipsum, quam assentiri objecto conclusionis propter objectum præmissarum, & ita facilius actus non supponit applicationem motivi factam ab alio actu, quam supponit actus difficiliorem.

RESPONDERI potest aliter transeundo antecedens & negando consequentiam, quare transire debeat antecedens patebit ex disparitate quæ talis est. Præmissæ vel sunt prima principia, & sic ipsa illorum evidentia, est ratio motiva, & applicatio motivi; vel sunt præmissæ deductæ ex primis principiis, & tunc evidentia derivata ab ipsis principiis lumine naturæ notis, est applicatio motivi; vel certè præmissæ, sunt propositiones probabiles, & sic rationem motivam, applicat illis imperium voluntatis. Non potest autem ostendi, quid applicet rationem motivam ad assensum conclusionis ut conclusio est, quia hæc ratio motiva debet esse principium illud: Quæ sunt eadem uni tertio. Quod principium applicari non potest, nisi conclusio respiciat objecta præmissarum.

INSTABIS 2. Potest eodem actu eligi medium propter bonitatem finis, quantumvis alio actu non sit applicata bonitas finis, seu quantum-

tumvis non præcesserit intentio finis, ab electione distincta: Ergo potest etiam præberi assensus conclusioni, quantumvis non præcesserit applicatio motivi facta à præmissis.

RESPONDET Oviedo: Dando disparitatem. Quia rationem motivam ad electionem mediorum independentem ab intentione finis distincto actu appetiti, potest applicare sufficienter, ipsum iudicium applicans utrumque objectum, hoc est bonitatem finis & bonitatem medii ad finem. Tale autem applicativum sufficiens illius principii: Quæ sunt eadem independentem à præmissis ostendi non potest. Deinde concedo, posse præberi assensum conclusioni, quamvis tempore non præcesserit applicatio motivi, vel per actum distinctum realiter, imò hoc contingit in omni discursu virtuali, sed nego, quòd possit præberi assensus conclusioni, si nec virtute præcesserit applicatio motivi, sicut debet præcedere intentio finis, quamvis non distincta realiter ab electione.

CONSIMILEM difficultatem proponit Arriaga. Electio non terminatur intrinsecè ad bonitatem finis. Ergo nec conclusio ad objectum præmissarum: Respondetque negando Antecedens postea Consequentiam, disparitatemque dat, quia voluntas est potentia libera, & sic potest amare bonitatem medii sibi propositam, & non amare bonitatem finis, intellectus autem est potentia necessaria. Cum ergo in conclusione deducta ex præmissis, clarè proponatur connexio extremorum cum medio, non potest illi connexioni non assentiri intellectus, assentiri autem illi connexioni, est respicere per nos objecta præmissarum. *Vrīg, difficultati.*

RESPONDERI potest 2. Concedendo totum, si procedat de discursu in conclusione virtuali, non autem si procedat de discursu conclusionisq; formali ut dictum supra.

INSTABIS 3. Ergo in conclusione semper debent repeti præmissæ.

RESPONDET Arriaga. Debere illas repeti non exterius sed interne, pro repetitione autem illarum externa substituitur vox *Ergo*, quæ idem significat ac si dicerem. *Itaque, Propter hoc, Sequitur, Inferitur hoc vel illud*: hinc nemo experitur se assentiri conclusioni ut conclusio est, & tamen non propter præmissas, nemo enim est qui assentiat conclusioni non apponendo illi particulas *Ergo*, *Itaque*, proinde &c. hæ autem particule indicant fieri assensum propter objecta præmissarum. Quanquam etiam si non experiretur quis, se idè assentiri, parvum inde foret argumentum, quia de actibus intellectus, difficilis est experientia, habemus enim ante quodlibet iudicium duas vel tres apprehensiones, aliam apprehensionem subiecti, aliam prædicati, aliam totius propositionis, & tamen posset quis negare, quòd experiamur nos illas habere, non enim hæ cognitiones, movent distinctionem sui memoriam.

RESPONDET aliter Oviedo. Non repeti præmissas ut quod, sed ut quo, quod non est propriè repeti præmissas, sed respici illas ut motivum.

OBJICIT 4. Possibilis est assensus conclusionis qui non respiciat objecta præmissarum. Ergo non est de ratione conclusionis respicere objecta præmissarum.

RESPONDETUR. Possibile esse conclusionis assensum ut propositio est, qui non fiat propter præmissas, impossibilis est tamen assensus conclusionis ut conclusio est, qui non fiat propter præmissas.

OBJICIT 5. Si conclusio respiceret objecta præmissarum ex falso nunquam posset sequi verum, sed potest sequi ut fert proloquium Dialecticum. Ergo. Probat: Maj. Quotiescunque præmissæ falsæ sunt, & earum objectum non existens, tunc assensus conclusionis attingens objecta præmissarum, semper attingeret objectum non existens: Ergo esset semper falsus.

RESPONDERI potest ex Arriaga, quòd ex falso nunquam interne possit sequi verum, sed tantum in externa argumentatione.

CONTRA ex Oviedo, quia conclusio vocalis substituitur loco mentalis, responderetque conceptui interno: Ergo si vocalis erit falsa conclusio, etiam mentalis erit falsa.

RESPONDERI potest 2. ex Oviedo. Idè ex falso sequi verum, quia id quod infer per legitimam consequentiam à parte rei existit, sicut inferitur. *Sed*

CONTRA est. Quia si inferat aliquis idè Petrum esse animal, quia est lapis, quomodo à parte rei existit hoc, sicut inferitur, cum à parte rei, non ex esse lapidis in Petro, oriatur ratio animalis. Deinde si per legitimam consequentiam à parte rei id, quod inferitur existit sicut inferitur: Ergo nunquam poterit ex falso sequi falsum, semper enim id quod inferitur, existit prout inferitur. Cujus tamen oppositum & Dialectica & experientia docet.

RESPONDERI potest 3. ex eodem. Ex eo se qui ex falso verum, quia objecta præmissarum non attinguntur ut quod, sed ut quo, Veritas verò non desumitur ex conformatione cum objecto ut quo, Sed cum objecto ut quod.

CONTRA est. Si veritas & falsitas non desumitur nisi ex objecto ut quod, conclusionis autem assensus, non attingit objecta præmissarum ut quod, quomodo ex falso sequetur verum. Deinde hoc principium dialecticum ex falso sequitur verum procedit de falso quod se habet tanquam ratio motiva seu ut quo, explicandum ergo restat, quomodo ex falso tanquam motivo, sequi potest verum.

RESPONDETUR ergo aliter. Ex falso scilicet posse sequi verum, non absolute, sed ex suppositione præbii præmissis assensus, & ita conclusionis assensus attingit objectum non existens quidem

quidem absolute, existens tamen ex suppositione, adeoque verus erit ex suppositione.

INSTABIS. Si Conclusio respiceret objecta Præmissarum, sequeretur eundem actum posse esse affirmativum & negativum, certum & incertum &c. Sed hoc est absurdum, E. Sequela probatur. Posset esse una Præmissa affirmativa, alia negativa, una certa & alia probabilis, Ergo unus idemque actus, potest esse affirmativus & negativus, certus & incertus.

RESPONDETUR. Hanc Objectionem in aliis materiis solvendam esse etiam oppositus, qui censent per primam operationem posse totum Syllogismum concipi, quomodo illic non erit idem actus certus & incertus, affirmativus & negativus. Rursus formetur hæc Secunda Operatio. Petrus est, & est lapis: ista propositio per obiectantes est simplex qualitas, quomodo igitur idem actus non erit simul certus & incertus. Responderi itaque potest, unam eandemque propositionem, æquivalenter multiplicem, posse esse affirmativam & negativam, ad illud de certitudine & incertitudine dico quod supposito, supposito inquam quod obiectum Conclusionis sit certum, incertæ autem Præmissæ, tunc illæ Præmissæ quantum est de se, falsæ sunt, ex suppositione tamen præbiti assensus, assentiendi non sunt falsæ. Consequenter poterit idem actus esse certus & incertus, incertus quantum est de se, certus autem ex suppositione præbiti assensus.

OBJICIT 6. Mastr. Disp. XI. n. 22. diversis actibus debent attingi Conclusio & Præmissæ, Ergo Conclusio non attingit formaliter Principia.

RESPONDETUR. Si per formaliter attingere Præmissas, intelligatur quasi scilicet in Recto non debeant tunc attingi Præmissæ, & quod alio modo attingantur dum ponuntur pro Majori & Minori, vera est propositio: si autem per formaliter attingi intelligatur, quod nullo modo tunc intelligantur attingi, falsa est propositio. Quod enim in Conclusionem Præmissæ attingi debeant, probatum est. Quod autem debeant attingi alio modo Ratio est: Quia quando dico albedo disgregat visum, & quando dico paries albus, alio modo attingo albedinem, nam in priori casu attingo illam directè, in secundo casu attingo in obliquo, ita quando Præmissæ in Majori & Minori attinguntur, attinguntur directè, in conclusionem autem indirectè, directè enim attingitur Conclusio cui fit assensus propter Præmissas. Assensus item Præmissis antecedenter exhibitus, est assensus propositionum, assensus autem Conclusionis est assensus propter propositiones, quibus jam supponitur, præconcessus assensus.

INSTATI. Ergo idem actus producit & habitum Principiorum & Conclusionum.

RESPONDETUR. Negando sequelam. Quia habitus Principiorum est habitus assentiendi

Principiis ut propositiones sunt, quibus tamen talis assensus non exhibetur, sed tantum nascitur habitus similis actui, nempe assensus Ob assensus *Ed quod* adeoque assensus Conclusionis, propter Præmissas.

INSTAT 2. Ergo idem actus ut terminatur ad Principia, esset causa sui ipsius ut respicit Conclusionem.

RESPONDETUR. Non esset causa sui ipsius, sed tantum repræsentaret idem actus, sui motivum: diceret enim in intrinseca sua ratione, se fieri propter Præmissas. Causatio enim actus, aut est elicitiva, & hæc habetur à potentia, aut est motiva seu obiectum movens; jam autem ille actus, non esset sibi obiectum movens, sed tantum fieret ob obiectum motivum, quod attingit.

INSTAT 3. Ergo idem actus attingeret obiecta tam diversa.

RESPONDETUR. Quia ille actus attingeret obiecta habentia unitatem mobilis quod est Conclusio, & motivi, quod est fieri propter præmissas; ideo ille actus, non attingeret obiecta, simpliciter diversa.

OBJICITUR 7. Medium non includitur in Conclusionem, includeretur autem, si assensus Conclusionis, attingeret Præmissas.

RESPONDETUR. Medium non includitur in Conclusionem per modum Obiecti probati, probaretur enim idem per idem, adeoque nihil: includitur tamen per modum obiecti probantis, & ratione cuius probativi, fit ille assensus.

QVÆSTIO III.

De Conclusionem.

UT decernatur de Difficultate, præmittenda sunt aliqua.

DIFFICULTAS I.

Præmittuntur quedam ad statum questionis intelligendum.

PRÆMITTO 1. *Esse in hoc difficultatem*, An postquam aliquis assensum exhibuit Præmissis, ante assensum quod iudicet extrema Conclusionis esse connexa cum medio, prærequiratur cognitio quæ cognoscatur, rectè inferri ipsam Conclusionem; & hoc iudicium vocari solet à quibusdam Illatio præcedens ipsam Conclusionem, quæ hinc sumitur pro assensu, ultimo completivo discursus, pro assensu inquam qui fit propter Præmissas.

PRÆMITTO 2. *Posse concedi reflexionem supra bonitatem consequentia intercedentem & median-tem inter assensum Præmissarum & assensum Conclusionis*, ut expressè docet Smigletius disput. 13. quæst. 2. Consentit Arriaga disp. 15. Logica lect. 1.

† Ss

sect. 3. n. 22. quod maxime admitti decet circa Syllogismos imperfectos. Et rationem dat Ariaga, quia vis Syllogistica, innititur illi Principio: Quæ sunt eadem. Cum ergo in imperfecto Syllogismo, possit non apparere clarè hæc vis, ergo circa illam nova indagine egebit intellectus, qui tunc necessariò & inevitabiliter infert Conclusionem, cum habet omnia ad concludendum requisita, inter quæ est, clarè videre quòd Syllogismus innitatur huic principio: hinc non infinitum procedet intellectus in istis reflexionibus, sed eò usque, quòd non pervenerit, ad claram cognitionem quòd hic Syllogismus illi Principio evidenti innitatur: Quæ sunt eadem.

PRÆMITTO 3. *Cognitionem hanc de bonitate Illationis secundam Operationem fore.* Ita expressè Smigletius loco citato. Rationem dat, quia hoc iudicium de bonitate illationis vel infertur ex alio iudicio, vel non infertur, si non infertur, Ergo non est iudicium tertiæ Operationis, quia tertia Operatio in Illatione iudicii, ex iudicio consistit, si infertur, ergo erit Conclusio, quia iudicium tale, est Conclusio, Ergo non præcedit Conclusionem. Deinde tertia Operatio, in ratione tertiæ, ultimò completur per Illationem, sed illud iudicium de bonitate consequentiæ non est Illatio, aliud enim est inferre, & aliud dicere; Inferendum benè: sicut aliud est dicere: aliquid bene faciendum, aliud verò facere. Cum ergo illud iudicium tantum dicat, benè faciendum, seu benè inferendum, hoc ipso non inferet, consequenter hoc ipso non erit Illatio, adeoque deficiet à ratione tertiæ Operationis.

PRÆMITTO 4. *Aliam esse Præmissam formalem, aliam Præmissam objectivam.* Præmissa objectiva, est ipsum objectum assensus actualis præbiti. Præmissa autem formalis, est ipse actus intellectus, assentiens illi prævio objecto. Dubitari ergo solet (& hic est secundus status questionis) an supposito, quòd Conclusio respiciat objecta Præmissarum, necessaria sit reflexa cognitio, quæ sit vel apprehensio simplex, vel iudicium quod attingat & cognoscat objectum Conclusionis, esse connexum cum objecto Præmissarum, ita ut postea huic vel apprehensioni vel iudicio succedat, ipse actus Conclusionis. Et hunc statum questionis jam definivimus, ubi diximus objectum Conclusionis respicere objecta Præmissarum.

PRÆMITTO 5. *Quod non sit necessaria cognitio reflexa de Præmissis formalibus seu ipsis actibus intellectus quæ præcedat ante Conclusionem.* Ratio est. Quia hæc cognitio otiosa esset, hoc ipsæ enim quia cognoscuntur objecta illarum Præmissarum formalium, cognoscuntur & ipsæ formales Præmissæ, sine ulla reflexione. Idque ideo: quia Præmissæ formales, sunt signa formalia, signa autem formalia sine reflexa cognitione ducunt nos in sui, & ejus quod significant objecti significationem.

PRÆMITTO 6. *Ordinariè sentire Doctores, quòd attento statu questionis quem Præmissis primò exposui, de bonitate consequentiæ, non debere esse cognitionem quæ sit iudicium.*

RATIO est. Tum quia. Si daretur illic iudicium tale, hoc ipso illud iudicium esset Conclusio, Ergo si deberet præcedere hoc iudicium Conclusionem, Conclusio præcederet Conclusionem. Antecedens probatur quia iudicare quòd v. g. ex rationali inferatur benè Petrum esse animal, est formaliter habere assensum Conclusionis. Tum quia daretur processus in infinitum in istis iudiciis, in isto enim Syllogismo: Omne rationale est risibile, Omnis homo est rationalis, Ergo omnis homo est risibilis, in isto inquam Syllogismo, ante Conclusionem, necessarium esset hic iudicium, iudicans hoc benè iudicari, & ante hoc ipsum, aliud, & sic in infinitum: cur enim ante unum iudicium requireretur aliud & ante hoc aliud, tertium non requireretur. Tum quia nulla est necessitas hujus Iudicii, & nullum fundamentum adstruendi illud.

PRÆMITTO 7. *Remanere adhuc difficultatem: An ante Conclusionis assensum seu Iudicium, quod sit propter Præmissas, necessaria sit saltem cognitio apprehensiva de bonitate Consequentia, & an ea distincta esse debeat, tam ab ipso Iudicio consequentis, quam ab ipso Iudicio Præmissarum.* Eapropter sit

DIFFICULTAS II.

Decernitur de Difficultate.

DICENDUM est 1. *Ad Syllogismum necessaria est cognitio de bonitate Consequentia.*

PROBATUR I. Quia sciens Syllogisticè, nunquam posset scire quod sciat, scientem autem vult Aristoteles scire quod sciat. Sequela probatur. Ille non potest scire quod sciat Syllogisticè, qui nescit hanc suam scientiam rectè & regulariter inniti principio illi quæ sunt eadem: scire enim Syllogisticè, est scire propter hoc Principium. Sed qui non cognoscit bonitatem Consequentia, ille nescit hanc suam Scientiam, rectè & regulariter inniti illi Principio, Quæ sunt eadem unitertio. Ergo Minor probatur, quia nos per cognitionem de bonitate Consequentia, non aliud intelligimus, quam cognitionem, quòd hic actus innitatur illi principio.

PROBATUR 2. Si non daretur Cognitio de bonitate Consequentia, ergo Syllogismus non esset aliud quàm tria iudicia, duo de Præmissis, unum de Consequenti, seu de ipsis extremis in Conclusionem contentis, quod absurdum esse, supra probatum.

PROBATUR 3. Si in Syllogismo non daretur cognitio de bonitate Consequentia, sequitur si Tyro neget Aristoteli Consequentiam, temere-

re negatā Consequentia, tunc primū plus sciturum Aristotelem de suo Syllogismo, sciet enim tunc primū, post negatam Consequentiam, sibi non potuisse negari Consequentiam, suūque Syllogismum inniti illi Principio: Quæ sunt eadem uni tertio, quod antea de suo Syllogismo non cognoverat.

DICENDUM 2. *Cognitio de bonitate Consequentie, non debet esse distinctus actus à Judicio Consequentis seu ab assensu qui exhibetur extremis Conclusionis propter Præmissas, sed ex istis duobus constari debet Conclusio; Eandem Conclusionem sic proponūt alii. Judicium illativum non debet esse distinctum realiter à Conclusionem. Alii sic. Assensus illativus, non est distinctus realiter à judicio enuntiativo, quod est in Conclusionem. Alii sic. Non est necessaria Cognitio de bonitate illationis, quæ præcedat ipsū assensum Conclusionis. Alii denique sic: Non est distinctus actus in Syllogismo judicium de bonitate Consequentie à judicio Consequentis. Ita Hurtadus dif. 7. Animas: Sect. 5. Arriaga, Oviedo &c.*

PROBAT 1. Hurtadus, Nulla est necessitas hos actus multiplicandi, ut patebit solutione objectionum.

PROBAT 2. Quia omnibus expensis, quæ ad Syllogismum ex dictis requiruntur, tandem inferri debet, quod cum sit necesse à Conclusionem respici objecta Præmissarum, item quod cum sit necesse attendere ad bonitatem Consequentie, necesse est formare Conclusionem, quæ sit assensus ob motivum rectè dispositum: non esset autem ullus assensus ob motivum rectè dispositum, si non esset indivisibile judicium illativum, & ob nexum cum Præmissis & ob legitimam collocationem.

PROBAT 3. Si judicium Consequentie & Consequentis esset distinctum, sequeretur tertiam Operationem non esse distinctam essentialiter à secunda, sed hoc est absurdum. Ergo: sequela probatur, non distingueretur tertia Operatio à secunda per Præmissas ut clarum est, non distingueretur per judicium Consequentie ut dixi Præmissis 3. non etiam per solum judicium Consequentis, quia hoc se solo, non plus importat, quam judicium quo judicetur extrema Conclusionis esse inter se connexa, Ergo.

ADD O. Actum illum qui est cognitio Consequentie, & simul judicium Consequentis, esse æquivalenter multiplicem: æquivalens enim pluribus seorsim reperibilibus, ita ut idem judicium in quantum attendit ad dispositionem mediæ Termini, seu figuram & modum sit cognitio Consequentie, in quantum autem attendit ad connectionem extremorum inter se propter præmissas, est judicium Consequentis ut Consequens est.

DICENDUM est 3. *Ante judicium Consequentis & Consequentie præcedere debet simplex apprehensio utriusque extremi in Conclusionem contenti.*

PROBATUR. Ante omne judicium præsupponitur apprehensio, sed hic est judicium de extremis Conclusionis, Ergo eorum apprehensio præcedere debet, & quidem hæc apprehensio debet esse condistincta à judicio Præmissarum & apprehensione: ratio est, quia per Præmissas non proponitur clarè identitas extremorum Conclusionis inter se, sed tantum per Præmissas proponitur identitas extremi unius cum medio termino.

OBJECTIONES

Contra Conclusionem Tertiam.

OBJICITUR 1. Non experimur in nobis hanc præviam apprehensionem.

RESPONDETUR. Non experimur, non quod de facto non sit, sed quia difficilis est experientia actuum intellectus, propter celeritatem operandi intellectui debitam, & quia hæc apprehensiones non cadunt nobis sub sensum, ea verò nobis sui certiore & magis reflexam cognitionem movent, quæ sub sensum cadunt.

OBJICITUR 2. Ad apprehensionem non prærequiritur alia apprehensio, Ergo neque ad judicium Consequentis prærequiritur apprehensio condistincta.

RESPONDET Arriaga dando disparitatem. Quia si ante unam apprehensionem daretur alia apprehensio, daretur processus in infinitum in istis apprehensionibus; si autem detur ante judicium apprehensio, non dabitur processus in infinitum, sed stabitur in illa apprehensione, & sicut in judiciis forensibus ante judicium proponitur causa, ante quam propositionem non requiritur alia propositio, ita & hic.

DISPARITAS 2. Potest esse. Quia ut intellectus apprehendat aliquod objectum; sufficienter applicari potest, vel per sensum cognitiones, v. g. ut videndo Petrum cognoscat Petrum, vel ex similitudine objecti sensibus percepti, deveniendo in apprehensionem similis objecti, quod tunc sensibus non percipit, id quod propter excitationem phantasmatum relictorum ex simili cognitione, vel ad apprehensionem objecti alicujus sufficienter applicatur, à bona ut vocat Aristoteles fortuna, sive à DEO tanquam autore Naturæ si sit apprehensio Naturalis, à gratia autem quæ vocatur In, seu Præveniente si sit apprehensio supernaturalis: quæ vocatur gratia In, ut condistingatur à gratia cooperante, quæ vocatur gratia Cum. Jam autem non habetur à quo connaturaliter applicari possit intellectus ad formandum judicium, nisi à prævia propositione seu apprehensione objecti, non enim ab ipsa Cognitione sensuum applicari poterit, quia sensus non attingit judicium de identitate extremorum: non etiam à DEO ipso, quia si nihil obstat, potius referri hoc de in aliquid aliud, & non in istam applicationem à DEO factam. Non est enim Philosophicum ad Deum recurrere, si non desint alia remedia respondendi, ut hic non desunt.

† Ss 2 Objic-

OBJICITUR 3. Per se notum est, esse eadem inter se, quæ sunt idem cum tertio, Ergo ipso eo quod videat intellectus hæc extrema esse idem uni tertio, videbit illa esse idem secum: sed præcisè ratione Præmissarum noscit extrema identificari Uni tertio, Ergo præcisè ratione præmissarum, determinatur ad judicandum, identificari extrema inter se.

RESPONDETUR. Negando absolute subsumpti Antecedens, quia ratione Præmissarum noscit solum intellectus prædicatum & subiectum: non noscit autem idem illa esse inter se, propter identitatem cum tertio, nisi in Conclusionem.

Contra secundam Conclusionem

RESPONDETUR I. Particula illativa *Ergo* non est nota quarti iudicii, Ergo iudicium Consequentia & Consequentis, non est idem. Antecedens probatur. Particula *Ergo* est seorsim & separatim significativa, Ergo debet illi particulare obiectum respondere: sed nisi esset quartum iudicium nihil esset quod illi responderet.

RESPONDETUR. Negando Antecedens, Probationi ejus Nego subsumptum. Illud autem quod respondet particulæ *Ergo*: non aliud est realiter à iudicio Consequentis, sed aliud formaliter, in quantum scilicet illud iudicium, fit propter Connexionem cum Præmissis rectè dispositis: quantumvis idem iudicium, in quantum iudicat extrema Conclusionis esse connexa inter se, sit iudicium Consequentis.

INSTABIS. Particula *est* posita in Propositione, distinguitur realiter à cognitione versante circa Prædicatum & Subiectum, cognitio enim versans circa Subiectum & Prædicatum, est prima Operatio, per particulam verò *Est* indicatur Iudicium, quod est distinctum realiter à prima Operatione. Ergo & Iudicium illativum seu Consequentia, denotatum per particulam *Ergo* distinguitur realiter à Iudicio Consequentis.

RESPONDETUR. Disparitatem assignat Smigletius in Enuntiatione inquit nec Prædicatū nec Subiectum potest esse Iudicium, Unde iudicium Enunciativum necesse est distingui realiter ab utroque. At in Illatione, Conclusio ipsa est Iudicium, cui si addatur quod causetur ex Præmissis, eo ipso erit Iudicium illativum seu Iudicium Consequentia. In Idem recidet si dicas, nisi ponatur Iudicium enuntiativum, distinctum à prima operatione, hoc ipso Propositiones seu Præmissæ requisitæ ad Syllogismum, non essent Propositiones; sed non nisi prima operatio: erit autem Conclusio tertia Operatio, quamvis Iudicium de bonitate Consequentia, sit idem realiter cum Iudicio Consequentis.

OBJICITUR 2. Ex alio Principio seu motivo sumitur Iudicium Consequentia & ex alio Principio seu motivo Iudicium Consequentis, Ergo hæc non sunt idem realiter, actus enim ex motivis diversificantur. Antecedens probatur.

Quia motivum Iudicii Consequentia, sunt principia illa: Dici de omni &: Dici de nullo, motivum autem iudicii Consequentis, sumitur ex connexione cum medio Terminò, Ergo.

RESPONDETUR. Negando Consequentiam & Probationem ejus nego universaliter. Certè enim unam eandemque numero eleemosynam, auditionem vel celebrationem sacri, possum facere ex diversis motivis, & tamen illa auditio, in quantum fit ex uno motivo, non erit à se distincta realiter, in quantum fit ex alio motivo, sufficitque ut diversi formalitati motivi, respondeat diversa formalitas iudicii.

OBJICITUR 3. Quæ sunt separabilia realiter, sunt distincta realiter, sed iudicium Consequentis & iudicium Consequentia sunt separabilia realiter, Ergo sunt distincta realiter. Minor probatur. Potest quis iudicare extrema Conclusionis esse connexa inter se, & non iudicare, esse connexa ex vi connexionis cum tertio rectè in præmissis collocato. Ergo.

RESPONDETUR I. potest. Negando Minorem, potest autem quis iudicare extrema Conclusionis esse connexa inter se, potest inquam iudicare iudicio debito Conclusioni ut Propositioni est, & non iudicare extrema esse connexa cum tertio, Concedo Antec. Potest iudicare iudicio debito Conclusioni, ut Conclusio est. Nego Antecedens & Consequentiam: hinc autem de tali iudicio agitur.

OBJICITUR 4. Cognitis iisdem Præmissis, potest aliquis assentiri Conclusioni rectè illatæ, & aliquis non assentiri, quod non potest in aliud referri, nisi quia non habet iudicium distinctum realiter de Consequentia, quod habet assentiens.

RESPONDETUR. Non in defectum iudicii distincti realiter de Consequentia esse hoc referendum, quando aliquis non assentitur Conclusioni rectè illatæ, sed quia vim præmissarum non penetravit. Vel quia iudicium illud Consequentis non habet formalitatem elicitam, etiam propter connexionem cum medio, rectè in Præmissis disposito.

INSTABIS. Inferre & iudicare quod rectè inferenda sit Conclusio, sunt distincta realiter, Ergo præter iudicium Consequentis, requiritur aliud iudicium Consequentia.

RESPONDETUR. Inferre & iudicare in actu signato, quod rectè inferenda Conclusio, non sunt idem: sed inferre ex præmissis & iudicare in actu exercito, quod rectè inferenda sit Conclusio, sunt idem realiter.

OBJICITUR 5. Si idem esset realiter iudicium Consequentis & Consequentia, idem iudicium posset esse verum & falsum sed non potest idem iudicium esse verum & falsum, Ergo. Sequela probatur. Potest esse Consequens verum, & tamen Consequentia falsa, ut si quis inferat hominem

hominem esse risibilem, quia est Leo, vel si argumentum non sit in forma, & tamen Conclusio sit in materia necessaria.

RESPONDETUR. Quòd idem iudicium, sed habens plures formalitates possit esse sub una formalitate verum, sub alia falsum: Addunt alii, non posse esse supposito assensu Præmissarum consequens falsum formaliter, licet posset esse falsum materialiter. Unde qui assentiretur: Hominem esse rationalem quia est Leo, assentiri deberet huic universali: Omnis Leo est rationalis: hinc consequens jam esset formaliter verum, falsum materialiter.

INSTABIS. Ergo saltem non erit locus distinguendi Consequentis non distincta Consequentia: si enim sunt idem realiter, quomodo uno distincto, non distinguetur aliud.

RESPONDETUR. Identificatis realiter possunt diversa secundò intentionalia Prædicata convenire, distinctio autem illa spectat ad secundam intentionem. Deinde iudicium Consequentis & Consequentia sunt idem realiter per nos, sed falsum est, quòd iudicium Consequentis, idem sit realiter cum Consequenti, negandoque ulteriùs quòd istud iudicium distinguatur, sed ipsum Consequens distinguitur. Quòd non idem sit iudicium Consequentis & Consequens, inde est: quia iudicium de Consequenti est actus mei intellectus, Objectum autem illius iudicii est ipsum illud Consequens, quod non est actus mei intellectus, nec fit a me: immo si semel actus aliquis intellectus & aliquod iudicium distinguere poterit, nescio cur non & iudicium Consequentia distinguere poterit. Quòd verò non iudicium Consequentis, sed Consequens distinguatur hoc inde est, quia respondens non attendit primariò ad iudicium quod habet oppugnans, sed ad objectum quod sibi proponitur & facessit difficultatem, quam ut evadat, sternit sibi viam distinguendo & dividendo objectum, non facessit enim illi iudicium oppugnantis difficultatem, sed ipsum objectum. Unde fieri potest, ut oppugnans non præbeat assensum Consequenti, & tamen illud Consequens facesset difficultatem oppugnato, ergo apparet quòd ad objectum attendatur, non ad conceptum oppugnantis.

DIFFICULTAS III.

An Conclusio sequatur debilior. m. partem.

DICENDUM est *Sequi.* Est enim hæc axiomata commune Dialecticum: quod ita intelligendum est. Conclusio non excedit suam perfectionem in Certitudine & Evidentia, non excedit inquam Certitudinem & Evidentiam Præmissarum: nec potest inferri major connexio inter extrema, quam fuerit connexio eum medio termino, & ita si fuit una negativa Præmissa aut

Particularis, debet esse & Conclusio Negativa aut Particularis.

PROBATUR 1. à Summulistis. Quia cum conjunctio extremorum cum medio termino, sit ratio formalis propter quam conjunguntur extrema inter se, si in Præmissis non fuit perfecta conjunctio extremorum cum medio termino, nec in in Conclusionem erit. Sicut si albedo non est alba, quomodo faciet album, ita si non fuit conjunctio perfecta cum medio termino, quæ conjunctio est ratio formalis conjungendi extrema inter se, quomodo extrema inter se conjungentur.

PROBATUR 2. Non potest ostendi quomodo bene Conclusio Affirmativa inferri possit, si fuit Negativa Præmissa. Item quomodo poterit inferri Conclusio Universalis, si præcessit Particularis: immò in tali Syllogismo ostendi posset error, & ubi negata illi fuerit Cōsequentia, impossibile erit illam probare. Antequam aliam rationem pro Conclusionem proponam.

SUPPONO. Duae concausæ tripliciter concurrere posse ad eundem effectum, Primò enim concurrunt ita, ut unum fortius tribuat vires debiliori, ut cum v.g. Lumen gloriæ, concurrat cum intellectu ad producendam visionem beatificam, tunc tribuit intellectui vires ad agendum, item cum Pædagogus concurrat cum puero ad formandos characteres, tribuit ei quodam modo vires, ad formandos characteres. In tali semper casu effectus sequitur Nobiliorem agentem. Secundò Concausæ concurrere possunt ad eundem effectum ita, ut ambæ propriâ virtute agant, & ut ex activitate utriusque, efficiatur una continuata activitas: & ita fit cum fax v.g. cum parva candela, illuminat tenebrosum locum, item cum equus fortis unâ cum debili trahit currû: & in tali casu, superat effectus utramque causam, plus enim trahere possunt equus robustus & debilis, quam solus robustus. Tertiò Concurrere possunt Causæ ad effectum ita, ut ambæ quidem propriis viribus agant, sed ita, ut debilior restringat perfectionem nobilioris, & ita tibia recta, restringitur à tibia curva, ad faciendam claudicationem. Itē anima spiritalis concurrens cum organo restringitur ad faciendam sensationem, producendumque effectum materiale. Item Causa Prima concurrens cum causa secunda, producit actum peccaminosum, effectusque sequitur debiliorem partem.

ADDI posset quòd tunc, quando concurrunt aliæ concausæ ad eundem effectum, sed ita ut virtus unius agat in virtutem aliûs, tunc producit effectus utrique aliquo modo dissimilis, ut contingit in generatione muli. Hoc præmisso.

PROBATUR 3. Conclusio. Præmissæ concurrunt hoc tertio modo ad faciendam Conclusionem, Ergo debiliorem Præmissam Conclusio sequi debet. Antecedens probari potest. Quia non est intelligibile, quomodo perfectior Præmissa,

missa, influat in imperfectiorem, quomodo item affirmationis & negationis item veri & falsi, &c. quomodo inquam eadem possit esse activitas, Ergo apparet Præmissas non nisi hoc tertio modo agere, in quo agendi modo, semper effectus debiliorem partem sequitur. Mansit adhuc difficultas de voce. Concesso enim quod si præcessit Particularis, debeat sequi Conclusio Particularis, concesso quod si præcessit Conclusio Negativa, sequi debeat Conclusio Negativa, negant tamen aliqui hoc esse, sequi debiliorem partem. *Sed*

DICENDUM 2. *Inferri Conclusionem Particularem ex Particulari Præmissa, inferri Conclusionem Negativam ex Negativa Præmissa, est Conclusionem sequi debiliorem partem.*

PROBATUR. Quia hæc tota quæstio est quæstio de voce, cum ergo tota Peripatetica Schola propositionem Particularem & Negativam appellet debiliorem, & quia ad significandum hæc quod ex Præmissa particulari sequi debeat Conclusio particularis, quod ex Negativa Præmissa sequi debeat Conclusio Negativa, ad hoc inquam significandum utantur Philosophi his terminis, Conclusio sequitur debiliorem partem. Ergo cum illis similiter loquendum est. Restat explicandum, cur propositio Negativa, itemque Particularis, appelletur pars debilior.

EXPLICAT I. Quidam, quare Particularis vel Negativa Conclusio debilior pars appelletur, quia esse tam forte, ut per illud alia Propositio totaliter expugnetur est esse fortius illo, quod non potest totaliter expugnare aliam propositionem. Sed hæc propositio, Omnis homo est albus, est talis, ut per illam totaliter exponetur hæc propositio Nullus homo est albus, per hanc verò propositionem. Aliquis homo non est albus, non expugnatur hæc propositio Nullus homo est albus, dato enim quod aliquis homo non sit albus nondum per illud tollitur quominus Petrus vel Paulus sit albus. Hinc Propositio Particularis, non est ita fortis ac Universalis, nec ita debellat Negativam v.g. Universalem. Hæc explicatio.

NON SATISFACIT, quia tam bene hæc universalis: Omnis homo est albus, expugnatur per hanc: Nullus homo est albus, quā bene per illam priorem propositionem hæc posterior expugnatur, Ergo tam fortis erit Affirmativa quā fortis Negativa. Et tamen Conclusio sequens Universalem Negativam, dicitur sequi debiliorem partem. Particularis hæc; Aliquis homo non est albus falsam absolute reddit illam propositionem; Omnis homo est albus. Unde dicitur communiter, ad infringendam Universalem, sufficit una Particularis, Ergo illam expugnare potest cur ergo debilior erit?

EXPLICAT 2. Idem. Quia Particularis addita Particulari, Negativa etiam addita Negativæ, non habet vim & robur sufficiens ad inferendam Conclusionem: Addita autem affirmativa

Negativæ, addita Universalis Particulari, habet vim ad inferendam Conclusionem. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. quia hoc non ex debilitate aliqua proficiscitur quod Particularis addita Particulari non inferat Conclusionem, sed hoc inde proficiscitur, quia in illo Syllogismo nullibi distribueretur medius terminus. Negativa item addita Negativæ non inferat Conclusionem non quod sit debilis, habet enim robur sufficiens ad destruendam Universalem Affirmativam, sed quia est regula universalis, ex puris negativis nihil sequitur. Et sicut quando in secunda figura, Affirmativæ additur alia Affirmativa, non possunt construere Syllogismum, nec inde sequitur ex illis alterutram esse debilem: sic quia ex Particularibus itemque ex Negativis non potest constitui Syllogismus, non sequitur inde aliqua debilitas in illis.

EXPLICAT 3. Quare Negativa propositio itemque Particularis sit pars debilior. Affirmatio importat esse, Negatio tollit esse, ergo Affirmatio est perfectior Negatione, cum esse perfectius sit, quā non esse, & quamvis negatio importet aliquam perfectionem, ut cum negatio Creaturæ in DEO, importat in DEO perfectionem, hoc tamen non facit ratione sui, aliā negatio Creaturæ, quæ est in Chimæra adderet perfectionem Chimære: sed negatio Creaturæ in DEO, importat perfectionem, propter esse cui adnectitur illa negatio: & ita non esse Dei in Petro non est perfectio, quia non impletur perfectione Creaturæ, in Deo verò non esse Petri, est perfectio, quia superatur, impletur, & exceditur perfectione Divina. Quod si perfectior est Affirmatio Negatione, debilior erit quia Logici nomine debilitatis intelligunt imperfectionem. Ex eo etiam Negatio potest dici debilior, quia Negatio fundatur in esse seu positivo, adeoque nō habet robur, ut sit sine illo, fortius autem erit positivum, quia & in se existit, & portat supra se negationes, illorumque debilitati succurrit sua positivitate.

Quod Particularis sit debilior & fortior Universalis exinde deduci potest. Quia quod habet & hoc, & præter illud aliud, & aliud simile, hoc ipso robustius est: unde etiam ratio robusti intensivi, additione gradus ad gradum perficitur, & unum aliquod, non est ita robustum, ac plura similia: quia autem Universale plura Particularia similia continet, ideo Universale robustius erit & Particulare debilius. Potestque idem instantiis firmari. Quia etiam funiculus triplex difficile rumpitur estque robustior præ uno. Consensus item Comitiorum robustior est præ consensu unius Nobilis. Denique innumerabilia & æterna robustiora sunt mutabilibus & temporaneis. Talia autem sunt Particularia comparatè ad Universalia.

OBJICITUR 1. *Contra primam conclusionem*: Aristoteles primo prior: C. 9. docet, Ex una propositione de modo necessario, & altera de ineffic, hoc est ex propositione contingenti sequi conclusionem necessariam: ut cum dico, omne currens necessariò movetur, Sortes est currens; Ergo sortes necessariò movetur: Ergo tunc conclusio si est necessaria, non sequetur debiliorem partem.

RESPONDETUR. Sicut ipsa Minor est necessaria ex suppositione, sortem enim currentem necesse est currere, ita & conclusio sequitur necessaria ex suppositione: si enim sortes currit, necessariò movetur.

OBJICITUR 2. Ex una falsa & altera vera potest inferri vera conclusio v. g. cum dico, omnis lapis est substantia, omnis homo est lapis, ergo omnis homo est substantia.

RESPONDETUR. Ex suppositione præbiti assensûs Præmissis, sequi etiam conclusionem ex suppositione veram: deinde dici posset hanc conclusionem secundum quod conclusio est formaliter, falsam esse, quia falsum est ideò hominem esse substantiam quia est lapis, licet sit vera materialiter & quâ Propositio est. Nos autem hîc loquimur, quòd conclusio quâ conclusio, omnibus reliquis bene procedentibus, debeat sequi debiliorem partem.

OBJICITUR 3. Ex suppositione impossibili, potest sequi conclusio necessaria.

RESPONDETUR. Ita ut præteritæ objectioni, sed insuper

OBJICIT I. *contra secundam conclusionem* Pater Adrianus Pikarski, etiam in minutiis Dialecticis expendendis, ingeniosè accuratus. Particulare ex se, nec est firmum nec debile, quia particulare, nec est affirmativum nec negativum de se. Rursus negativum de se non est debile, quia negativum de se non est particulare: Ergo conclusio particularis deducta ex particulari præmissa, non est conclusio sequens debiliorem partem.

RESPONDETUR. Negan. Antec. Probat. Consequen. quia debilitatem negativæ, non ex particularitate, neq; debilitatem particularis, ex negatione deduximus.

OBJICIT 2. Particulare bonum, non præcisè quâ particulare, sed quâ particulare, bonum est, est minus perfectum bono universali, Ergo etiam & particulare verum, non quâ particulare, sed quâ particulare verum, debilius est universali.

RESPONDETUR. Cum in particulari propositione, sit nonnisi particulare verum, hoc ipso erit debilius verum, etiam ex mente sic arguentis.

INSTAT 1. Hoc particulare verum Petrus est rationalis, non est debilius verum præ vero universali, Omnis homo est rationalis.

RESPONDETUR. Particulare verum, est debilius Logicè, sed non est debilius alia acceptione, est inquam debilius Logicè, quia ipsa particularitas secundum explicationem, est debilitas, sed non est hoc sensu debilius verum, quasi non sit æquè verum quod Petrus sit rationalis, quàm quòd omnis homo sit rationalis.

INSTAT 2. Omnis homo est rationalis & nullus homo est lapis, sunt propositiones æquè fortes.

RESPONDETUR. Non esse æquè fortes ob fundamenta superius præacta.

INSTAT 3. Fortius est venenum medicamento, Ergo etiam fortior est negatio affirmatione.

RESPONDETUR. Posse esse medicamentum fortius veneno, sed quidquid sit de hoc disparitas est. Quia fortitudo physica attenditur penes excessum virium & activitatis, qui potest esse in veneno: fortitudo autem Logica, attenditur penes ea, quæ sunt in explicatione adlata.

OBJICIT 3. Hæc propositio, omnis homo est albus comparata ad hanc particularem. Hic homo est rationalis, non est magis fortis, imò hæc particularis est fortior, dicit enim insuperabilem necessitatem obiecti.

RESPONDETUR. Particularem dici debiliorem, comparatè ad suam universalem, dici etiam posset universalem propositionem etiam in materia contingenti, esse fortiorem Logicè, quamvis non sit fortior quoad materiam & obiectum quòd infert.

DISPUTATIO IX.

De Demonstratione.

Ttingemus primùm ea, quæ de Demonstratione nondum præexercitatis noscenda sunt, tum demum ad quæstiones disputabiliores delabemur.

De essentia Demonstrationis.

QUÆRITUR 1. *Quid sit Demonstratio.* Duplicem definitionem Demonstrationis posuit Arist. Primi Poster. c. 2. Prima est. Demonstratio est syllogismus faciens scire, & Demonstratio, est Syllogismus, ex veris, & primis, & immediatis, & notioribus & prioribus, & causis Conclusionis. Bonitas harum Definitionum ex eo suaderi solet, quia sufficienter notificant naturam Demonstrationis, & deinde quia instrumenta definiri postulant per finem suum, ut ostendit Inductio. Jam autem finis Demonstrationis est, ut faciat scire.

QUÆRITUR 2. *Utrum hæ definitiones sint rigorosæ.* Quod prima non sit rigorosa, Ratio est. Quia definitio rigorosa debet habere genus & differentiam, quorum unum seorsim acceptum, sit verum illius genus, & aliud seorsim acceptum sit verè differentia: hæc autem definitio: Demonstratio est Syllogismus faciens scire, non continet, tale genus, & talem differentiam, ly enim syllogismus est quid genericum ad syllogismum probabilem Sophisticum & demonstrativum, consequenter non est illius rigorosum genus: ly etiam faciens scire, non est rigorosa differentia; nam facere scire convenit etiam definitioni, & aliis modis sciendi. Cæterum si utraque hæc pars definitionis tota simul & collectivè sumatur, bona erit: Ratio est: quia per ly syllogismus distinguetur à definitione, per ly autem faciens scire distinguetur à syllogismo probabili & Sophistico. Quod secunda definitio non sit rigorosa. Ratio est: Quia nonnisi per finalem & materiale causam traditur, quales definitiones non esse rigorosas, docet Dialectica: præsens autem definitio, procedit per causam materiale, quia ipsæ propositiones veræ & primæ seu præmissæ tales, componunt tanquam causa materialis, demonstrationem. Procedit etiam per causam finalem, quia vult syllogismus hunc constare causis conclusionis, nomine autem conclusionis intellexit scientiam, quæ est finis, ad quem illæ ordinantur.

QUÆRITUR 3. *Quomodo illa Particula intelligenda, faciens scire.* Non sunt ita intelligendæ

quasi solus syllogismus faciat scire cum etiam definitio faciat scire: sed intelligendæ sunt, quod solus syllogismus faciat discursivè scire. Non sunt etiam intelligendæ hæc particule, quasi demonstratio, faciat efficienter scire, quid enim est illa causata scientia à demonstratione, præter illam et ipsam. Facit ergo demonstratio scire formaliter, seu per modum formæ habitæ, quæ seipsa, est formaliter faciens scire. Ut autem salvetur illud, quod scire sit per causam cognoscere, id ita accipiendum: quod omnis demonstratio procedat per causam, non quidem in essendo, procedat tamen per causam in cognoscendo: quo sensu etiam demonstratio per effectum, erit scientia per causam: vel certè explicandus erit Aristot. quod dixerit scientiam potissimam esse cognitionem per causam, non verò cæteros sciendi vel demonstrandi modos.

De Divisione Demonstrationis.

QUÆRITUR 1. *Quot sint Demonstrationis species.* Philosophus I. Poster. C. 14. dicit aliam esse demonstrationem propter quid, aliam quia, seu aliam esse demonstrationem à priori, aliam à posteriori, demonstrationem à priori, est demonstratio per causam. Demonstratio à posteriori, est demonstratio per effectum.

Sunt qui censeant non idem esse demonstrationem à priori, & demonstrationem propter quid, eò quod demonstratio à priori, sit per causam non tantum proximam, sed etiam remotam, ut si per existentiam solis, demonstratur existentia caloris, quamvis inter calorem & solem mediet lux: cum tamen demonstratio propter quid, sit per causam immediatam. Cæterum cum effectus non solum per causam proximam, sed etiam per remotam existere dicatur, non est ratio, cur demonstratio per causam remotam, non sit demonstratio propter quid.

Sunt itidem qui censent demonstrationem quia, & demonstrationem à posteriori non esse idem, ex eo, quod demonstratio quia, fieri possit per causam remotam, demonstratio autem à posteriori, nonnisi per effectum sit. Sed diximus demonstrationem per causam remotam, esse demonstrationem propter quid: & deinde quia est quæstio de voce, loquendum ergo erit cum pluribus, qui demonstrationem quia, non distinguunt à demonstratione à posteriori.

ADDO Fundamentum, propter quod demonstratio à priori vocatur demonstratio propter

pter quid. Quia hæc demonstratio est per causam, causam autem appellat Aristoteles rationem propter quid, sicut ipsam essentiam appellat quod quid rei.

Rursus demonstratio alia est perfecta alia perfectissima, demonstratio perfecta ex Ariaga est, in qua ex Præmissis evidentibus, conclusio evidenter sequitur, sed non demonstratur prima passio de essentia. Demonstratio autem perfectissima est, in qua per definitionem essentialem, ut per medium, demonstratur prima passio essentialis.

QUÆRITUR 2. *An Demonstratio propter Quid & Quia sint specie distinctæ* Esse, docetur communiter contra Scotum. Ratio ex Oviedo. Quia habent media diversa, & rationes assentiendi Conclusioni, specie distinctas: & ut addit Ariaga, alias regulas præscribit Logica pro Demonstrationibus propter quid, & alias pro Demonstrationibus quia. Quando verò eadem conclusio nunc à posteriori nunc à priori demonstratur, tamen istæ conclusiones different specie, quia eadem erunt materialiter, non eadem erunt materialiter, non eadem formaliter, ex diversis enim specie motivis procedent, nec eosdem specie assensus generabunt. Imò si quis ignarus, rationalitatem esse causam admirativitatis, probaret tamen admirativitatem per rationalitatem, si verò alter probaret eandem conclusionem, sciens rationalitatem esse causam admirativitatis, illorum Syllogisatio esset eadem materialiter, & vocabulariter, differret tamen specie: aliud enim specie erit motivum in sciente causam admirativitatis esse rationalitatem, à motivo ejus qui id ignorat. Non nego tamen demonstrationem propter quid, & rem esse, & propter quid sit, demonstrat: Demonstratio autem quia, rem demonstrat.

Stat tamen cum hoc, ut hæc demonstrationes sint specie distinctæ, quia distinctis specie motivis, diversisq; regulis à Logica præscriptis, innuntantur. Hinc quamvis possit dari demonstratio, quæ ostendat qualis res sit, quia tamen id ostendet aut à priori aut à posteriori, regulabiturq; præceptis datis à Logica pro Demonstratione quia & propter quid, ideo distinctam ab his specie non constituet demonstrationem.

ADDO. Probabile esse, quod hæc demonstrationes, sint distinctæ specie subalterna, non atomata, quia adhuc habent sub se inferiores species nempe figuras.

QUÆRITUR. *An divisio dicta, sit adequata.* Est. Ratio. Quia omnes ad hæc membra revocantur demonstrationes. Deinde membra hæc procedere per causam, non procedere per causam, sunt contradictoria, hæc divisio procedit per talia membra, ut reflectenti patebit: Ergo procedit per membra contradictoria: & quia non datur medium inter duo contradictoria,

sed omnia revocantur ad aliquod membrum, ita & reliquæ demonstrationes ad has. Hinc quando Petrus demonstratur esse animal, quia est homin, hæc demonstratio revocatur ad demonstrationem quia, sicut enim ab effectu valet consequentia ad causam, non à causa ad effectum, ita ab homine valet consequentia ad animal, quantumvis ab animali non valeat consequentia ad hominem. Item quando definitio per definitum demonstratur, tunc etiam demonstratio revocatur ad demonstrationem quia, non quod fiat per aliquod posterius, sed quia verificatur de illa, aliud membrum contradictionis: nempe non procedere per causam; tam verè autem demonstratio ab effectu non procedit per causam, quam demonstratio quæ per convertibile vel per definitum procedit, non procedit per causam.

Subnecti deberent aliqua de præcognitis, sed ea, quia nihil specialiter disputabile habent, aliunde petantur.

COLLIGES. Demonstrationem perfectissimam semper debere procedere per causam in essendo, quæ causa non est necesse ut sit actualis, & Physica, realiterque distincta, sed sufficit ut sit causa Metaphysica, & ex modo concipiendi in re fundato; alias nullæ Metaphysicæ, nullæ Logicæ demonstrationes essent, quia hæc procedunt per causam frequenter nonnisi Metaphysicam, quam alii appellant causam virtuaalem. Deinde nescio cur hic Syllogismus, Omne immutabile est æternum, Deus est immutabilis: Ergo est æternus, nescio inquam cur hic Syllogismus, cum nonnisi causam virtuaalem seu Metaphysicam contineant, deficiat à ratione cognitionis certæ & evidentis consequenter deficiat à ratione demonstrationis. Et certè causa virtualis est vera causa, in quantum verum opponitur ficto, licet non sit vera causa in quantum verum, idem importat, quod realiter distinctum ab effectu: & quia causa virtualis est causa vera, prout verum opponitur ficto, hinc habetur fundamentum in re, concipiendi hoc tanquam causam, & illud tanquam effectum: & quia est fundamentum in re concipiendi hoc tanquam causam quantumvis virtuaalem, ideo causa virtualis non solum quoad nos, sed etiam quoad se, notior erit, demonstratioq; per illam, erit demonstratio per notiora.

COLLIGES ulterius ex dictis supra. Omnem demonstrationem procedere per causam in cognoscendo, cum ut dixi etiam effectus sit causa in cognoscendo suam causam. Neque censendum est omnes Syllogismos fore demonstrationes, eò quod omnes procedant per causam in cognoscendo, quia multi Syllogismi non procedunt per causam in cognoscendo necessariam, hoc enim Syllogismo nonnisi demonstrativo convenit: sicut procedere per causam in

cogno-

cognoscendo probabilem, convenit Syllogismo Topico. Restant quædam magis disputabilia, an scilicet præmissæ debeant esse evidētiore, certiores, veriores conclusione. De quo sit:

QUÆSTIO I.

An Conclusio sit æqualis in evidentia, ipsi præmissis Demonstrationis.

In hac Difficultate erit necesse paululum subsistere, eò quòd eam diffusius Neotorici rimantur *Sic*

DIFFICULTAS I.

Supponuntur quædam ad Conclusionem.

SUPPONO 1. ex iis, quæ dicta in materia de scientia, quid sit certitudo, quid evidentia.

SUPPONO 2. ex Arriaga, posse esse certitudinem majorem & minorem: quia potest esse magis firma adhæsiō uni quàm alteri veritati, imò potest esse major & minor evidentia, potest enim unum clariùs alio cognosci, & ita clariùs cognosco fumum quem video, quàm ignem, quem existere, evidentia physica cognosco, ex fumo.

SUPPONO 3. Ex his quæ immediatè dicta ex Arriaga. Posse nos tam certitudinem quàm evidentiam dividere, in certitudinem & evidentiam formalem, seu tenentem se ex parte actūs, & in certitudinem & evidentiam objectivam. Certitudo formalis, est, ipsa firma adhæsiō ad objectum. Certitudo autem objectiva, est ipsa necessitas objecti. Rursus evidentia formalis, est, claritas & perspicuitas cognoscendi evidentia autem objectiva, est claritas & perspicuitas ipsius agnoscibilis.

SUPPONO 4. Ex Oviedo & dictis de scientia. Quod excessus cujusvis qualitatis, pensari possit vel ex perfectione entitativa, & ut alii appellant essentiali: vel potest pensari ex perfectione graduati, quam etiam intensivam appellant. Perfectio entitativa, stat in excellentia entitatis & essentiali. Perfectio autem, majoritas, gradualis excessus &c. stat in additione unius gradus ad alium. v. g. sit unus gradus gratiæ, & caloris septem, vel sit unus gradus lucis, & septem albedinis, tunc unus gradus gratiæ & lucis, major erit entitativè, septem gradibus caloris aut albedinis, licet illi septem gradus, habeant majoritatem, perfectionem gradualem excessum &c. excellentiorem, præ uno gradu gratiæ & uno lucis: Quod dicitur de excessu qualitatis, idem dicendum de excessu in evidentia, vel certitudine. Potest enim v. g. certitudo pensari vel ex perfectione entitativa, vel

ex perfectione graduati: sit v. g. actus fidei de mysterio Trinitatis intensus ut unum: sit & actus scientiæ de risibilitate hominis intensus ut septem, prior ille actus, erit perfectior entitate & essentialiter, hic autem perfectior & intensior gradualiter.

SUPPONO 5. In quo conveniant & in quo differant auctores, circa punctum præsentis difficultatis. Conveniunt omnes. Præmissas non esse veriores conclusione neque conclusionem veriore præmissis, eò quòd veritas in indivisibili consistat, neque admittat majus & minus.

De evidentia divisi sunt. Arriaga enim Præmissam unamquamque seorsum acceptam, dicit posse esse evidētiorem & certiorē conclusionē, utramque tamen Præmissam simul sumptam, non esse certiorē, quàm sit ipse assensus conclusionis. E contra Oviedo dicit conclusionem, æquē esse evidētem ac evidens est utraque Præmissa. Communis autem sententia censet Præmissas esse certiores & evidētiore quavis conclusione. *His suppositis Sit*

DIFFICULTAS II.

De certitudine quid sit sentiendum.

DICENDUM est Præmissas esse evidētiore in Demonstratione ipsa conclusione: ita communis sententia. Quæ

PROBARI potest 1. ex Arriaga. Firmiùs intellectus adhæret uni v. g. Præmissæ seorsum acceptæ, quàm adhæreat conclusioni: Ergo saltem conclusione, una præmissa separatim sumpta, est certior & evidētiore. Antecedens probatur firmiùs intellectus adhæret uni veritati quàm illi uni & aliis simul: Ergo etiam firmiùs adhæret uni Præmissæ seorsum sumptæ, quàm illi & conclusioni. Probatur consequentia. Quia adhærendo conclusioni adhæret & Præmissis, & ultra Præmissas conclusioni. Antecedens probatur. Firmiùs creditur Petrum currere quàm Petrum & Joannem & alios currere: quod ipsum probatur: quia ad falsitatem hujus propositionis, Petrus & Joannes currunt, sufficit si Petrus non currat, vel si Petrus currat, sufficit quòd Joannes non currat: ad falsitatem autem illius propositionis Petrus currit, necesse est determinatè, Petrum non currere.

CONFIRMATUR. Plura habet capita, ex quibus falli possit conclusio, quàm una separatim accepta Præmissa: Ergo conclusio minus est certa & evidens. Antecedens probatur. Quia conclusio importat & se, & duas Præmissas, Præmissa autem non nisi seipsam importat: Ergo conclusio plura habet fallibilitatis capita: Et certè quis dubitet faciliùs posse persuaderi, animal esse sensitivum, item hominem esse animal, item hominem esse sensitivum quàm possint persuaderi hæc omnia simul.

RESPON-

RESPONDET huic rationi Oviedo. Quòd verum sit assensum incertum & fallibilem, magis esse fallibilem qui importat plura capita fallibilitatis. Ceterum certitudo & necessitas simpliciter, cum excludat omnem fallibilitatem, non minus excludet omnem falsitatem una, quam altera propositio: consequenter, non minus excludit fallibilitatem una præmissa, quam alia præmissa & conclusio.

RESPONDERI potest secundo eidem rationi, eam multum probare adeoque nihil. Sequitur enim ex illa, maiorem esse certitudinem apprehensionis huius termini homo quam certitudinem principii lumine naturæ noti, Definitionis, aut cuiuscunque termini complexi; idque ideo; quia plures habet titulos fallibilitatis. Deinde nego absolute quòd præmissa & conclusio simul sumpta, habeant plura capita fallibilitatis, supponimus enim & præmissas & conclusionem esse necessariam; & sicut Deus, cuius infinitæ sunt perfectiones, non censetur plures defectibilitatis titulos habere; quantumvis vel una perfectione Dei deficiente, Deus deficeret, ita & conclusio cum se & præmissas importet omnino infallibiles, non censetur plures habere titulos fallibilitatis; imò plures saltem extensive, titulos infallibilitatis haberet.

RESPONDERI potest 3. Ex iis quæ ipse prævertit Arriaga & solvere conatus est. Quando video duos currentes; tam certum est unum currere, quam duos: Ergo etiam tam certa erit una præmissa quam duæ præmissæ & conclusio. Nam quòd est intuitiva cognitio in potentia visiva, hoc est claritas & perspicuitas objecti in potentia intellectiva; cum ergo tam præmissa una simpliciter, quam duæ præmissæ simul cum conclusione, sint objectum certum & evidens, neque enim per hoc, quia præmissa est certior & evidenter in nostra sententia, sequitur ipsam conclusionem non esse certam & evidentem, nescio cur clarior erit una tantum præmissa quam duæ cum conclusione acceptæ.

ADDO. Ex accidenti & capacitate exigua intellectus malè dispositi, fieri posse, ut clariùs quis uni præmissæ assentiat, quam duabus & conclusioni: sed non exiget hoc ipsa objecti natura.

PROBARI solet 2. ex illo axioma. Propter quod unumquodque tale & ipsum magis, sed propter præmissa certa & evidens est conclusio, Ergo ipsæ magis sunt certæ & evidentes.

RESPONDERI solet huic argumento, quòd axioma fallat. Nam creatura est propter Deum, Deus tamen non est magis creatura, propter creatum est aliquis ebrius, neque tamen creatum est magis ebrium. Cathedra est propter lignum, & tamen lignum non est magis cathedra.

CONTRA. Fallit quidem hoc principium in reliquis causarum generibus, sed non fallit in

genere causæ finalis & motivæ, & ita quia bonitas sanitatis, est motivum medicinæ, magis præ medicina, bona est sanitas: cum ergo præmissæ, sint causa motiva ad assensum conclusionis, ipsæ magis merebuntur assensum. Deinde per oppositos, non fallit hoc axioma in causa finali, dicuntque quòd amor finis, moveat ad amorem mediorum: Ergo cum certitudo & evidentia præmissarum moveat me ad assensum conclusionis, sicut præ mediis major est amor finis, ita præ conclusione, major erit certitudo & evidentia præmissarum.

RESPONDET 2. huic argumento Arriaga. Quòd in causa finali, ideo finis magis sit amabilis quam media, quia medium, non habet bonitatem dignam tanto amore, sicut finis. At vero conclusionis objectum, habet in se capacitatem terminandi tam certum assensum, sicut præmissarum objectum.

CONTRA est. Tum quia etiam conclusionis objectum quæ conclusio est, non habet evidentiam dignam tanto assensu, quantum meretur præmissa; sicut enim amabilitas finis, refundit bonitatem in media, ita & claritas præmissarum, refunditur in conclusionem ut conclusio est: imò conclusio ut conclusio est, nullam habet evidentiam, nisi dependenter à præmissis, quantumvis habere possit æqualem evidentiam illa conclusio, quæ propositio est. Hinc à pari argumentor. Medium non habet tantam amabilitatem quantam finis, ergo nec conclusio tantam evidentiam, quantam præmissæ. Tum quia supponamus, quòd inclinet cor aliquis ad faciendas justificationes propter retributionem in hoc mundo, & assumat ad hunc finem, servitium & amorem Dei, vel certè ut sui filii bene habeant in hoc mundo, assumat ad hunc finem ut dixi amorem Dei, illa sacra phrasi se moventes: Non vidi iustum derelictum & semen ejus quærens panem. Cur tunc medium quòd est amor Dei, non habebit amabilitatem dignam tanto amore, sicut finis. Quod illi responderint, idem nos ad propositum applicabimus.

RESPONDETUR 3. Etiam in rationibus motivis, falsum est, quòd motivo magis assentiamur quam ipsi objecto, aliàs sequeretur conclusionem evidenter deductam ex duobus principiis de fide, non esse de fide, non esset enim ita certa, sicut præmissæ: omnia autem quæ sunt de fide sunt æquæ certa.

CONTRA est. Tum quia ipse Arriaga dicit quæstionem hanc tractari debere independentem ab assensibus fidei quorsum ergo hæc instantia opponitur. Tum quia non est mirum quòd in eo quòd certissimum est non detur locus magis vel minus certo, qualis summitas certitudinis non competit assensibus fidei: sed cum hæc summitas certitudinis non competat assensibus naturalibus, cur non dicetur esse præmissa præ conclusione. Tum quia in conclusione deducta

ducta evidenter ex duabus de fide duo spectari possunt *modo* formalitas conclusionis, & innitentia principio quæ sunt eadem; sic sumpta tertia illa propositio, non est de fide. Deinde potest sumi prout propositio est, sic non respiciet Præmissas, erit de fide, adeoque æquæ certa ac Præmissæ. Ex eo autem quod illa propositio ut conclusio est, non sit de fide, sequitur intentum conclusionis, plus tribuentis præmissis, quam conclusioni. Diffusè hæc tractata vide, ubi de formali fidei.

Quod verò addit Arriaga Deum, amare hominem propter gratiam, & tamen gratiam non magis amat homine, id habet multa difficilia. Imprimis quia cum gratia non sit capax amoris amicitiae, utpote incapax redamationis, hoc ipso homo, qui huius est capax amoris, erit amabilior: jam autem comparatæ inter se propositiones, possunt habere gradum, magis certæ vel minus certæ. Deinde posset quis dicere, quod Deus non amet hominem propter gratiam tanquam propter motivum, sed quod hunc amorem exerceat, non independenter à gratia & quod gratia sit signum amoris. Denique negaret alius, quod gratia in suo genere non magis ametur quam homo: quia gratia est in entitate supernaturalis, quia plures gradus bonitatis participat, & cætera similia.

PROBARI solet 3. Quia Præmissæ demonstrationis vel sunt immediatæ vel mediatæ, si sunt mediatæ, ergo sunt clariiores & evidentiores conclusionem, sunt enim principia lumine naturæ nota, & ex hoc excessu evidentiae, vocantur lumine naturæ nota. Si autem Præmissæ sunt mediatæ, ergo tamen clariiores conclusionem, quia propinquiiores lumini, hoc est principis per se evidentibus.

DIFFICULTAS III.

Respondetur Objectionibus.

OBJICIT 1. Arriaga. Si majore esset evidentia Præmissarum & certitudo, quam conclusionis, hæc majoritas in eo esset, quia si intellectus negare deberet aut præmissas aut conclusionem, potius negaret conclusionem, sed hoc falsum est: formetur enim hic syllogismus Deus est summa veritas, sed Deus revelavit se esse summam veritatem; Ergo est summa veritas: in quo syllogismo non præligeret intellectus potius negare conclusionem, cum iidem termini, qui sunt in præmissa, ponantur in conclusione.

RESPONDETUR. Quod non præligeret intellectus negare illam conclusionem quam præmissam, accipiendo conclusionem prout propositio est; præligeret tamen, prout non nisi conclusio est.

INSTAT 1. Idem. Quando ex propositione universali inferitur particularis conclusio, non

est magis dispositus intellectus ad negandam conclusionem quam negandam universalem, & ita si sum certus quatuor currere, & in quatuor includi duos, quomodo non ero certus, eadem certitudine, duos currere.

RESPONDETUR. Intellectum magis esse dispositum ad negandam conclusionem particularem ut conclusio est, seu ut assensus ex connexionem cum tertio est, quam ad negandam universalem, quamvis non sit dispositus, ad absolute negandam illam particularem, ut illa particularis conclusio, propositio est. Deinde quia assensus ad quatuor, est hoc ipso formaliter assensus, etiam ad duo, hinc non magis assentitur quis ad quatuor, quam etiam ad duo: jam autem, quia non ex hoc ipso quia aliquis assentitur præmissis, assentitur in illis etiam conclusioni, ut conclusio est, cum illa requirat assensum specie distinctum, ideo adhuc relinquitur locus, ut intellectus magis possit assentiri Præmissis.

INSTAT 2. Idem. Intellectus evidentissime cognoscit, duo aliqua esse idem uni tertio, ac esse idem inter se: Ergo & æquæ evidenter cognoscit Præmissas, involventes idem inter se, ac conclusionem involventem, idem ubi tertio.

RESPONDETUR. Æquæ quidem evidenter cognoscit intellectus idem uni tertio, & idem inter se, si idem uni tertio sit objectum quod noscitur, quia utrumque erit principium, adeoque lumen naturæ, sed si cognoscat propter idem uni tertio, hoc ipso cognitum propter illud principium, non erit æquæ evidens, quia non erit ipsum illud lumen, sed participans de illo.

INSTARI potest 3. Deus in probabili sententia, ex creaturis immediate cognitis, cognoscit seipsum, & tamen falsum est quod Deus perfectius cognoscat creaturas, quam cognoscat seipsum; Ergo etiam licet assentiamur conclusioni propter Præmissas, tanquam propter medium, falsum erit illas evidentiores esse.

RESPONDETUR. Creatura capax est imperfectionis in suis modis noscendi, incapax Deus, hinc quamvis tribuamus Deo quod se noscat ex creaturis, noscit tamen seclusis imperfectionibus: imperfectio autem esset, si evidentius nosset Deus creaturas, quam seipsum.

OBJICITUR 2. ex Tannero (quidquid sit si ve hæc sit mens illius ut vult Arriaga, si ve non, ut vult Oviedo) saltem quando intellectus habet unam Præmissam certam & evidentem, aliam probabilem, vel certam quidam sed obscuram, tunc conclusio erit certior probabili Præmissa & evidentior illâ obscurâ. Antecedens probatur. Quia intellectus eam quam potest certitudinem & evidentiam sectatur, ergo si in una Præmissa invenit certitudinem & evidentiam, in alia verò non, tunc relicta illâ defectibili Præmissa, sectabitur non nisi illam clariorem & evidentior.

RESPON-

RESPONDET Arriaga. Tunc intellectus uno motivo relicto sectatur evidentius motivum, quando illa motiva & argumenta sunt diversa: & ita quando Samaritani crediderunt in Christum, jam non propter dicta Samaritanæ, sed propter dicta ipsiusmet Christi relicto illo debiliore argumento, hoc est verbis Samaritanæ, arripuerunt fortius hoc est dicta Christi. Ceterum quando ex duobus motivis fit unum argumentum, non potest intellectus uno motivo partiali relicto arripere aliud, jam enim hoc ipso non esset assensus iste Conclusionis ut Conclusio est, siquidem ex duobus Præmissis non procederet.

OBJICITUR III. Ex Oviedo Objectum Conclusionis identificatur cum objecto utriusque Præmissæ, Ergo æquè evidens & necessarium est objectum Conclusionis ac utraq; Præmissa, aliàs de eodem objecto possent verificari duo Contradictoria, idemq; objectum v.g. & esset evidens ut octo, & non esset evidens ut octo.

RESPONDETUR. Objectum Conclusionis est identificatum cum objecto Præmissarum, ita ut non habeat æquè immediatè conjunctam sibi rationem assentiendi, hoc est evidentiam, Concl: Antec: Objectum Conclusionis est identificatum cum objecto Præmissarum, ita ut æquè immediatè conjunctam sibi habeat rationem assentiendi, Nego Antecedens & Consequentiam. Vel certe transito antecedente, Distinguo Consequens. Ergo æquè necessarium est objectum Conclusionis quæ Conclusio est Nego Consequentiam, Ergo æquè necessarium objectum Conclusionis quæ propositio est, Transeat.

ADDO Ulterius, Unum idemq; objectum, ex diversitate motivorū, nunc evidentius nunc inevidentius esse posse; & ita Deum dari, est inevidens, si id propter revelationem credam, evidens autem est, si id demonstrativè sciam.

INSTAT Idem. Eo ipso quod quis assentitur Præmissis, assentiri debet Conclusioni. Ergo eadem determinatione, qua assentitur Præmissis, est determinatus ad assentiendum objecto Conclusionis, Ergo eandem ulterius Conclusio, quam & Præmissa, habet evidentiam: nam hæc evidentia, est istud determinativum.

RESPONDETUR Distinguendo I. Consequens, Ergo eadem determinatione, & ex iisdem Principiis, & æquè immediatè orta, qui assentitur Præmissis, assentiri debet Conclusioni, Nego Consequentiam: eadem determinatione, sed ex diversis principiis, & non æquè immediatè orta Transeat Consequentia & nego utramq; Consequentiam ulteriorem.

OBJICITUR IV. Si Conclusio esset inevidentior Præmissis & incertior, sequitur Syllogismum secundum, qui assumit Conclusionem præcedentis, pro Præmissa, esse priori inevidentior: rursus sequitur Syllogismum qui assumit pro Præmissa Conclusionem 2di Syllogismi, esse inevidentior, & sic deveniendum tandem erit ad Conclusionem, quæ sit omnino incerta.

RESPONDETUR. Conclusionem quō plus recedit à Principiis Primis, esse inevidentior, nunquam tamen deveniendum est, ad jam omnino incertam. Majoritas enim & Minoritas in certitudine sunt accidentia & affectiones quædam, veluti Substantiæ cujusdam, hoc est ipsius Certitudinis. Sicut ergo mutatis accidentibus, non est necesse mutari Substantiam, ita diminuta majoritate certitudinis, non est necesse ipsam Substantiā certitudinis minui, adeoq; deveniri ad talem, quæ jam non sit certa. Illustrari hoc potest instantia, desumpta ex sententia illorum, qui censent intra eandem speciem, posse esse perfectiorem & imperfectiorem animam, sicut enim supposita hac sententia, non est venire ad animam rationalem tam imperfectam, quæ non sit rationalis, ita diminuta certitudine, non est necesse venire ad talem, quæ jam non sit certa. Illustrari item posset in hac sententia, quæ admittit specificam distinctionem Angelorum, & alios aliis esse perfectiores vel imperfectiores, sicut enim si Deus procederet in producendis Angelis, semper & semper imperfectiorem producendo, tamen non deveniretur ad talem producendum, qui jam non esset Angelus: ita nec deveniretur ad Conclusionem, quæ jam non sit certa, etiamsi procedatur per deductas Consequentias semper ad minus certam.

OBJICITUR V. Causa necessaria tribuit effectui, eam omnem perfectionem quam habet. Præmissa sunt causa Conclusionis, eaq; necessaria, Ergo Conclusioni tribuent Præmissa, eandem perfectionem, adeoq; evidentiam.

RESPONDETUR Communiter, causam univocam necessariam, tribuere effectui omnem suam perfectionem, sed non causam æquivocam: est autem Præmissa, causa æquivoca per ordinem ad Conclusionem. Causa enim æquivoca est, quæ non producit sibi similem effectum, Præmissa autem quæ est principium, cum non producat aliud principium, sed Conclusionem, ideo Præmissa Causa æquivoca erunt Conclusionis.

OBJICITUR VI. Plures subsunt rationes assentiendi Conclusioni quam Præmissis, Ergo.

RESPONDETUR. Evidentiam non desumit ex pluralitate motivorū, sed ex majori claritate objecti: major autè claritas est in Præmissis, quia illæ vel sunt ipsum lumen vel proximius quid luminis.

OBJICITUR VII. Præmissa sunt tanquam media, Conclusio tanquam finis, Præmissa sunt tanquam instrumenta, Conclusio tanquam effectus, Ergo cum præ mediis excellat finis, & præ instrumentis effectus, evidentior etiam erit Conclusio præ præmissis.

RESPONDETUR. In aliquo quidem assimilari Conclusionem eam finem, quia sicut finis terminat, ita & Conclusio; sed habent in hoc disparitatem, de quo est questio: nec enim à Conclusionem accipit lumen Præmissa nec primò movet, ut primò movet finis. Consequenter poterit esse inevidentior, tanquam remotior à lumine &c.

† T t

QVÆ.

QUÆSTIO II.

An Conclusio Demonstrationis sit certior Præmissis.

PRÆMITTO I. *Quid sit apud alios Certitudo?*
 EXPLICAT I. Vasquez & sumit certitudinem pro determinatione assentiendi sine formidine objecto, facta per imperium voluntatis. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia nullo etiam præsupposito imperio voluntatis, certè assentitur intellectus, duo non esse unum. Tum quia illi imperio voluntatis præluere debet actus intellectus, qui non arbitrariè proponat, ut hoc imperet voluntas; aliàs posset præluere ut imperet voluntas assensum, quod unum sit duo, & hoc fundamentum potius erit certitudo quasita. Tum quia necessariò debet distingui certitudo evidenter objecti, à certitudine inevidentis objecti, quæ distinctio nulla foret, si utrobique ad certitudinem requireretur imperium voluntatis.

EXPLICAT II. Idem. Quod certitudo idem sit, quod veritas.

NON SATISFACIT Explicatio. quia licet ista in re & entitative coincidant, distinguuntur tamen definibilitatibus, aliudque est dicere Cognitio vera & evidens, aliud certa & evidens, ut usus etiam hominum comprobatur.

EXPLICAT III. Idem, quod certitudo sit reflexio, quæ quis iudicat assensum à se exhibitum certum esse. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia non est ratio, quare non possit esse actus etiam directus, certus. Tum quia huius ipsius quaritur ratio, unde & quid sit, quod reflexio dicat actum exhibitum certum esse. Tum quia aliud est, actum habere pro objecto scientiam, & aliud esse actum scientificum, hinc de scientia etiam nonnisi probabiliter possumus discurre: ergo etiam aliud est, actum habere pro objecto certitudinem, & aliud esse certum: cumque non sit ratio, quare certitudo non possit dividi in certitudinem, Objectivam & Subjectivam, videtur Vasquez immeritò admittere nonnisi certitudinem Subjectivam.

PRÆMITTO II. *Quid sit ista certitudo.* Fusius de illa in materia de certitudine Fidei, pro nunc suffecerit dicere. Certitudinem ex parte Actus esse ipsam firmam adhesionem ad objectum. Certitudo autem objectiva, est ipsa invariabilitas, necessitas, determinatio, ipsius esse objecti.

PRÆMITTO III. *Certitudinem ex parte actus seu subjectivam, secundum id quod dicitur in recto esse idem cum ipso actu entitative, licet connoret, objectum.* Ratio quia nulla necessitas distinguendi illam ab actu.

PRÆMITTO IV. *Certitudinem objectivam esse intrinsecam etiam objecto.* Ratio: quia non est ullum fundamentum illius superaddende & certè hæc

certitudo objectiva, est necessitas & invariabilitas objecti. Objecti autem necessitas, est ipsa exigentia prædicatorum Objecti, ipsa autem exigentia, sunt ipsa prædicata Objecti, ipsa autem prædicata Objecti, sunt ipsummet Objectum, ipsum autem Objectum est sibi intrinsecum. Ergo à primo ad ultimum, ipsa etiam necessitas, est intrinseca. Non nego tamen quod ipsum certum, objecto creato conveniens, in linea existentis, dependant à Deo. Non nego item quod certitudo objectiva possit haberi ratione motivi extrinseci v.g. Dei attestantis; sed quia hoc quod est esse certum ratione testimonii Divini, non est in ratione objectiva aliquid realiter superadditum, illi objecto ita formalisato, hinc adhuc, verum erit dicere, certitudinem non esse quid superadditum. Casu autem quo Deus assensum qui ex probabilibus motivis sit, revelaret tamen esse verum, in tali casu actus ille, factus ex probabilibus motivis, non esset certus, quia non esset firma adhesio animi, esset tamen certus ex motivo quod Deus nihil falsum revelare possit.

PRÆMITTO V. *Maximè attendi ab Auditoribus ad certitudinem ex parte actus, unde cum quaritur An Conclusio certiores sint Præmissæ, attenditur ad certitudinem ex parte Actus & Subjectivam.* *Hinc*

DICENDUM est. *Certiores esse Præmissas Conclusionem.*

PROBATUR I. Propter quod unumquodque tale & ipsum magis; Sed Conclusio est certa propter Præmissas, Ergo & ipsæ sunt certiores.

PROBATUR II. Evidentiores sunt Præmissæ præ evidentia Conclusionis, Ergo & certiores.

PROBATUR III. In Conclusionem non est æqualis certitudo objectiva, Ergo nec respondebit illi secundum (ut supponimus) merita objecti, æqualis certitudo subjectiva. Antecedens probatur, quia certius est ipsum principium lumine naturæ notum, quam id quod necitur cum illo principio: & cum nulla Conclusio quæ talis, sit Principium lumine naturæ notum, nulla etiam Conclusio erit æquæ certa ac Præmissæ. Consequentia principalis probatur: quia hic quaritur de certitudine ut dixi, quæ sit secundum merita objecti, non autem esset certitudo secundum merita objecti, si cum Conclusio non sit æquæ certa, æquæ certò illi assentiretur intellectus.

CONFIRMATUR. Adhæsiō ista sit ex maiori Necessitate quam advertit intellectus, maiorem autem necessitatem intellectus advertit in Principio lumine naturæ noto, quam in Conclusionem ex illo deducta, aliàs æqualis esset certitudo Principii, cum Conclusionem, per mille Consequentias deducta; quod est certè contra communem experientiam & contra rationem, quia aliàs omnes Conclusiones essent Principia, & omnes, essent Lumen intellectus.

Quæ in contra Obijciuntur, petatur illorum solutio ex dictis de Evidentia.

QVÆ.

QUÆSTIO III.

An Conclusio sit verior Præmissis in Demonstratione.

EX dictis circa secundam Operationem habitum est, veritatem formalem esse conformitatem cum objecto, de hac quaeritur, An possit major esse conformitas in Conclusionem quam in Præmissis, vel è converso, ut id solvatur

PRÆMITTO I. *Præmissas necessario debere esse veras*, aliàs Conclusio utpotè sequens debiliorem partem, deberet esse non vera, & tamen in Demonstratione debet esse vera: quia Conclusio Demonstrationis debet esse scientia, scientia autem debet esse vera, Ergo tantum quaeritur: an possit esse æquè vera ac Præmissa.

PRÆMITTO II. *Aliud est querere: An una veritas, possit esse magis necessaria præ alia: & aliud: an una veritas sit major aliâ, prius illud jam affirmatum est, ubi diximus, majorem esse certitudinem Præmissarum quam Conclusionis, de posteriori, lis restat.*

PRÆMITTO III. *Aliud est querere: An una veritas, possit magis & minus intensè esse, & aliud: an una veritas possit esse major aliâ.* Prius illud affirmandum, de posteriori quaeritur: quia licet illud magis sit album quod plures gradus albedinis habet: sed majoritas veritatis non pensatur ex majori intensione graduâli, sed ex majori conformitate cum objecto, aliàs recenter conversus hæreticus ad fidem Catholicam, & magis intensè credens articulos quibus nusquam discredit, magis inquam intensè illos credens, præ iis, quibus discredit olim, sequeretur quod magis crederet verè, illos, quam hos, & tamen Theologi veritatem fidei æqualem ponunt. Ergo apparet quod majoritas veritatis, non sit pensanda ex intensione graduâli. Solet hoc & aliis instantiis illustrari. v.g. Duo parietes albi ut sepe non sunt magis similes Logicè, præ duobus parietibus albis ut duo, quantumvis plures gradus similitudinis Physicæ habeant. Sic & duæ veritates, quantumvis plures gradus intensiōis habeant, non censendæ sunt magis esse veræ.

PRÆMITTO IV. *Aliud est querere: An una veritas possit esse specie distincta ab aliâ, & Aliud: an possit esse magis vera quam aliâ.* Certum enim est, unam veritatem ab aliâ posse esse specie distinctam, cum enim cognitionibus veris identificetur veritas, & hæ sunt inter se specie distinctæ, etiam erunt veritates specie distinctæ, si autem sunt veritates specie distinctæ, sunt etiam perfectiores & perfectiores, nec tamen inde sequetur quod sit una verior alterâ, sicut non sequitur ex eo, quia homo est perfectius animal bove, hominem verius esse animal.

PRÆMITTO V. *Intensio veritatis etiam si identificaretur realiter cum veritate, non argueretur rectè exinde quod aliqua sit magis vera propositio.*

RATIO. Quia quamvis essent idem realiter

intensio veritatis & veritas nõ essent tamè idem formaliter, quod si non essent idem formaliter, quod convenit formaliter intentioni, non essettribuendum formaliter veritati, aliàs committeretur fallacia accidentis. *His Præmissis*

DICENDUM est. *Conclusionem esse æqualem in veritate Præmissis.*

PROBATUR I. Falsa est hæc propositio Aliqua Propositio vera, non tribuit objecto id quod habet objectum, aliàs hoc ipso non esset vera, Ergo vera est hæc propositio, Omnis propositio vera, tribuit hoc quod habet objectum, Hoc posito sic urgetur. Quando omnis propositio vera, tribuit, hoc, quod habet objectum, tunc nulla est propositio verior aliâ, sed ex dictis omnis hoc habet. Ergo. Major probatur. In hoc est veritas cognitionis, ut hoc tribuat objecto quod habet, Ergo major veritas in eo erit, ut magis tribuat vera propositio hoc, quod habet objectum, sed nulla magis potest tribuere hoc objecto, quod habet objectum. Quod ipsum probatur, Quia ly magis tribuit vel se tenet ex parte actus, hoc est intensus tribuit, & hoc non arguit majoritatem veritatis ut dictum Præmissis 3tio. vel ly magis tribuit tenet se ex parte objecti & hoc non: quia respectu cujuscunque cognitionis homo v.g. non plus habet quam quod sit animal rationale & sic de reliquis, ergo nulla cognitio magis hoc tribuit objecto, quod habet objectum. Proponi idem potest via Negativa. Inexplicabile est, quid sit magis tribuere objecto, id quod habet objectum. Ergo nec est explicabile, quod una propositio, sit verior altera.

PROBATUR II. Supposito quod una cognitio quæ dicit Apostolos esse duodecem sit verior, & aliâ idem dicens, sit minus vera; illa verior, & esset verior ut supponitur; & non esset; quia id tantum haberet magis vera, quod haberet minus vera, sed minus vera non est magis vera, ergo nec magis vera, est magis vera; jam autem magis vera, diceret Apostolos esse duodecem, minus vera diceret etiam Apostolos esse duodecem, Ergo tantum id haberet magis vera, quod haberet minus vera.

PROBATUR III. Non potest Unum esse magis æquale alteri, hoc ipso enim, si unum minus æquale esset alteri, non esset æquale, Ergo neque una cognitio conformior objecto præ aliâ, hoc ipso enim si minus conformis esset quam altera, conformior non esset, Ergo neque potest esse una cognitio verior aliâ, hæc enim conformitas in adæquatione consistit.

Idem sic proponi potest Cognitio vel adæquatur omnino cum objecto vel non adæquatur aliquomodo: si non adæquatur, est hoc ipso jam falsa; si adæquatur omnino, ergo una non potest verior esse præ illa.

CONFIRMATUR. Si daretur sphaera, una aurea, in puncto tangens planum; & aliâ etiam in puncto tangens, argentea, non magis tangeret illa planum

planum in puncto, quàm hæc. Ergo etiam non magis tanget una cognitio veritatem objecti, quàm alia; nam sicut punctum in indivisibili consistit, ita & veritas.

RESPONDERI potest. Non dari conformitatem majorem inter hunc actum, & hoc objectum, sed falsum est non dari majorem conformitatem, si unus actus comparetur ad alios actus, & eorum objecta, & ita v.g. magis est conformis objecto hic actus, qui dicit, homo est animal rationale: quàm qui dicit, homo est animal.

CONTRA est, ex Oviedo, quia conformitas & adæquatio, quam diceret cognitio vera, spectari debet penes illud objectum quod importatur à prædicato, seu quod affirmatur, non verò spectari debet penes illud objectum, quod non affirmatur: cum ergo in hac propositione: Homo est animal, non affirmetur rationale, sed tantum animal, quantumvis in hac homo est animal rationale plus dicatur, non debet tamen hæc propositio verior dici. Deinde hæc propositio Sanctus Petrus est in cælo non est minus vera quàm hæc: Sancti Petrus & Paulus sunt in cælo; ergo & hæc propositio. Homo est animal, non est minus vera quàm hæc. Homo est animal rationale; cum hoc tamen stat, ut una propositio possit esse magis necessaria quàm alia.

Solvuntur Objectiones.

OBJICITUR I. Auctoritas Aristotelis Propter quod unumquodq; tale, & ipsum magis, sed propter Præmissas vera est Conclusio, ergo Præmissæ magis sunt veræ.

RESPONDETUR. Communiter, Axioma verum esse, cæteris paribus, hoc est iis, quæ suscipiunt magis & minus; veritas autem non suscipit magis & minus. Deinde quando idem censet hanc Propositionem. Bonum est bonum, esse verioris ista Bonum non est malum, intelligendus est, quòd per veritatem intellexerit certitudinem & evidentiam.

OBJICITUR II. Una cognitio datur certior & evidentior alia; Ergo & verior.

RESPONDETUR. Negando Consequentiam. Disparitas est, quia est absurdum, ut una cognitio sit verior alia, non est absurdum ut sit certior & evidentior: si enim esset verior, esset conformior objecto: nulla autem potest esse conformior præ alia objecto; quia nulla præ alia potest plus tribuere objecto: ut supra habitum.

OBJICITUR III. Una cognitio potest esse falsa magis præ alia, ergo & vera præ aliâ. Antecedens prob: ex 4. Metaph. C. 4. Ubi sensit Aristoteles non eodè modo falsum dicere, qui quatuor dicit esse quinque, quàm qui dicit esse decem.

RESPONDERI I. solet I. Negando consequentiam Disparitas datur, quia falsitas est recessus à veritate & deviatio, quæ potest esse major & minor.

NON SATISFACIT hæc Disparitas, est enim Metaphorica, contra quam instari posset: Falsitas est

recessus ab objecto, veritas autem est accessus ad objectum, sed potest accessus esse major & minor Ergo & veritas.

RESPONDERI alii II. Negando Antecedens, Auctoritatem Aristotelis explicant quod illic falsum seu mendacium sumperit Aristoteles, pro impossibili quasi dixerit, magis impossibile esse, ut quatuor sint decem, quam ut sint quinque, non accepit verò magis falsum, in sensu de quo hic.

HÆC RESPONSIO indiget adhuc explanatione, quia si potest unum præ alio esse magis falsum hoc est impossibile, cur non poterit etiam magis esse verum.

RESPONDERI Potest III. ex Oviedo, qui negat circa objectum indivisibile posse esse majorem & minorem falsitatem. Rationem dat, quia objectum indivisibile eo ipso quòd disconformetur cum actu, disconformatur secundum se totum, Ergo habet tantam disconformitatem, quantā potest habere, neq; alius minoris, est capax. Talis v.g. est falsitas si quis dicat: Michael non existere, hæc falsitas nec augeri nec minui potest, quia existentia Michaelis, indivisibilis est. Ulterius idem docet, circa objectum divisibile, posse esse majorem & minorem falsitatem. Rationem dat: si enim dicam: viginti homines currunt, iste actus potest esse magis vel minus falsus. Antecedens probatur, si enim nullus homo currat, disconformabitur, secundum omnes viginti homines, si verò currant decem & novem, secundum unum tantum disconformabitur.

CONTRA tamen est. Quia intentum non salvat objectionis. Restitui enim sic potest argumentum. Circa objecta divisibilia potest esse major vel minor falsitas, Ergo major & minor veritas,

CONTRA II. quia ipse Oviedo n. 7. loco citato sentit dictam propositionem: Viginti homines currunt, nullo currente, & novem decem currentibus, aequè esse falsam in isto sensu, quod utraq; essentiam veritatis non habeat: sed non posse esse aequè falsam, quasi illa propositio viginti homines currunt, nullo currente, quasi inquam non se ad plura objecta disconformia extendat. Hæc verò doctrina solum admittit extensionem in falsitate, quàm extensionem etiam in veritate comminisci possumus: Hæc enim propositio Homo est animal, ad pauciora se objecta extendit, quàm hæc, Homo est animal rationale: & tamen non sequitur hanc secundam propositionem, præ illa magis esse veram, Ergo nec sequitur magis illam esse falsam, quæ se ad plura objecta disconformia extendit.

CONTRA denique. Quia tam in indivisibili consistit existentia Michaelis, quàm in indivisibili consistit cursus viginti: si enim aliquid demptum fuerit, non erit etiam cursus viginti; si additum, non erit etiam cursus viginti: Ergo si circa existentiam Michaelis, non potest esse minor vel major falsitas, ita nec circa cursum viginti hominum, in dicto sensu, potest esse falsitas.

Re.

RESPONDETUR. Itaque Aliter Distinguendo Antecedens. Una cognitio potest esse magis falsa præ alia, id est magis illi vel minus potest competere non esse veri, Negatur Antecedens: potest esse magis vel minus falsa; id est pluribus titulis vel circa plura objecta falsa, Concedo Antecedens & Nego Consequentiam. Dico itaque uni propositioni præ alia non potest magis competere non esse veri. Ratio est, quia verum in indivisibili ut diximus consistit, non potest ergo secundum aliquid sui communicari, secundum aliquid non communicari. Deinde negatio est malignantis naturæ, totum quod invenit corrumpit, ergo cum verum sit indivisibile, superadditum illi Non, totum corrumpit, nec relinquit magis vel minus ex vero, illi Propositioni falsæ, communicabile. Caterum potest falsum esse aliquid pluribus titulis, vel circa plura objecta, ut probat etiam exemplum immediate ab Ovidio adlatum: hinc autem etiam sequetur posse aliquid magis esse verum, hoc est pluribus titulis & extensius ad objecta. Verum hoc ipsum ut dixi in Præmissis, non est esse magis verum, quia veritatis majoritas, non ex ista extensione & titulis, sed ex confirmitate majori cum objecto pensari debet, quæ quia non datur, nec dabitur veritas major.

De Circulo Demonstrationis.

QUÆRITUR I. *Quid sit Circulus?* Circulus apud Mathematicos est Linea quæ in se ipsam redit. Ab hac proportionem vocatur circulus Logicus, qui tunc fit, quando Antecedens

per Consequens, & Consequens per Antecedens probatur v.g. Homo est rationalis quia est risibilis; est risibilis, quia est rationalis.

QUÆRITUR II. *Quotuplex sit Circulus?* Duplex. Quidam enim est circulus Formalis, qui fit quando per Consequens aliunde non cognitum, probatur Antecedens, ut si v.g. aliquis probaret terram esse rotundam, quia est orbicularis figuræ, & esse orbicularis figuræ, quia est rotunda. Alius est circulus Materialis, qui appellatur Regressus demonstrativus. Quando scilicet Antecedens probatur per Consequens aliunde cognitum: ut si quis hominem probat esse risibilem, quia est rationalis, esse verò rationalem prober, per hoc, quia est risibilis, habendo hoc aliunde cognitum v.g. ex actibus ridendi.

QUÆRITUR III. *An Circulus formalis sit vitiosus?* Est. Ratio quia Consequens est ignotius Antecedente. Ergo Consequens quæ Consequens pro probatione assumi non debet, nam Demonstratio & Scientia ex notioribus procedere debent. Caterum Circulus Materialis est utilis, quia procedit argumentatio à notioribus aliunde scilicet cognitis. Deinde relativa mutuo se inferre possunt, Ergo saltem in aliquo casu, utilis erit hæc argumentatio. Immo ex uno genere Causæ potest fieri argumentatio ad aliud genus, & ita (ut dicitur in materia fidei) rectè per revelationem divinam probamus auctoritatem Ecclesiæ, & per auctoritatem Ecclesiæ, probatur etiam facta fuisse revelatio Divina.

Ne Labor noster circulum faciat vitiosum, redeat ad ejus gloriam, qui vires dedit.

Ad M. D. G. B. V. H.
b. M.

